

ରତ୍ନକାଳ ଟିପ୍

(ଶ୍ରୀଭୂମିକାବର୍ଜିତ ନାଟକ)

ଶ୍ରୀପରେଣ ମାହା

ଅଲ ବେঙ୍ଗଲ ପାରଲିଶିଂ ହାଉସ
ପୁସ୍ତକ ବିକ୍ରେତା ଓ ପ୍ରକାଶକ
୨୦, କେଶବ ଚନ୍ଦ୍ର ସେନ ଷ୍ଟ୍ରୀଟ, କଲିକାତା ।

ମୂଲ୍ୟ ୧୦

প্রকাশক—
শ্রীচিত্তরঞ্জন দত্ত
অল বেঙ্গল পাবলিশিং হাউস
কলিকাতা

[সর্বস্বত্ত্ব সংরক্ষিত]

প্রিণ্টার—শ্রীবলদেব রায়
দি নিউ কমলা প্রেস
৫১২, কেশব চন্দ সেন ট্রুট, কলিকাতা

ভারতবর্মের
স্বাধীনতা সনদে
ঘাঁরা রক্তের
স্বাক্ষর রেখে গেছেন
সেই সব
জ্ঞানা অজ্ঞানা
শহীদদের স্মৃতির
স্মরণে—

ଦ'କଥା

ରଙ୍ଗେର ଟିପେର ଛୋଟୁ ଏକଟୁ ଇତିହାସ ରଯେଛେ । ଆଜି ତାର ଆଉ ପ୍ରକାଶେର ଦିନେ ସେ କଥାଟୀ ବଲା ପ୍ରୟୋଜନ ବଲେ ମନେ କରୁଛି । ପ୍ରାମ ବଚର ଦୁ'ଇ ଆଗେ ଏ ଲିଖିତର ମଞ୍ଚରେ ହୁଏ । ସେଦିନ ଆର ଏଦିନେର ପାର୍ଥକ୍ୟ ଅନେକ—ବ୍ୟବଧାନ ବିସ୍ତର । ତବୁ ସକଳେର ସାମନେ ଏକେ ତୁଳେ ଧରିତେ ସାହସୀ ହୁଯେଛି ଏହି ଜଣ୍ଠ ଯେ—ଆମାଦେର ଚିନ୍ତାଧାରାର ଅନ୍ତଃ ଏକଟା ଅଧ୍ୟାୟେର ସାଥେ ସକଳେର ପରିଚୟ ଘଟିବେ । ତାହାଡ଼ା ଛେଲେଦେର ନିଯେ ନାଟକ କରିତେ ଯେଯେ ଏକମ ନାଟକେର ଅଭାବ ଅନୁଭୂତ ହୁଯେଛେ— ବିଦ୍ୟାଲୟରେ ଥାକୁତେଓ ଏଇ ଅଭାବ ଅନୁଭବ କରେଛି । ‘ରଙ୍ଗେର ଟିପ’ ପ୍ରକାଶେର ଦ୍ୱିତୀୟ କାରଣ ତାହାଇ ।

ଆର ଏକଟା କଥା ଏଥାନେ ବଲେ ରାଧିଲେ ବୋଧ ହୁଏ ଅପ୍ରାମାନିକ ହ’ବେନା । ରଙ୍ଗେରଟିପ ପ୍ରଥମ ଅଭିନୟା ରଙ୍ଗନୌର ପର ଥେକେଇ କଞ୍ଚରୋଧ କରିତେ ବାଧ୍ୟ ହୁଏ । ଆଇ, ବି ବିଭାଗେର ଶ୍ରେଣ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼େ ଏ ବହୁ ଏଇ ଉପର । ଏଇ ଅଭିନୟକେ ବେ-ଆଇନି ଘୋଷଣା କରା ହୁଏ ଏବଂ ପାଞ୍ଚ ଲିପିଟିକେ ବାଜେଯାଣ୍ଟ କରାର ଚେଷ୍ଟା ଚଲେ । ଆମାକେଓ ଏଇ ଜଣ୍ଠ ବାର ବାର କୈଫିୟତ ଦିତେ ହୁଯେଛେ ପୁଲିଶେର କାହେ । ଯାହୋକ ଅବସ୍ଥାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟେଛେ । କିନ୍ତୁ ତବୁ ପୁଲିଶୀ କଣ୍ଠାରୀ ନିଜ ନିଜ ପଦଇ ଭୁଡେ ରଯେଛେନ । ଏବାର ତାଙ୍କ—ବହୁ ଆକାଂଧିତ ‘ରଙ୍ଗେରଟିପ’ ପୁନ୍ତକାକାରେ ପାବେନ—ଏଥାନେଇ ଆମାର ସାମ୍ଭନା ।

বইটি প্রকাশের জন্য বন্ধুবর চিন্ত দণ্ড অশেষ পরিশ্রম করেছেন
এবং খ্যাতনামা চিত্রশিল্পী শ্রীযুক্ত কমল কুষও দণ্ড মহাশয় প্রচন্দ পটটি
একে দিয়ে আমায় কৃতজ্ঞতা পাশে আবক্ষ করেছেন। নিচক
ধন্তবাদের টেড়া পিটিয়ে সে বন্ধনকে আলগা করতে চাইনে—যাতে
সে বন্ধন আরও অটুট হয়—আজকে সেটাই প্রার্থনা করছি।

মুদ্রা প্রমাদের জন্য এ সংস্করণে অনেকগুলি ভুল রয়ে গেল।
আশা করি পাঠকবর্গ নিজগুণে তা' সংশোধন ক'রে নেবেন। জয়হিন্দ,—

দোল পূর্ণিমা, ১৩৫৪
জীবন কুটির
সাভার।

শ্রীপরেশ সাহা

ষাদের নিয়ে কাহিনী

শেখর—ভূতপূর্ব ম্যাজিট্রেটের ছেলে। দেশভক্ত যুবক।

স্বপন
অশোক
মলয় } —শেখরের বন্ধুদল।

দয়াল—আজন্ম প্রতিপালিত শেখরদের বাড়ীর ভূত্য।

অলক—শেখরের সম্পর্কীয় ভাই।

কানাই—গ্রামের জনেক কুটিল লোক।

নৃপেন বাবু—ভূতপূর্ব বিপ্লবী ছদ্মবেশী নিধিল বোস। থানার
দারোগা।

শিশির বাবু—থানার ইনস্পেক্টর।

লহমন—পুলিশ।

ইস্মাইল—জনেক মুসলমান চাষী।

মিঃ সেন—উকিল।

রাম গোলাম—কোটের চাপরাসী।

দেবী পাকরাশী—ভাড়াটে সাক্ষী।

কাজল—ম্যাজিট্রেট প্রভৃতি।

କ୍ରତେନ ଟିପ

—ଏକ—

ଜାଗୋ ବିଜ୍ରୋହୀ ଭଗବାନ—

ସବୁଜ ସୋନାର ଚୁମ୍ବନ ମାଥା ଦେଶେ
ପ୍ରଳୟ ପାଥାରେ ଅଞ୍ଚ ନିଶାର ଶେଷେ—

ତୋଳ ଆଜ ଆଲୋର ଗାନ ॥

ବଞ୍ଚିତ ଯାରା ଲାଞ୍ଛିତ ଯାରା
ସୋନାର ସ୍ଵଦେଶ ତବୁ ସବ ହାରା
ପର ଶାସନେର ଲୌହ ଥାଚାଯ—

କାଦେ ଶୋକାତୁର ପ୍ରାଣ ॥

ଏ ଶୋନ କାଦେ କଂସ କାରାୟ ଯୁଗେର ଦେବକୀ ମାତା,
(ବାରେ) ପଥେର ଧୂଲାୟ ବୀର ଶହୀଦେର ମୁକ୍ତି ବେଦେର ଗୀଥୀ ।

ତୋମାର ଆସାର ଶିହରଣ ଲେଗେ—
ଫୁଲେ ଫୁଲେ ଗାନ ଉଠୁକ ଜେଗେ—
ମରା ନଦୀ ଧାରା ହାନ୍ତକ ଆବାର—

ବନ୍ଧନ ଅବସାନ ॥

ରକ୍ତେର ଟିପ

ଦୂରେ ବହୁ ଦୂରେ ଏ ନଦୀ ଛାଡ଼ିଯେ—ଏ ଜଞ୍ଜଳାକୀର୍ଣ୍ଣ ଭୂଧରଥଣ୍ଡ ଓ
ଏ ପାହାଡ଼ ପରବତ ପାର ହୟେ ଆମାଦେର ଦେଶ । ଏ ଦେଶେ ଆମରା ଜମ୍ମ
ନିଯେଛି ଆବାର ଫିରେ ଚଲେଛି ସେଇ ଦେଶ । ଶୋନ ଭାରତ ଆମାଦେର
ଡାକଛେ, ଭାରତେର ରାଜଧାନୀ ଦିଲ୍ଲୀ ଆମାଦେର ଡାକଛେ, ଚଲିଶ କୋଟି
ଦେଶବାସୀ ଆମାଦେର ଆହୁବାନ କରିଛେ । ଆଉଁଯେରା ଆଉଁଯୁଦେର ଡାକଛେ ।
ଉଠୋ—ନଷ୍ଟ କରିବାର ମତୋ ସମୟ ଆମାଦେର ନେଇ । ଅନ୍ତର ହାତେ ନାହିଁ ।
ଦେଖ ତୋମାର ସାମନେ ପଥ ପଡ଼େ ରଯେଛେ । ଯେ ପଥ ଆମାଦେର ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ-
ଗଣ ତୈରୀ କ'ରେ ଗେଛେ ଆମରା ସେଇ ପଥ ଧରେ ଏଗିଯେ ସାବୋ । ଶକ୍ତ
ସେନାର ମାଝ ଦିଯେ ଆମାଦେର ପଥ କରେ ନିତେ ହବେ । ଭଗବାନ ସଦି ଚାନ
ଆମରା ଶହୀଦେର ମତୋ ମୃତ୍ୟୁକେ କୋଳ ଦେବୋ । ଯେ ପଥ ଧରେ ଆମାଦେର
ସେନାବାହିନୀ ଦିଲ୍ଲୀତେ ଯେଯେ ପୌଛିବେ, ଶେଷ ଶଯ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ସମୟ
ଆମରା ଏକବାର ସେଇ ପଥ ଚୁନ୍ବନ କରେ ସାବୋ । ଦିଲ୍ଲୀର ପଥ—ସ୍ଵାଧୀନତାର
ପଥ । ଚଲୋ ଦିଲ୍ଲୀ । ଦିଲ୍ଲୀ ଚଲୋ ।”

[କଥାଗୁଲି ଶେଷ ହବାର ସାଥେ ସାଥେ ବାଇରେ ଗୁଲିର ଆ ଓଯାଜ ହ'ଲୋ—ଆର
ଶୋନା ଗେଲୋ ସମବେତ କର୍ତ୍ତେର କ୍ୟାନିଙ୍କ ଧବନି । ପରଦା ଉଠିଲୋ । ଦେଖା
ଗେଲୋ ଗୁଲିବିନ୍ଦ ଅବଶ୍ୟ—ଶେଥର ପଥେ ପଡ଼େ ରଯେଛେ । ପାଶେ ତାର
ସ୍ଵପନ, ମଲୟ’ ଅଶୋକ ପ୍ରଭୃତି ତାର ସଙ୍ଗୀରା]

ମଲୟ—ଶେଥର ଦା !

ଶେଥର—କୋନ୍ଦିଚିମ୍, ମଲୟ ?

ମଲୟ—କୋଥାଯ ଲେଗେଛେ ତୋମାର ?

ଶେଥର—ଲେଗେଛେ ? ଲେଗେଛେ ମନେ । ଆମାର ବିବେକେର ଅନ୍ତଃସ୍ଥଳେ

ରକ୍ତର ଟିପ

ପରାଧୀନତାର ଏଇ ସେ ପୁରକ୍ଷାର ଭାଇ । ଉଃ... (ବୁକ ଚେପେ ଧରିଲୋ)
ସ୍ଵପନ — ଶେଖର ଦା !

ଶେଖର — ଓ ଜଳେ ଭାରତ ମାୟେର ଭାଙ୍ଗା ବୁକକେ ଭାସିଯେ ଦିମ୍ବି ସ୍ଵପନ !
ଆମାର ମତୋ ସବାଇକେ ଯେତେ ହ'ବେ — ପଲାଶୀର ପଲାଶ ଫୁଲ ଆରା
ଝରିବେ, ଆରା ମିଶବେ ମାଟିତେ ତବେ ଯଦି ଏ ଜାତଟାର ସୁମ ଭାଙ୍ଗେ ।
ଓଃ.....

ଅଶୋକ — ତୁ ମି ଚୁପ କରୋ ଶେଖର ଦା !

ଶେଖର — ଚୁପ ? ହଁ ଚୁପ କରିବୋ ଅଶୋକ — ତବେ ଏଥନ ନୟ ; ଆରା
କଯେକ ନିମେଷ ପରେ ; ସେ ହୟତୋ ଚିରକାଲେର ଜଣ୍ଠ । ଏ ମାଟିର
ପୃଥିବୀତେ ମେ ସୁମ ଆର ଭାଙ୍ଗିବେ ନା — ଶୁଦ୍ଧ ତାର ଅତୃପ୍ତ ଆଜ୍ଞା କେଂଦ୍ରେ
ଫିରିବେ ଏ ନୌଲ ଆକାଶେର ପଥେ ପଥେ । ତବେ ସେ କଟା ନିମେଷ
ତୋଦେର ମାଝେ ଆଛି ଆମାଯ ବଲ୍ଲତେ ଦେ ଭାଇ ସବ, ଆମି ଆମାର
ଦୌର୍ଘ୍ୟାସ ଦିନେ ପ୍ରତିବାଦ କ'ରେ ଯାଇ ଏ ଜଣ୍ଠ ଅତ୍ୟାଚାରେର ।

ସ୍ଵପନ — ତୁ ମି ଓ କଥା ବଲୋ ନା ଶେଖର ଦା ! ତୁ ମି ଆବାର ଉଠେ ଦାଡ଼ାବେ ।
ଆବାର ଏ ଦୁଃଖଦୀର୍ଘ ଜନତାର ମାଝଥାନେ ଯେଯେ ବଲ୍ଲବେ — ‘ଭାଇ ସବ !
ଆମାଦେର ମୁକ୍ତିର ଆହ୍ଵାନ ଏମେହେ — ସ୍ଵାଧୀନତାର ସର୍ଗ ଦୁଯାର ଉମ୍ଭୁତ୍ତ—
ଚଲୋ ଦିଲ୍ଲୀ । ଦିଲ୍ଲୀର ପଥେ ପଥେ ଆମରା.....

ଶେଖର — ଦେଖଲି, ତୁ ଇଓ ଶେଷ କରିବେ ପାରିଲିନେ — ହୟତୋ ସନ୍ଦେହେ ବୁକଟା
ତୋର ଦୁଲେ ଉଠିଲୋ । ଆମି ବାଁଚବୋ । ଆମି ବାଁଚବୋ । (ମୁହଁ
ହାସିଲୋ) ହଁ ବାଁଚବୋ ଠିକିଇ ସ୍ଵପନ — ବାଁଚବୋ ସାରା — ଭାରତେର
ମୋଣାର ମାଟିର ଧୂଲି କଣାର ସାଥେ । ଏ ଦେଶକେ ସେ ବଡ଼ୋ ଭାଲୋ

ରଙ୍ଗେର ଟିପ

ବେସେଛି ଭାଇ ଓ ଦେଇ ଏକଟା ଗୁଲିକି ମେ ଭାଲୋବାସାକେ ଶେଷ କ'ରେ ଦିତେ ପାରେ ?

ସିରାଜ ମରେଛେ—ମିରକାମେ ନେଇ କିନ୍ତୁ ଭାରତେର ସରେ ସରେ ତାରା ଆବାର ନୃତ୍ୟ ରୂପ ନିଯୋଛେ । ମେ ଲକ୍ଷମୀବାଇ ଏମେହେ— ପ୍ରତାପସିଂହେର ଉଦୟ ହେଯେଛେ ।

ଅଶୋକ—ଆଜ ଥାକୁ ଶେଖରଦା, ଆର ଏକଦିନ ଶୋନବୋ । ଆର ଏକଦିନ ଶୋନବୋ ସବ । ଏତ ଉତ୍ୱେଜନା ତୋମାର ଆଜ ସଇବେନା ଶେଖରଦା ।

ଶେଖର—ଆର ଏକଦିନ ? ତୁହି ଭୁଲେ ଗେଲି, ଭୁଲେ ଗେଲି ଅଶୋକ ଚିତ୍ର-ଗୁପ୍ତେର ହିସେବୀ ଥାତାଯ ଆମାର ମେହାଦ ଶେଷ ହ'ଯେ ଏମେହେ । ସର ଆମାର ଛାଡ଼ିତେଇ ହ'ବେ । ନଇଲେ ଯେ ଭଗବାନେର କାହେ ସେଯେ ଏ ଅତ୍ୟାଚାରେର ନାଲିଶ ଜାନାତେ ପାରିବୋନା । ଦୁଃଖ ବହରେ ଇତିହାସ ରଙ୍ଗକରେ ଗେଁଥେ ନିଯେଛି ବୁକେ—ତା ଯେ ତାଙ୍କ ସାମନେ ସେଯେ ପେଶ କରୁତେ ହ'ବେ— । ଆମାର ଯେତେଇ ହ'ବେ ।

ମଲୟ—ଶେଖରଦା !

ଶେଖର—ଦିଲ୍ଲୀ ରହିଲୋ ମଲୟ । ନେତାଜୀର ସ୍ଵପ୍ନ ସୌଧ ଲାଲକେଳା ରହିଲୋ— ଆମାର ସାଧନାୟ ତାର ଚୂଡ଼ାୟ ଜ୍ଞାତୀୟ ପତାକା ତୁଳିତେ ପାରିଲୁମନା— କେବଳ ଚୂପୁନ କରେ ଗେଲୁମ ତାର ପଥେର ମାଟିକେ—ତୋମରା ତା ସଫଳ କରୋ । ଏ ବନ୍ଦୀ ଶିବିରେଇ ଭାରତେର ଶୋକାତୁର ଆଉଁ ଆଜି କାନ୍ଦାଇ, ଭାରତେର ମୁଦ୍ରିର ରବି ଏ ଲାଲ କେଳାର କୁଟିଲ—ସଡ୍ୟନ୍ତେର ମେଘେଇ ଢାକା ପଡ଼େଇଛେ । ତୋମରା ତାକେ ହଟିଯେ ଦିଯୋ ।

[ନେପଥ୍ୟ ଆବାର ଗୁଲିର ଶବ୍ଦ ଓ ସମବେତ କଟେ ଜୟହିନ୍
ଓ ନେତାଜୀ ଜିନ୍ଦାବାଦ ଧରି]

ରଙ୍କେର ଟିପ

ଏ ଶୋନ ଭାରତେର ଆହ୍ମାର ଡାକ । ଜୟହିନ୍—ଜୟହିନ୍ । ଭାରତେର ପଥେ ଘାଟେ ସ୍ଵପନ ମାଥା ପଲ୍ଲୀ ପ୍ରାନ୍ତରେ ଆଜ ତା ମର୍ମରିତ ହ'ଯେ ଉଠୁଛେ । ଏହି ଆହ୍ମାନିଇ ଏକଦିନ ସ୍ଵାଧୀନ ଭାରତେର ଜୟେଷ୍ଠ ସମ୍ବନ୍ଧ ଘୋଷଣା କରିବେ । କିନ୍ତୁ ସେଦିନ ଆମରା ରହିବୋ ଦୂରେ.... ଅନେକ ଦୂରେ ।

[ସବାଇ ଚୁପ କ'ରେ ରହିଲୋ]

ଆଜ ବିଦୀଯ ନେବାର କଣେ କି ଆମାର ମନେ ହ'ଚେ ଜାନିସୁ ସ୍ଵପନ ?

ସ୍ଵପନ—କି ଶେଖରଦା ?

ଶେଖର—ମନେ ହଚେ ଏ ମୋଗାର ଦେଶେର ଲୋହ ବାଁଧନ କ୍ରମେଇ ସେବ କ୍ଷୟେ ଆସୁଛେ । ପଲାଶୀର ମାଠେ ମାନୁଷେର ବୈହମାନି ଯେ ନିର୍ତ୍ତୁର ଶେକଳକେ ଭାରତ ଜନନୀର ପାଞ୍ଚେ ପରିଯେ ଦିଯେଛିଲ, ସମ୍ଭାନେର ବୁକେର ରଙ୍କେ ତା ଯେବେ କ୍ରମେଇ ଆଲ୍ଗା ହ'ଯେ ଆସୁଛେ । ଏକଦିନ ଏକ ଶୁଭ ପ୍ରଭାତେ ହୟତୋ ତା ଭେଣେ ଚୂରମାର ହ'ଯେ ଯାବେ ।

ସ୍ଵପନ—ନୃତନ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଇମାରା ଦିଚ୍ଛେ ପୂର୍ବ ଦିଗନ୍ତେ—ଅନ୍ଧକାର ଏବାର ପାଲିଯେ ବାଁଚିବେ ।

ଶେଖର—ପାଲାବେ ତାରା ଠିକଇ କିନ୍ତୁ ଭାରତେର କଣ ହୟତୋ ଆମ ଶୁକାବେ ନା । ମୁଗେର ପର ଯୁଗ ଏକତେ ରଙ୍ଗ ଝରିବେ । ଏ ଛୁଟେ ଶତାବ୍ଦୀତେ ଓରା ଏ ଦେଶେର ଯା ସବବନାଶ କରେଛେ ଚେସିମ ଆମ ନାଦିରେର ଦଲ ବାରେ ବାରେ ହାନା ଦିଯେଓ ତା କରିବେ ପାରେନି । ଓରା ଆମାଦେର ମନୁଷ୍ୟଙ୍କେ ଘୁଣ ଧରିଯେ ଦିଯେଛେ । ସ୍ଵପନ !

ସ୍ଵପନ—ଶେଖରଦା !

ଶେଖର—ଆମାର ମନେର କଥାଟା ଆଜକେ ତୋଦେର କାହେ ବଲେ ଯାଇ । ଏହି

ରକ୍ତେନ୍ଦ୍ର ଟିପ

ଆଗେ ତା କେଉ ଶୋନେନି ଶୁଣିବେଓ ନା ହରତୋ ଆର କୋନଦିନ ।
ମେ ବାଣୀ—କେବଳ କେଂଦ୍ର ଫିରିବେ ତୋଦେର କଟା ମନେ—କାରଣ ଆମି
ବିଶ୍ୱାସ କରି—ତୋରା ଆମାୟ ଭାଲୋ ବେସେ ଛିଲିସ୍ ।

(ଚୁପ କରିଲୋ)

ଆମି ଭୂତପୂର୍ବ ମ୍ୟାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ର ଛେଲେ । ରାଜତ୍ରୋହୀ । ଲୋକେ ହାସେ
ବଲେ, ଜୀବନଟାକେ ଡାଲି ଦିଲାମ ଏକଟା ବ୍ୟର୍ଥ ଖେଳାଲେର ବେଦୌମୁଲେ ।
କିନ୍ତୁ ଜାନି ଓପାରେ ବେସେ ବାବା ଏଇ ଜନ୍ମ ଆମାୟ ଆଶୀର୍ବାଦିଇ କରି-
ବେନ । ଦେଶକେ ଅସ୍ଵିକାର କ'ରେ ଯେ ସମ୍ମାନ ଲାଭ ତା ଶୁଧୁ ଏକଟା
ନମ୍ବ ମରିଚିକା । କୋଟି ଜୀବନେର ବିନିମୟେ ମେ ଏକଟା ନିଜେର
ସ୍ଵାର୍ଥୀଙ୍କାର । ମନେ ମନେ ତିନି ମେ ବେଦନା ଅନୁଭବ କରିବେନ । ତାହିଁ
ତୋର ଅଦୃଶ୍ୟ ଆଦର୍ଶ ଦିଯେ—ତିନି ଆମାୟ ଗଡ଼େ ତୁଲେଛିଲେନ । କିନ୍ତୁ
ବେଶୀଦୂର ଏଗିଯେ ଯେତେ ପାରଲୁମନା । ପଥେଇ ମେ ଝାରେ
ପଡ଼ିଲୋ.....ଟୁଃ

[ବୁକ ଦିଯେ ଫିନ୍କି ଦିଯେ ରକ୍ତ ଉଠିଲୋ—ସବାଇ ଝୁଁକେ
ପଡ଼ିଲୋ ମେ ଦିକେ]

ମଲୟ—ଶେଖରନା !

ଶେଖର—ଟୁଃ ଟୁଃ.....

ମଲୟ—ଶେଖରନା !

ଶେଖର—ପଲାଶୀର ପ୍ରାୟଶିତ୍ତ କରିଛି ମଲୟ ନିତେ ଆସା ଜୀବନେର ଅଶେଷ
ସତ୍ତନା ଦିଯେ— । ଏଥାନେଇ ତାର ଶେଷ ହୋକ ।

[ସବାଇ ମାଥା ନୀଚୁ କରିଲୋ]

[ଧାନିକକ୍ଷଣ ଚୂପଚାପ ଥାକାର ପର ମଲୟେର ମାଥା ଉଠିଯେ ଶେଖର ବଲିଲୋ]

ରକ୍ତର ଟିପ

ଶେଥର—କାନ୍ଦିଛିସ୍ ?

ମଲୟ—ନା
ଶେଥର—ଓ ଜଳ ମୁଛେ ଫେଲ ମଲୟ । ବ୍ୟଥା ଯଦି ଲେଗେ ଥାକେ ତାହ'ଲେ
ଓଥାନେ ଶିବେର ମତୋ ଆଶ୍ରମ ଜାଲିଯେ ଡୋଲ—ସାତେ କ'ରେ ଏ
ମିଥ୍ୟାର ରାଜତୁଟା ପୁଡ଼େ ଥାକୁ ହ'ଯେ ଯାଇ ।

[ସେପଥେ ଦୟାଳ ଓରେ ତୋରା ଛାଡ଼、ଛାଡ଼、ଆମାର ଖୋକା ଗୁଲି ଥେଯେଛେ
ଛାଡ଼、ଛାଡ଼、

ପୁଲିଶ—ଓଧାର ଯାଉ

ଦୟାଳ—ନା ନା ଆମି ଯାବୋ ନା—ଏକ ପା ନଡ଼ବୋ ନା]

ଶେଥର—ଦୟାଳଦା ?

[ଉନ୍ମତ୍ତେର ମତୋ ଦୟାଳ ପ୍ରବେଶ କରିଲୋ । ଗାୟେ ଚାବୁକେର ଦାଗ ।
ରଙ୍ଗ ବର୍ଣ୍ଣରେ)

ଦୟାଳ—ଖୋକା..... ..ଖୋକା.....

(ଶେଥରକେ ଜଡ଼ିଯେ ଧରିଲୋ)

ଶେଥର—ଦୟାଳଦା ?

ଦୟାଳ—ତୁହି କେନ ଏଲି ଖୋକା ? କେନ ତୁହି ଏ ମର୍ବନାଶ କରିଲି ? ଓ
କଚିମୁଖ ଆମି ଯେ ତୋକେ କୋଲେ ପିଠିୟ ମାନୁଷ କରେଛି । ଆମାର
ବୁକେର ତୁହି ଯେ ସାତ ରାଜ୍ୟର ମାଣିକ ।

ଶେଥର—ତୁମି ଏସେହୋ-ଦୟାଳଦା ?

ଦୟାଳ—ଆସିବୋ ? ସୁମ ଯାବୋ ? ଘରେ ଆଶ୍ରମ ଜାଲିଯେ ଦିଯେ ବଢ଼େ
ବସେ ହାସିବୋ ? ତୁହି ଏତଥାନି ନିଷ୍ଠୁର ?

ବୁକ୍ରେର ଟିପ

(ଦୟାଳ ଫୁଲେ ଫୁଲେ କାନ୍ଦତେ ଲାଗିଲୋ)

ଶେଖର—ଭାଲଇ ହୁଯେଛେ ଏବାର ଏକଟା ବୋବା ହାଲକା କରେ ଦିଯେ ଯେତେ ପାରିବୋ ।

ଦୟାଳ—ସବଇତୋ କରେଛିସ୍—ଆର କି ବାକୀ ଆଛେଁ? ଏ ବୁକ୍ରେର ଜୀର୍ଣ୍ଣ ବୁକ୍ଟା ଛିଲ ତାଓ ତୋ ଭେଣେ ଥାନ୍ ଥାନ୍ କରେ ଦିଯେଛିସ୍ ।

ଶେଖର—ଆରଓ ଏକଟା ବାକୀ ରଯେଛେ—ବାକୀ ରଯେଛେ ସମ୍ପତ୍ତି ଓ ଏକଟା ଶୁରାହା କ'ରେ ଯାଇ । ସ୍ଵପନ !

ସ୍ଵପନ—ଶେଖରଦା !

ଶେଖର—କାହେ ଆୟ ଭାଇ—ତୋରା ଯଦି ମୁଖ ଫିରିଯେ ଥାକ୍ରବି—ତବେ କି ସାତ୍ତନା ନିଯେ ଆମି ଯାବୋ ।.....ଆମି ଯାଚି—ଯାବାର ବେଳାୟ ଆମାର ସମ୍ପତ୍ତି ଦେଶେ ବଲ୍ୟାଣେ ତୁଲେ ଦିଯେ ଗେଲାମ । ତୋରା ଏଇ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରାଧିସ୍ । ମାନୁଷେର ବୁକ ଶୋଷେ ଏକେ ଜମାନୋ ହୁଯେଛିଲ ଏକଦିନ ମାନୁଷେର କଲ୍ୟାଣେଇ ଯେନ ଏ ବ୍ୟାଯିତ ହସ । ୦୦ ୦୦ ୦୦ କେଉ ନେଇ ଆମାର ଏ ଦୁନିଆୟ ଏକ ବାଇଲି ତୋରା ଆର ବାଇଲା ଦୟାଳଦା । ତୋରା ତାକେ ଦେଖିସ୍ । ସାତ ରାଜ୍ୟ ଘୁରେଓ ଏ ହିଂସାର ଯୁଗେ ଏମନ ମାନୁଷ ବାର କରିତେ ପାରିବିଲେ ।

(ପକୋଟି ଥେକେ ଏକଥଣ୍ଡ କାଗଜ ବାର କରିଲୋ । ବୁକ୍ରେର ରଙ୍ଗ ଦିଯେ ଟିପ ତାତେ ଦିଲୋ । ତାରପର ବଲିଲୋ)

ଲିଖିବାରଙ୍କ ସାମର୍ଥ୍ୟ ନେଇ । ତାଇ ବୁକ୍ରେର ରଙ୍ଗ ଆମାର ସମ୍ମତି ରେଖେ ଗେଲୁମ । ବାକୀଟା ତୋରା ପୂରଣ କରେ ନିସ୍ । ଦୟାଳଦା !

(ଦୟାଳ ଗାମଛା ଦିଯେ କ୍ଷତର ରଙ୍ଗ ମୁହଁଛିଲ)

ରକ୍ତର ଟିପ

ତୋମାର କି ହେଁଛେ ଦୟାଲଦା !

ଦୟାଲ—ତୋକେ ଭାଲବାସାର ଏକତ ଖୋକା । ମାନୁଷକେ ଭାଲବାସଲେ ବୁଝି ଏମନି କରେ ତାର ପୁରସ୍କାର ପାଓଯା ଯାଯା ।

ଶେଖର—ରକ୍ତ ବେରୋଛେ ଯେନ ।

ଟ୍ୟାଲ—ବେରୋକ—ଆବାର ଥେମେ ଯାବେ ।

ଶେଖର—ତୁମି ବଲୋ ଦୟାଲଦା, କାରା ତୋମାୟ ଏ ଆସାତ ଦିଯେଛେ ।

ଦୟାଲ—(କପାଳ ଦେଖିଯେ) ଅଦୃଷ୍ଟ...ଆମାର ଅଦୃଷ୍ଟ—

ଶେଖର—ତୁମି ବଲୁବେ ନା ଦୟାଲଦା ?

ଦୟାଲ—ଓରେ ତୁହି ତା ସହିତେ ପାରବିନେ ଶେଖର, ଶତ ବ୍ୟଥା ନିଜେ—ଭୋଗ କରିଲେ ଓ ଯେ ଏ ଦୟାଲଦା'କେ ତାର ଅଂଶ ନିତେ ଦିମ୍ବି—କୋନଦିନ । ଓରା ଆମାୟ ବାଧା ଦିଲ । ତୁହି ଗୁଲି ଖେଯେଛିସ୍ ଶୁଣେ ଆମି ସାରାଟା ପଥ ତୋକେ ଖୁଁଜେ ଖୁଁଜେ ବେରିଯେଛି । ମେହି ଆମାର ଅପରାଧ । ଓରା ଚାବ୍‌କେ ଆମାର ପିଠେର ଛାଲ ତୁଲେ ଦିଯେଛେ ଖୋକା । ଆମାର ବୁକେର ଆଗ୍ନି ପିଠେ ଏନେଓ ଜାଲିଯେ ଦିଯେଛେ । ପ୍ରତିବାଦ କରିନି—କାରଣ ଆମି—ଚେରେଛି ତୋକେ ଫିରେ ପେତେ ।

ଶେଖର—ତୁମି ?

ଦୟାଲ—ହ୍ୟା ଆମି । ଯାର ଲାଠିର ଦାପଟେ—ଏକଦିନ ମୟନା ମତିର ଚର ପଲାଶଡାଙ୍ଗାର ମାଠ ଲାଲ ହ'ଯେ ଯେତୋ—ମେହି ଆମି—ଆମି ସଯେଛି ସବ ନିର୍ବିଚାରେ । ମେହି ଆମାୟ କରେଛେ ପରାଭୃତ—ଶେଖର—ମେହି ଆମାୟ ସବ ସହିୟେଛେ ।

[ଶେଖର ଉତ୍ତେଜନାୟ ଉଠିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଲୋ]

ରକ୍ତେର ଟିପ

ସ୍ଵପନ—ଶେଖରଦା—ଶେଖରଦା—(ବାଁଧା ଦିଲ)

ଶେଖର—ଆମି ଉଠିବୋ—ଆମି ଉଠିବୋ—ଥାବାର ଆଗେ—ଏ କମାଇଦେଇ
ହାଡ଼କଥାନା ହିଁଡୋ କ'ରେ ଦିଯେ ଯାବୋ । ଆମି... ଆମି....
ଉଃ... (ମୃତ୍ୟ)

ସବାଇ—ଶେଖରଦା....ଶେଖରଦା...

ଦୟାଳ—ଖୋକା—ଖୋକା—

[ଅଭିଭୂତେର ମତୋ କେମନ ଯେନ କରନ୍ତେ ଲାଗଲୋ]

ସ୍ଵପନ—ନିତେ ଗେଛେ । ଉତ୍ତେଜନାୟ ହାଟଫେଲ କରେଛେ । କିନ୍ତୁ ଏ
ବ୍ୟଥାକେ ଚିରଦିନ ମନେ ରେଖୋ ଦୟାଳଦା । ମନେ ରେଖୋ ଏମନି କରେଇ
ବାର ବାର ଓହା ଆମାଦେଇ ପୁରକ୍ଷାର ଦିଯେଇଛେ ।

ଦୟାଳ—ଆମାର ଖୋକା ଚଲେ ଗେଛେ...ଚଲେ ଗେଛେ । ନା...ଓରେ ନା—ଓ
ଯେ ରଯେଇଛେ । ଏଥନାହି ସରେ ଫିରିବେ । ଆମାୟ ଡାକ୍ତରେ ଦୟାଳଦା—
ଦୟାଳଦା ବଲେ ; ଚାଇବେ ଥାବାର । ଶୋନାବେ ଦେଶେର କଥା—ଦେଶେର
କଥା । ତୋରା ମିଥ୍ୟାବାଦୀ—ବଲ୍ଲହିସ୍ ମେ ଚଲେ ଗେଛେ । (ହଠାତ୍
ଆରା ଉତ୍ତେଜିତ ହେଁୟ) ଖୁନ କରିବୋ । ଜିନ୍ଦବା ଛିଡେ ଫେଲିବୋ ।
ଓ ଅଲକ୍ଷଣେ କଥା ଦିଯେ—ଆମାର ସୋନାର ସରକେ ପୁଡ଼େ ଦିତେ ଚାସ ?
ଆମାର ବୁକେର ପଦ୍ମକେ ଛିଡେ ଫେଲିତେ ଚାସ ? ବିଷ...ବିଷ...ସବ
ବିଷ । ଆମି ଯାଇ—ଆମି ଯାଇ (ପ୍ରଷ୍ଠାନ)

ମଲୟ—ଦୟାଳଦା ପାଗଲ ହ'ଯେ ଗେଲୋ ସ୍ଵପନ ।

ସ୍ଵପନ—ଏମନି ଆଘାତେ ଆଘାତେ ଭାରତେର ପ୍ରତିଟି ସରଇ ଯେ ପାଗଲେର
ଆଡ଼ା ହ'ଯେ ଉଠେଇଛେ । ଶେଖରଦା !

ରକ୍ତର ଟିପ

ମଲୟ—ଛିଃ ସ୍ଵପନ, ଭୁଲେ ଗେଲି ଶେଖରଦାର କଥାଟା ! ବ୍ୟଥା ଯଦି ଲେଗେ
ଥାକେ ତାହ'ଲେ ଚୋଖେ ଶିବେର ମତୋ ଆଗ୍ନି ଜ୍ଵାଳିଯେ ତୋଲ । ଆଜି
ଅଶ୍ରୁବରଷାୟ ତାର ମେ ବାଣୀକେ କି ତୁଇ ବ୍ୟର୍ଥ କରୁତେ ଚାସ୍ ?

ସ୍ଵପନ—କିନ୍ତୁ ମଲୟ...

ମଲୟ—ଏଇ ମଧ୍ୟେ କିନ୍ତୁ ନେଇ ସ୍ଵପନ,— ଲାଲକେଳୀ ଏଥନ୍ତି ଆଟିକାନୋ
ରଯେଛେ, ଭାରତମାତାର ଶୃଙ୍ଗାଳ ଏଥନ୍ତି ଥିଲେ ପଡ଼େ ନି । ସହ୍ୟାତ୍ମୀକେ
ଏମନି ମାଟିର କୋଲେ ଘୁମିଯେ ରେଖେ ଆମାଦେର ଆଦର୍ଶର ପିଛୁ ଛୁଟିତେ
ହ'ବେ । ଜ୍ୟକେ ବରଣ କରୁତେ ହ'ବେ । ମନେ ରାଖିସ ସାମନେ ଆମାଦେର
ପଡ଼େ ରଯେଛେ କୋଟି କୋଟି ନିଷ୍ପେଷିତ ଗଣଦେବତା—ତାଦେର ମୁଖେ ହାସି
ଫୋଟାତେ ହବେ....ବୁକେ ଆଶା ଜାଗାତେ ହ'ବେ । ନେତାଜୀର ବାଣୀ କଣେ
ନିଯେ ଆମାଦେରଙ୍କ ଡାକ ଦିଯେ ବଲ୍ଲତେ ହ'ବେ—we can die that.

India may live.

[ଜାତୀୟ ପତାକା ହାତେ ବାଲ-ସେନାଦେର ପ୍ରବେଶ]

ରଙ୍ଗେର ଟିପ

ବନ୍ଦେ ଆଜାଦୀ ବୌର
 ବନ୍ଦେ ଆଜାଦୀ ବୌର —
ତୋମରା ଫୁଟେଛେ
 ମନେର ଗହନେ
 ରିକ୍ତ ଏ ଧରଣୀର ॥

ବଞ୍ଚନ ସେତୋ
 ତବ ତରେ ନହେ ନହେ,
ତୋମରା ଉଷାର
 ଶ୍ଵେତ ଶତଦଳ
 ଦୁଖେର କାଲୀୟ ଦହେ ।

ବଜ୍ରେ ତୋମାର
 ଜୁଲିଛେ ଚକ୍ର
 ପାର୍ଥ ସାରଥୀର ॥

[ପରଦା ନେମେ ଏଲୋ]

—চূই—

[একখানি আধুনিক ধরণের বাড়ী—দেয়াল ছবি প্রতি দিয়ে সাজানো ।
মাঝখানের এক টেবিলের পাশে—অলক রায় উপবিষ্ট । মনের নেশায় চোখ চুলে
এসেছে—মদপাত্র সামনেই ।]

অলক...পোহালে শর্ববর্ণী
বণিকের মানদণ্ড দেখা দিল রাজদণ্ডরূপে

বাঃ চমৎকার—চমৎকার Idea, যতদূর ভাবা যায়—কেবল—
একটা উদ্দাম—বন্ধনহীন আকাঞ্চ্ছা জাগে । একটা রাতের ব্যবধানেই
ফকিরের আমিরত লাভ—নৃতন আলোর সংস্পর্শে এসেই লোহা পেলো
মোনার রূপ । চমৎকার Idea, (মদ খেয়ে) জীবনটাও ঠিক এমনি ।
সময়ের সাথে এও খায় ডিগবাজী—রাত হয় আলো—দিন মুখ লুকায়
অঙ্ককারে—চমৎকার....চমৎকার—wonderful,

(বাইরে কানাই খুড়ো—বলি অলক বাবাজী কৈ হে ?)

অলক—কে ?

(কানাই খুড়োর প্রবেশ)

কানাই—এই আমি—আমি—মানে এই তোর—
অলক—কি চান ?

কানাই—এই খুব বেশী কিছু নয়—তবে মানে—
অলক—মদ ? তা নিয়ে যান—নিয়ে যান । always at your

রক্ষের টিপ

service পঞ্জোবি বিলাতে হবোনা কৃপন কভু, চেলে দেব গঙ্গাবৎ
সহস্রধারাম....

কানাই—আরে রাম...রাম...ও কথা কি মুখে আনতে আছে অলক
ওর গন্ধেই যে আমার তল্লি শৃণ্য হয়ে যাব—।

অলক—মান হয়েছে ? আচ্ছা বেশ...আচ্ছা বেশ—তাহলে বিরহের
স্বাদটুকুই এবার গ্রহণ করুন। (মদপাত্রের প্রতি) কি বলোহে
পয়োধি ! বিরহের দাহনেই মিলনের আকাংখাটা তৌর হয়ে উর্তৃক
—কেমন ? চমৎকার.....

কানাই—অলক ?

অলক—আঃ চুপ্পি। স্বপ্ন মানে dream—শতরাতের কমনীয়তা থেকে
যা মন্ত্রন করা সেইতো হলো জীবন। বাইরের যা এতো হলো
ফেলে যাবার জিনিষ। স্বপ্নছিল তাই বণিকের মানদণ্ড পোহালে
শর্ববরী দেখা দিল রাজদণ্ডরূপে। স্বপ্ন ছিল তাই ওরা এসেছিল
নৌল সাগর ডিঙিয়ে নৃত্য বাসর পাত্রতে। Go on....Go on
with your dream. সত্য স্বর্গীয় অপূর্ব অনন্ত—

কানাই—অলক ।

অলক—কে ? (খানিকক্ষণ চেয়ে রইলো—তারপর হঠাতে পান পাত্র
লুকিয়ে) কাকু ? তা' বুঝতেই পারছেন দিনের হাওয়া এক
আধ্য টু Stimulant দৱকার ।

কানাই—শুধু ইষ্টিমুলেণ্ট নিয়ে থাকলেইতো আৱ চলেনা অলক ।

ରକ୍ତର ଟିପ

ଏଦିକେ ତାକିଯେଓ ଏକବାର ଦେଖିଲେ ହସ—ବାହିରେଓ ଚୋଥ ଫେଲିଲେ
ହସ—। କୋଥାଯ କି ହଜ୍ଜେ.....

ଅଲକ—ହଜ୍ଜେ ? ସତି କିଛୁ ହଜ୍ଜେ ନାକି ?

କାନାଇ—ତବେ ଆର ବଲ୍ଲହି କି । ନରହରି ଆଜ ପରପାରେ । ତୁମିଓ
ବ୍ୟାହେବୋ । ସ୍ଵପ୍ନେ ମଶ୍‌ଗୁଲ, ଆର ଏଦିକେ ଯେ କି ସର୍ବବନାଶଟାଇ ହୟେ ଯାଏଛେ
ତାତୋ ଆର ତୁମି ବୁଝାତେ ଚାନ୍ଦନା । ତୋମରା ନୃତ୍ୟ—ବଡ଼ ବଡ କଥା
ନିଯାଇ ଧାକୋ ମାତୋଯାରା । ଭାବୋ ଦୁନିଆଟା ବୁଝି ଏମନଇ ହାଲକା ।
କିନ୍ତୁ ତାଇ ବଲେତୋ ଆର ଆମରା ଚୁପ କରେ ବସେ ଥାକୁତେ ପାରିନା ?

ଅଲକ—କାଜେ ଲେଗେ ଯାନ...କାଜେ ଲେଗେ ଯାନ....

କାନାଇ—ହଁ...ଲାଗବୋ ବୈକି ବାବାଜୀ...ନଇଲେ ଯେ ନରହରିର ଆଉ
ଆମାୟ ଅଭିଶାପ ଦେବେ । ତୁମିତୋ ଜୀବେନା—କି ପୀଡ଼ିତ ଟାଇ—
ଛିଲ ଓର ସଙ୍ଗେ...ମରଣ ଏମେଓ ତା' ଭେଣେ ଦିତେ ପାରେନି । ଆଜଓ
ସଥନ ଭାବି ଓର ସବ ଶୂନ୍ୟତିର କଥା ଆମାର ଚୋଥ ଦୁଟୋ ଜଳେ—ଭରେ
ଆସେ । ଏ ବୁକେର ଏକପାଶଟା ଶୂନ୍ୟ ବଲେ ମନେ ହସ—କିନ୍ତୁ କି
କରିବୋ—ଆର ଯେ ତାକେ ଫିରେ ପାବାର ଡାପାଯ ନେଇ ।

ଅଲକ—Excellent.

କାନାଇ—ଆଜଓ ସଥନ ଶୂନ୍ୟାମ.....

ଅଲକ—Go on.

କାନାଇ—ଆଜଓ ସଥନ ଶୂନ୍ୟାମ ଶେଷରେର ସମ୍ପର୍କିଟା....

ଅଲକ କ'ଦିନ ଚଲୁବେ ?

କାନାଇ—ଆଗେ ଶୋନଇ ନା ବାପୁ—ତାର ପର ଯା' ମନେ ହସ ବଲୋ ।

ରକ୍ତେର ଟିପ

ଅଲକ—That's good.

କାନାଇ—ଶେଖରେ ସମ୍ପଦିଟା ପାଡ଼ାର ବୟାଟେ ଛୋଡ଼ାଦେଇ ହାତେ ଉଠେଛେ
ବହୁ ପୁରୁଷେର ହଦ୍ଦିଗୁଡ଼ି ଦିଯେ ଯା ଗଠିତ ହେଉଛି ଆଜ ତାଦେଇ
'ଆବେ ତା' ଏମନି ଭାବେ ନଷ୍ଟ ହତେ ବସେଛେ—ତଥନ ଚୁପ କରେ ବସେ
ଥାକୁତେ ପାରିଲୁମ ନା । ନରହରିର ବିଦେହୀ ଆଜ୍ଞା ଷେନ ଆମାୟ
ଆକର୍ମଣ କରେ ନିଯେ ଏଲୋ—ଭାବଲାମ—

ଅଲକ—ବେଶ—

କାନାଇ—ଭାବଲାମ ତୁମିଇ ତାର ନ୍ୟାଯ୍ୟ ଅଧିକାରୀ—ଆଜ ଯଦି ତୁମି ସେ
ଅଧିକାର ଥିକେ ବନ୍ଧିତ ହୋ ତା' ହ'ଲେ ଆମାର ମୁଖେଇ କାଳି
ପଡ଼ିବେ...।

ଅଲକ—ନିଶ୍ଚଯିତା ।

କାନାଇ—ତାଇ ଏଲାମ ଅଲକ । ଏ ରାଯ ବାଡ଼ୀର ସାଥେ ଯେ ଆମାର
ପ୍ରାଣେର ସମ୍ପର୍କ ରଯେଛେ । ଏର ସ୍ଵାର୍ଥକେ ତୋ ଆମାର ବାଁଚିଯେ ଚଲୁତେ
ହ'ବେ । ଶୁନ୍ଲାମ ଛୋଡ଼ାଟା ନାକି ରକ୍ତେର ଟିପ ଦିଯେ ଗେଛେ ।
କଂଗ୍ରେସ ନାକି ଓର ସମ୍ପତ୍ତିର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ । ଆରେ ରାମ ରାମ
ଓ ସବ ଛେଲେମାନୁଷ୍ଠୀ କି ଆର ଆଜ କାଳ ଚଲେ ବାବାଜୀ—ଓ ଅନେକ
ଦିନ ଅଚଲ ହ'ବେ ଗେଛେ । ଏ ଇଂରେଜେର ରାଜତ୍ତି—ଆଇନେର ପ୍ରୟାଚେ
କତୋ ତାଜା ଚୋଥକେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆୟନ୍ତାର କ'ରେ ଦେଇ—ଆର ଓ଱ା
ତୋ ଏକେବାରେ କାଁଚା...ତା' ତୋମାୟ ଏକଟା କାଜ କରୁତେ ହବେ
ବାବାଜୀ...।

ଅଲକ—Always at your Service.

ରତ୍ନର ଟିପ

କାନାଇ—କିଛୁ ଟାକା...ମାନେ

(ପାଗଳ ଦୟାଲେର ପ୍ରବେଶ)

ଦୟାଲ—ଆମାର ଖୋକା ଏମେହେ....ଖୋକା—

ଅଲକ—କେ ?

ଦୟାଲ—ଖୋକା...ଆମାର ଖୋକା । ଶୋନନି ପୁଲିଶ ଜୁଲୁମ କରେଛେ ।
ରତ୍ନର ପଥ ଭାସିଯେ ଦିଯେଛେ । ତୁମି....ତୁମି ଶୋନନି ରାଙ୍ଗ ବାବୁ ?

ଅଲକ—ଶେଥର ?

ଦୟାଲ—ମେହି ଲାଲେର ହୋଲିତେ ଖୋକାଓ ଆମାର ଲୁକିବେଛେ । ପଥେ
ପଥେ ଖୁଁଝଛି କୋଥାଓ ତାର ସାଡ଼ା ମିଳିଛନା । ଯାର କାହେ ବଲି
ମେ-ଇ ମୁଖ ବାକିଯେ ଚଲେ ଯାଏ ।

ଅଲକ—That's the law of the world. ସୁଧୋଗେର ଧାତିର ସବାଇ
କରେ,—କି ବଲେନ କାକୁ ?

କାନାଇ—ନିଶ୍ଚଯ...ନିଶ୍ଚଯ....

ଦୟାଲ—କେ ?

କାନାଇ—ଆମି ଗୋ ବୁଡ଼େ ଆମି....ବଲି ମାଥାଟାତୋ ଥେଯେଛେ—ଏଥନ
ଏମନି ଦୋରେ ଦୋରେ ମାଥା ଠୁକେ ଚଲିଲେ—କ'ଦିନ ଟିକିବେ ?

ଦୟାଲ—କେ (କଟ୍ଟମଟିଯେ ତାକିଯେ) ଓ...ଏଥାନେଓ ମେହି କାଳ ସାପ ?
ତୁମିଇନା ସେବାର ଆମାର ଶେଥରକେ ବାଧିଯେ ଦିଯେଛିଲେ ? ସ୍ଵରାଜ
ଭବନଟା ଆ ଗୁଣେ ପୁଡ଼ିଯେ ଦିଯେଛିଲେ ? ଏଥାନେଓ ତୋମାର ଆଜା ?

କାନାଇ—ଚୁପ、ବେଯାଦପ...

ଦୟାଲ—ଜିହ୍ଵା ଛିଡ଼େ ଫେଲିବେ ? କିନ୍ତୁ ତବୁଓ ଏଦେଶେର ଘରେ ଘରେ

ରଙ୍କେର ଟିପ

ଆମି ତୋମାର ରୂପକେ ପ୍ରକାଶ କରେ ଦିଲେ ଯାବୋ । ରାନ୍ତାର ଲୋକକେ
ଡେକେ ବଲ୍ବୋ—ଏ କାଳ ସାପକେ ତୋରା ବିଶ୍ୱେସ କରିସୁନେ କୋନଦିନ ।
ଶୁଯୋଗ ପେଲେଇ ଛୋବଳ ମାରୁବେ ।

କାନାଇ—ଅଳକ—

ଅଳକ—Let him go. ଚଲୁତେ ଦିନ ।

ଦୟାଳ—ସତିୟ କଥା ବଲି—ତାଇ ଆମାର ମାଥା ଖାରାପ....। ହବେଓ ବା ।
.. ସେଦିନେର ଦାଗ କ'ଟାତୋ ଆଜଓ ମୁଛେ ଯାଇନି କାନାଇ ଚାଟୁଙ୍ଗେ ।
ପୁଲିଶେର ଦଲେ ଭିଡ଼େ...ସେଦିନ ତୁମି ଦେଶେର ଛେଲେଦେର ସର୍ବବନାଶ
କରେଛିଲେ...ବୈଇମାନି କରେଛିଲେ । ଆମି ବଲୁତେ ଗିଯେଛିଲୁମ—
ଚାବୁକେ ପିଠୀର ଛାଲ ତୁଲେ ଦିଯେଛିଲେ । କିନ୍ତୁ ଆଜ ତୋମାର
ବିଚାର ହବେ ।

କାନାଇ—କେ କରୁବେ ଶୁଣି ?

ଦୟାଳ—ଆମାର ଏ ସୋନାର ଦେଶେର ଭାଇ ବୋନେରା—ଯାଦେର ଘରେ ଘରେ
ତୋମରା ଆଗ୍ନି ଜେଲେଛୋ—ପୁଡ଼ିଯେ ମେରେଛୋ ସେଥାନକାର ଜୀବ-
ଗୁଲିକେ । ତାରା କି ଚିରକାଳ ତା' ସହିବେ ? ମାଥାର ଉପରଗୁଡ଼େ
ଭଗବାନ ରାଘେଚେନ —

ଅଳକ—Dam your ଭଗବାନ । ଭଗବାନ ନେଇ । ମେ ଏକଟା ସ୍ଵପ୍ନ ।
ସେକାଳେର ଲୋକଗୁଲିର କାଜ ଛିଲ ନା—ତାଇ ତାରା ଦେଖେଛେ
ଭଗବାନେର ସ୍ଵପ୍ନ । ଆଜ ହାଓୟା ବଦ୍ଲେଛେ—ତାଇ ଏତୋ ଭାତେର
ଆକୁଳତା— । ସେଦିନେର ଭଗବାନେର ନେଶା ଆଜ ଭାତେର ଉପର
ଏମେ ଚେପେଛେ—Beautiful Idea.

ରଙ୍କେର ଟିପ

ଦୟାଳ - ରାଙ୍ଗା ବାବୁ !

ଅଲକ—ଲାଗ୍ଛେ ଦୟାଳ ? ଲାଗ୍ବେଓବା । କାରଣ ବିଷ ଖେତେ ଖେତେ
ଏ-ଜିହ୍ଵାୟାମ ବିଷ ଜମେ ଗେଛେ । ନାରୁତେ ଗେଲେଇ ତା' ବଲ୍କେ
ପଡ଼େ—Teaching of the day--ସୁଗେର ଶିକ୍ଷା ।

ଦୟାଳ - ତା' ହବେ ... । (ଦୌର୍ଘ ନିଶ୍ଚାମ) କିନ୍ତୁ ତୁମି ଓ କାଳ ସାପକେ
ବିଶ୍ଵେସ କରୋନା ରାଙ୍ଗା ବାବୁ...କାମଡ଼ିଯେ ଥାବେ...କାମଡ଼ିବେ ଥାବେ ।

କାନାଇ—ତୁମି ବେରୋଓ....

ଦୟାଳ—ତା' ଯାବୋ ନିଶ୍ଚୟ । ଆମାର ଖୋକାକେ ଖୁଁଜିତେ ହ'ବେ । ଆମି
ଯେ ଏକ ଜୋଡ଼ା ଜଲଭରା ଚୋଥକେ ଆଶ୍ରାମ ଦିଯେଛିଲୁମ ଓକେ ଦେଖିବୋ
ବଲେ । ଆମି ଯେ ମନ ଦିଯେ ଭାଲୋ ବେସେଛିଲୁମ ଓକେ ମାନୁଷ କରିବୋ
ବଲେ । ତାଇ ଆମାଯ ବେରୋତେଇ ହ'ବେ । ଏ ଦେଶେର ପ୍ରତି ଧୂଲି-
କଣାକେ ଜିଜ୍ଞେସ କରିବୋ ଆମାର ଖୋକାର କଥା—ପ୍ରତିଟି ଫୁଲେର
ବୁକେ ଶୁଇଯେ ପଡ଼େ ଶୁଧାବୋ ଆମାର ଖୋକାର ମଞ୍ଜଲେର କଥା । କିନ୍ତୁ
ତୁମି କାଳ ସାପ...

କାନାଇ—ତୁମି ବେରୋଓ (ଗଲା ଧାକା ଦିତେ ଯାଚିଲ ଦୟାଳକେ—ହଠାତ
ଅଲକ ମାରାଖାନେ ଦୀନ୍ଦ୍ରିୟେ ବଲ୍ଲେ)

ଅଲକ—ଆଗୁନ ନେବାତେ ହ'ବେ । I mean extinguish your fire.

କାନାଇ—ତୁମି କି ଆମାଯ ଦୀନ୍ଦ୍ରିୟେ ଦୀନ୍ଦ୍ରିୟେ ବିଷ ହଜମ କରିବେ ବଲୋ ?

ଅଲକ—ତତଖାନି ଅଧିକାର ନେଇ । ତବେ କି ଜାନେନ—ତାଓ ସଇତେ
ହ'ବେ । ଆମି କାନ ପେତେ ଶୁନେଛି ପୃଥିବୀର ପାଯେର ଧବନି । ଏଇ
ଅଭିଯାନ ଆରଞ୍ଜ ହେଯେଛେ ଏକ ନୂତନ ଆଲୋର ରାଜ୍ୟ—ଯେଥାବେ

ରଜ୍କେର ଟିପ

ଆମি, ଆପନି, ଦୟାଲ ସବ ହ'ବୋ ଆମରା ଏକ ଶ୍ରେଣୀର ଜୀବ ।
ଆଜୁକେର ଲାଲ ଚୋଥ ମେଦିନ ଏକେବାରେ ସାଦା ହ'ଯେ ପଡ଼ିବେ ।
ଆଜ ଥେବେ ତାର ମହାରା ଆରଣ୍ୟ କରିବେ—ତାତେଇ ବଲ୍ଛି....
କାନାଇ—ଅଲକ !

ଅଲକ—କାନ ପେତେ ଶୁଣୁନ । କିଛୁ ବୁଝିତେ ପାରିଛେ ? ବୁଝିତେ
ପାରିଛେ ଏ ଦୟାଲେର ହଦ୍ଦପିଣ୍ଡେର ଭାଷାଟା ? ଆମି ମଦ ଥାଇ—
ତୁମୁଙ୍କ ବୁଝି ସବ—ସବ ବୁଝି...

ଦୟାଲ—ତୋମାର ଓ ହାତ ଖ୍ସେ ପଡ଼ିବେ କାନାଇ ଚାଟିଜେ । କି ବଲ୍ବୋ—
ଖୋକା ଆମାର ଏ ବୁକଟା ଭେଣେ ଦିଯେ ଗେଛେ—ତାଇ ବେଁଚେ ଗେଲେ
ତୁମି—ନିଲେ ତୋମାର ଏ ଜୀବି ହାଡକଟା ଏତକ୍ଷଣ ଶୁଣିଯେ ଦିତୁମ—

ଅଲକ—Please depart. ଅନୁଗ୍ରହ କ'ରେ ଏସୋ ।

ଦୟାଲ—ଆମି ଯାବୋ ରାଙ୍ଗ ବାବୁ—ଠିକ ଯାବୋ । କେ ଜାନେ ଖୋକା
ଆମାୟ କୋଥାୟ ଡାକ୍ଛେ—ଆମି ପଥେ ପଥେ ଓକେ ଖୁଁଜେ ବେଡ଼ାବୋ ।
କିନ୍ତୁ ସାବଧାନ ରାଙ୍ଗବାବୁ—ତୁମି ଓ କାଳ ସାପକେ କୋନଦିନ ବିଶ୍ଵାସ
କରୋନା (ଦୟାଲ ଚଲେ ଗେଲା)

ଅଲକ—Tragic end of a man's life. ମର୍ମାଣ୍ଡିକ ପରିଣତି !
ଏହିତୋ ଭୌବନ । ମୂଳର...ରମଣୀୟ...

କାନାଇ—ତା ହ'ଲେ ତୁମି ରାଜୀ ନାହିଁ ଅଲକ !

ଅଲକ—କି ?

କାନାଇ—ଓ ସମ୍ପନ୍ନିଟା ।

ଅଲକ—ଶତବାର । ପଯସା ଆସିବେ ସରେ...ଫେପେ ଉଠିବେ ଲକ୍ଷମୀର ଭାଣ୍ଡା
—ଅସ୍ତ୍ରୀକାର କରିବେ ପାରି ତା ? କେଉଁ ପାରେ ନା ଆଜୁକେର ଯୁଗେ...

ରଙ୍ଗେର ଟିପ

କାନାଇ—ତାଇତୋ ଏମେହି ବାବାଜୀ ଜାନି କଥିବୋ ତୁମି ପିଛିପା ହବେ
ନା—ନରହରିର ରଙ୍କ ସେ ତୋମାତେଓ ସଞ୍ଚାଲିତ ହଛେ ।

ଅଲକ—ନିଶ୍ଚଯ....ରାକ୍ଷସେର ଛେଲେ ରାକ୍ଷସ ହ'ବେଇ । ବାବା ଯଦି ହାଙ୍ଗାର
ଲୋକେର ରଙ୍କ ଚୁଣେ ଥାକେନ ଆମି ଚୁଷବୋ ଲାଖୋ ଲୋକେର । ବାବା
ଯଦି ଏକଟା ଘରେ ଆଶ୍ରମ ଲାଗିଯେ ଥାକେନ—ଆମି ଲାଗାବୋ—ପାଂଚଟା
ଘରେ । ବଂଶ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରାଖିତେ ହ'ବେତୋ— ।

କାନାଇ—ତୁମି ଠାଟା କରିଛୋ ଅଲକ ?

ଅଲକ—ବକ୍ତେ ବକ୍ତେ ଜିହ୍ଵାଟା ହାଙ୍କା ହ'ଯେ ଗେଛେ । କଥାଗୁଲୋ
ଫସ୍କେ ଯାଯ ହଠାତ । ତା ଆପନି ଭାବିବେନ ନା କିଛୁ—ଆମି ସବ
manage କ'ରେ ନେବୋ (ପାନପାତ୍ର ବାର କରେ) excuse me.
ନେଶାଟା ଏକଟୁ ବେଶୀ କରେ ଫେଲେଛି କିନା—ତାଇ ବୁକ୍ଟାକେ ଏକଟୁ
ଝାଲିଯେ ନିତେ ହୟ ।

କାନାଇ—ତା' ଧାବେ ଥାଓ । ତାତେ ଅତୋ ଲଙ୍ଜାର କି ଆଛେ । ତୋମରା
ତୋ ବାବାଜୀ—ସବେ ପଥେ ନେମେଛୋ । ଏକଦିନ ଛିଲ ମାନେ ଆମରା
ଏକଦିନ ଏ କାରଣଚକ୍ରେ ବାଲୁର ଚରେ ଗଡ଼ାଗଡ଼ି ଯେତାମ । ପୃଥିବୀଟା
ମେଦିନ ସ୍ଵପ୍ନ ବଲେଇ ମନେ ହ'ତୋ । ସାମ୍ବନେ ଛିଲ ରଙ୍ଗେର ଦିଗନ୍ତ—
ତାର ଉପର କଲ୍ପନାର ପାଥନା ମେଲେ ଦିବି ଉଡ଼େ ବେଡ଼ାତାମ । ଆଜ
ଦିନ ବଦଲେଛେ—ଯାକ ମେ କଥା—ରାମ ରାମ ରାମ.....
ତା ହ'ଲେ କଥାଟା ଠିକ ରଇଲୋ କେମନ ?

‘ଅଲକ—ନିଶ୍ଚଯ ।

କାନାଇ—ଶେଷେ ପିଛିପା ହବେ ନାତୋ ?

ରକ୍ତର ଟିପ

ଅଲକ—ଟାକା...ଟାକା.... । ଓ ହ'ଲେ ସବ କିଛୁ କରନ୍ତେ ପାରି କାକୁ— ।
ଏ ସଂସାରଟାକେ ଆଗୁନ ଜେଲେ ପୁଡ଼ିଯେ ଦିତେ ପାରି । Money
better than honey sweeter than anything.

କାନାଇ—ତା ହ'ଲେ (ମାଥା ଚୁଲକାଲୋ)

ଅଲକ—Oh yes.

(ଡ୍ରାଇର ଥିକେ ଏକଟା Moneybag ବାର କ'ରେ ଏକଶ'
ଟାକାର ଏକଥାନା ନୋଟ ହାତେ ଦିଲ । ତାରପର ବଳ୍ଲୋ)

ଆପାତତଃ ଏ ଏକଶ' । ତାରପର ଅନେକ କିଛୁ ମିଳିବେ ।

କାନାଇ—ତାତୋ ନିଶ୍ଚୟ...ତାତୋ ନିଶ୍ଚୟ— । ମନେର ଟାନ କି ଏହି
ମଧ୍ୟ ଶେଷ ହ'ଯେ ଯେତେ ପାରେ ?

(ନୋଟଥାନା ଦେଖିତେ ଦେଖିତେ ଚଲେ ଗେଲୋ)

ଅଲକ—(ଉଦ୍‌ଦୀନ ଭାବେ) ଟାକା ଚାଇ...ଏ ରାଯ ବଂଶେର ପ୍ରାୟଶିତ୍ତେର
ଜୟ ଚାଇ ଆରା ଟାକା । ନେମେ ଯେତେ ଚାଇ—ଆରା ଗଭୀରେ—
କଦର୍ଯ୍ୟତାର....ପକ୍ଷିଲତାର ଶେଷ ପ୍ରାଣେ (ମଦ ଥୟେ ଏକଥାନା ଫଟୋ
ତୁଲେ ନିଲ) ତୁମି....I mean ତୁମି ଲାଲ ଚୋଥେ ଶାସାଚ୍ଛେ ବାବା ?
କି କରିବୋ ଆମାର ଦୋଷ ନେଇ— । ଲକ୍ଷ ଲୋକେର ମର୍ମଭେଦୀ
ଅଭିଶାପ ଆଜ ଆମାଯ ଅମାନୁଷ କରେ ତୁଲେଛେ । ତୋମାର ଲୋଭେର
ଆମି ବିକଟ ବିଗ୍ରହ । ଚମଙ୍କାର ।

(ଆବାର ମଦ ଥେଲୋ । ପରଦା ନେମେ ଏଲୋ)

-f३-

(শেখুরদের বাড়ীর এক পার্শ্ব। কাটার বেড়া দেওয়া। অঙ্ককার মাত।
দয়াল চুপে চুপে বেড়া ভাঙ্গিল। একটু শব্দ হতেই ফিরে তাকায় এমনি
সন্তুষ্টতার ভাব। হঠাৎ “কোন হ্যায়” বলে পুলিশ লচ্ছন সিং প্রবেশ করলো।
চোরের ঘত দয়াল দাঁড়িয়ে রইলো।)

ଲଚମନ—ତୁମି ମେହେ ବୁଡ଼ୋ ?

(দয়াল কথা বলতে পারলো না)

বাবু বাবু তোমায় নিষেধ করছি তবু এ বাড়ীতে ঢুকবে ?

দম্বাল—সিপাইজী

লক্ষ্মন—ও জলে তো আর গত মেঝের আইন ভেসে যাবে না বুড়ো

ওৱ একটু এদিক ওদিক হবাৰ উপাৰ নেই। তুমি ফিৰে থাও—

দয়াল—সিপাইজী

ଦୟାଳ—ଘାସ

দয়াল—তুমি আমায় দাও সিপাহিজী। আমি তোমায়
আশীর্বাদ করবো। এ পৃথিবীতে কেউ কোন দিন এমনি আশীর্বাদ
করেনি—তুমি স্বাধীন ভারতের শান্তি রক্ষক হবে—এ গোলামী
চাপরাশ তোমায় বইতে হবে না আর।

লক্ষ্মন - চুপরও জানো আমি পুলিশ?

দয়াল—তুমি আমার দেশের লোক। ওদের টাকায় তুমি তোমা

রক্তের টিপ

মনুষ্যত্বকে বিকিয়ে দিনা সিপাইজী। ওয়ে ডগবানের দেওয়া
দান - তার এমনি করে অবমাননা করোনা।

লছমন—বুড়ো—

দয়াল—ও গোলামৌর চাপবাশ খুলে রেখে তুমি আমায় শাসন কর
সিপাইজী—আমি সহবো—মব সহবো—বিস্ত....

লছমন—আমি কিছু শুনতে চাই না—তুমি যাবে কিনা ?

দয়াল—আমি আমি যাবো যাবো (এবদৃষ্টে তাকিয়ে চলে গেলো—
পেছনে লছমন ও প্রস্থান কবলো। অন্ত দিয়ে এলো স্বপন
ও মলয়—হাতে তাদের জাতীয় পতাকা।)

স্বপন—কি অঙ্ককাৰ দেখছিস মলয়।

মলয়—এ দেশের সূর্য্য যে ডুবে গেছে স্বপন তাইতো এত অঙ্ককাৰ।

স্বপন—নারে না—আমাদের বর্তব্যের পথকে সহজ কৱাৰ জন্ম
ভগবান আজকে এ আঁধাৰ ঢেলে দিয়েছেন। সত্যেৰ তিনি যে
চিব সহায় ! আয়...আমায় লক্ষ্য কৱে এগিয়ে আয়।

মলয়—আচ্ছা স্বপন

স্বপন—কিৱে ?

লয়—শেখুরদাৱ জন্মদিনে তাৰ বাড়ীতে এমনি চোৱেৱ মত জাতীয়
তাৰ। তুলুবি ?

পন—তা ছাড়া যে উপায় নেই ভাই।

লয়—তুই বৱং ফিৱে চল স্বপন—শেখুরদাৱ বাড়ী শৃঙ্খ পড়ে থাক তবুও
আমুৰা জাতীয় পতাকাৰ অৰ্য্যাদা কৰ্তে পাৰ্বেৰোনা। যাৱ সম্মান

ରଙ୍ଗେର ଟିପ

ବ୍ରକ୍ଷାର ଜନ୍ମ ହାଜାର ହାଜାର ଆଜାଦୀ ସୈନ୍ୟ ମନିପୁର ଆର କୋହିମାର
ଭଙ୍ଗଲେ ପ୍ରାଣ ଦିଯେଛେ—ସାକେ ଉଡ଼ିନ ରାଖିବାର ଜନ୍ମ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ
ବୀର ସନ୍ତାନ ଆଉସିଲି ଦିଯେଛେ....ନିର୍ଯ୍ୟାତନ ସଯେଛେ—ତାକେ ତୁହି
ଏମନି କରେ ଓଦେର ହାତେ ସ'ପେ ଦିବି ? ନା—ତୁହି ଫିରେ ଚଳ୍ ସ୍ଵପନ—
ଶେଖରଦାର ମୂର୍ତ୍ତିର ପାଶେ ବସେ ଆମରା ମାପ ଚାଇବୋ—ବଲବୋ
“ଶେଖରଦା ତୋମାର ସମ୍ମାନ ଆମରା ରାଖିତେ ପାଲ୍ମୁମନା—ତୁମି
ଆମାଦେର କମା କରୋ ।”

ବ୍ୟପନ—ଛିଃ ମଲୟ ଏତଟା ଭାବପ୍ରବନ୍ଧ ହଲେ କି ଆର ଚଲେ ଭାଇ—ଏ ନିଶାନ
ଆଜ ତୁଳିତେଇ ହବେ । ଓଦେର ସାମନେ ପ୍ରକାଶ କରିବାର ହବେ ଆମାଦେର
ଦାବୀକେ । ଶେଖରଦାର ବାଡ଼ୀ ଆଜ ଆମାଦେର ଜୀବିତର ସମ୍ପତ୍ତି,
ଯେମନ ମତିଲାଲେର ଆନନ୍ଦଭବନ । ଓକେ ଯେମନ କରେଇ ହୋକ ବିଦେଶୀ-
ଦେର ଗ୍ରୋସ ଥେକେ ବ୍ରକ୍ଷା କରେଇ ହବେ ।

ମଲୟ—ତାଇ-ଇ ଯଦି ହୟ ତବେ ଚଲ ନା ସ୍ଵପନ—ଆମରା ପ୍ରକାଶ ଦିନେର
ଆଲୋକେ ତା ପ୍ରକାଶ କରି । ଆମାଦେର ସମ୍ବେଦନ କରେଇ ଦ୍ୟବୀତେ
ଆକାଶ ଉଠୁକ ମୁଖର ହ'ଯେ—ଛାପିଯେ ଯାକ୍ ନଦୀର କୁଳୁକୁଳୁ ଧବନି—
ପୃଥିବୀ ଜାନୁକ ଭାରତେର ମାଟିତେ ଅଧିକାର ସଚେତନ, ଜାଗାତ ଗଣ-
ଦେବତାର ଅଭ୍ୟଦୟ ହୟେଛେ—

ପନ—ତାରଇ ସେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଚଲୁଛେ ଭାଇ । ରାତ୍ରେ ଅନ୍ଧକାରେ ଆଜ ସାର
ପ୍ରସ୍ତୁତି । ଆରଞ୍ଜ ହୟେଛେ—ଦିନେର ଆଲୋତେ କାଲ ତା ଆଉ-ପ୍ରକାଶ
କରିବେ । ଆମାଦେର ଦାବୀତେ କେପେ ଉଠିବେ ସେଦିନ ବିଦେଶୀଦେର ଏହି
ରାଜ-ସିଂହାସନଟା । ଦିଲ୍ଲୀ ଆମାଦେର ଇସାରା ଦିଚ୍ଛେ—ଲାଲକେଳା

ରକ୍ତର ଟିପ

ଆମାଦେର ଆହ୍ସାନ ଜାନାଚେ—ଆମାଦେର ରକ୍ତ ଦିଯେ ଅଭିଷିକ୍ତ କରିବେ ହବେ ମେହି ଚଲାର ପଥକେ । ତାଇ ଆଜକେ ଆବାର ନତୁନ କରେ ତାର ପ୍ରସ୍ତୁତି ଆରଣ୍ୟ ହେଁଛେ ।

ମଲୟ—ତବେ ତାରଇ ବ୍ୟବସ୍ଥା କର ସ୍ଵପନ—ଏ ଲୁକିଯେ ଚଲା ମୋଟେଇ ଆମାର ପଚନ୍ଦ ହୟ ନା । କିମେର ଭୟ—ଭୟକେ ଜୟ କରେଇ ନା ସ୍ଵାଧୀନତାର ସ୍ଵର୍ଗଦୂର୍ଘାର ଖୁଲିବେ ?

ସ୍ଵପନ—ଧୌରେ ବକ୍ଳ ଧୌରେ,—

ଉର୍ଦ୍ଧେ ଉଡ଼ିଛେ କୋମି ନିଶାନ
ବକେ ମୁଖର କାଲବିଷାଣ
ଆୟରେ ଶ୍ରମିକ ଆୟ କୃଷାଣ
'ମରଣ ଆହବେ' ଆୟ ।

ଏଇ ଡାକ ସବେ ପଡ଼େଛେ—ଆଜାଦୀ ସେନାର ବୁକେର ରକ୍ତ ମଣିପୁରେ ପ୍ରତିଟି ଶୈଳ ଶିଲାଯ ତା ଲିଖେ ଗେଛେ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଠିଛେ—ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଠିଛେ ଆୟ ରାତ ଅନେକ ହଲୋ (ଚଲେ ଗେଲୋ ଡାରା) । ଧୌରେ ଧୌରେ ପ୍ରବେକରିଲ—କାନାଇ 'ଚାଟୁଙ୍ଗ୍ୟ ଆର ନୃପେନ ଦତ୍ତ । ନୃପେନବାବୁ ଥାନା ଦୁରୋଗା । ଉଦ୍ଦାସୀନେର ପ୍ରାୟ)

କାନାଇ—ଏକଟୁ ପା ଚାଲିଯେ ନୃପେନବାବୁ—ଶିକାର ସାମନେଇ, ଦେଖବେନ ଯେ ଫସୁକେ ନା ଯାଏ ।

ନୃପେନ—ତା ଯାବେ ନା ମିଃ ଚ୍ୟାଟୋଙ୍ଗ୍—ଲାଭ ଆପନାର ଷୋଲ ଆନାଇ ହବେ ଏକ ଏକଟି ଗ୍ରେପ୍ତାରେର ବିନିମୟେ ୫୦ଟି କରେ ଚକଚକେ ଟାକା ନିଶ୍ଚ

ରଙ୍ଗେର ଟିପ

ଆପନାର ପକେଟେ ନାଚବେ । ଦେଶେର ରଙ୍ଗ ଆପନାର ଭାଣୀରେ ଏସେହି
ଜମବେ—ତାର ଜଣ୍ଯେ ଚିନ୍ତା କି ?

କାନାଇ—କୋନ ଚିନ୍ତାଇ ଥାକୁତ ନା—କିନ୍ତୁ—
ନୂପେନ—କିନ୍ତୁ—

କାନାଇ—କିନ୍ତୁ ଆପନି ଯେନ ଦିନ ଦିନ ଏକଟୁ କେମନ ହୁୟେ ଉଠିଛେ—
ଆପନାର ଦିକେ ଚାଇଲେ ମନେ ହୁୟ ।

ନୂପେନ - ବଲୁନ—

କାନାଇ—ଆପନି ଯେନ ଆଜାଦୀ ସୈନ୍ୟ ହୁୟେ ଉଠିଛେ—

ନୂପେନ—(ଏକଟୁ ହାସିଲୋ) ହଁ—ଆଜାଦୀ ସୈନ୍ୟ ହୁୟେ—ଆଜାଦୀଦେସ୍ବ
ଧରବାର ଜନ୍ମାଇ ଫାନ୍ଦ ପେତେ ବସେ ରଯେଛି—ମାନେ ମୀରଜାଫର ।

କାନାଇ—ନା ଓ କଥା ବଲିବେନ ନ୍ତା ସ୍ତାର—ତବେ ଏକଟୁ କେମନ କେମନ—

ନୂପେନ—ଦେଶେର ଡାକ ମିଃ ଚ୍ୟାଟାର୍ଜି ଦେଶେର ଡାକ । ଟାକାର ମୋହେ ଡୁବେ
ଥାକଲେଓ ମାଝେ ମାଝେ ବିବେକେର ଦଂଶନ ଅନୁଭବ କରି—ଆମି ଯଥନ
ଓଦେର ଧରବାର ଜନ୍ମ ପିଛୁ ଛୁଟି ତଥନ ଆମାର କି ମନେ ହୁୟ ଜାନେନ
ମିଃ ଚାଟୁଜ୍ଜ୍ୟ ?

କାନାଇ—ବଲୁନ—

ନୂପେନ—ବଲଲେ ଆପନି ବୁଝବେନ କିନା ଜାନିନା—ତବେ ଏଟା ଆମାର
ଜୀବନେର ଖ୍ରୀବ ସତ୍ୟ କଥା । ଆମାର ମନେ ହୁୟ—ଓଦେର ଗ୍ରେଣ୍ଡାରେ
ଉଷ୍ଣୁଥ ହାତ ଛୁଟେ ଧରେ ଆମାର—ପରଲୋକବାସୀ ମା ଜଲଭରା ଚୋଥେ
ବଲେନ—ଓରେ ଓଦେର ବେଁଧେ ତୁହି ଏଦେଶେର ନିପୀଡ଼ିତ ଜନନୀଦେର ପା

ରକ୍ତେର ଟିପ

ଦୁଟୋ ଆରଓ ଦୃଢ଼ କରେ ବାଁଧିତେ ସାମନି ବାହା ! ଓରା ସେ ତା ଭାଙ୍ଗିତେ ଏଗିଯେଛେ । (ନୃପେନବାବୁ ଚୁପ କରଲୋ)

କାନାଇ—ଓ କିଛୁ ନୟ ସ୍ତାର—ଓ କିଛୁ ନୟ—ଓ ଏକଟା ମନେର ଦୁର୍ବିଲତା—‘ଦୁଷ୍ଟକେ ଦମନ କରିବି ହବେ’ ଏ ସେ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ବିଧି । ମନେ ଆଛେ ତ’ ସ୍ତାର କୁରକ୍ଷେତ୍ର ମହାରଣେ ମୋହାବିଷ୍ଟ ପାର୍ଥକେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରେ ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କି ବଲେଛିଲେନ । ଏ ଦୁର୍ବିଲତା ସ୍ତାର—ନିଛକ ଦୁର୍ବିଲତା । ନୃପେନ—ଥାକ ସେ କଥା—ଆଜ୍ଞା ଟିପଟା ଶେଖରେର ନୟ—ଓଟା ଓରା ଜାଲ କରେଛେ । ଏବିଷୟେ ଆପନି ଶ୍ରି ସଙ୍କଳନ ?

କାନାଇ—ନିଶ୍ଚଯିତା—ଓ ଶେଖରେର ହତେଇ ପାରେ ନା । ଓରା ତା ଜାଲ କରେଛେ । ଶେଖରେର ଆଙ୍ଗୁଳ ଛିଲ ଇଯା ମୋଟା ମୋଟା—ହଁଁ ଛୋଡ଼ାଟା ଚେହାରା ବାଗିଯେଛିଲ ବଟେ ! ତାର ହବେ କିନା ଏ ଟିପ ? ସୋଡ଼ାର ଡିମ କୋନ କାଲେ ସନ୍ତ୍ଵନ ହଲେଓ ଓଟି ହତେଇ ପାରେ ନା ସ୍ତାର ।

ନୃପେନ—ତା—ଯାକ—ତବେ—

କାନାଇ—ଏ ତବେର ମଧ୍ୟେ କିଛୁ ନେଇ ସ୍ତାର । ଏ ଜଲବଂ ତମଳଂ ଅର୍ଥାଂ କିନା ଶେଖରେର ସମ୍ପକ୍ଷୀୟ ତାଇ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଅଲକକୁମାର ରାୟ ପ୍ରତାରଣାର ଅଭିଯୋଗ ଏନେହେ ଏ ଛୋଡ଼ାନ୍ତଲୋର ବିରକ୍ତି । କୋଟେ ତାର ଠିକ ଠିକ ପ୍ରମାଣ ହୟେ ଯାବେ । ଆର ତାର ଓପରଓ ତ’ point ରମେଛେ ସ୍ତାର । ସାଧାରଣ କାଗଜ ତାର ଓପର ଆବାର ରକ୍ତେର ଟିପ । ଏ ଛଲ ଚାତୁରୀ କି ଆର ଏ ଯୁଗେ ଚଲେ ?

ନୃପେନ—କିନ୍ତୁ ସଦି ଜନସାଧାରଣ ଓଦେର ସହାୟ ହୟେ ଦାଁଡ଼ାୟ ।

କାନାଇ—ସେ ଏକ ଅସନ୍ତ୍ଵ କଲନା ସ୍ତାର । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅସନ୍ତ୍ଵ । ଯାଦେର ଘରେ

ରଜ୍କେର ଟିପ

ଓରା ଆଶ୍ରମ ଲାଗିଯେଛେ ତାରା କିନା ଯେଯେ ଦାଡ଼ାବେ ଓଦେର ସହାୟ ହ'ଯେ ? ଏହି ଧରନ ନା ଗତ ଆକାଲେର କଥାଟା—ଶୁଟା ତ ଓଦେରଇ ଲାଫା-ଲାଫିର ଫଳ । ନଇଲେ କି ଅଭାବ ଛିଲ ପ୍ରାରମ୍ଭ ଆମାଦେର । ପୁରୁର ଭରା ମାଛ ଛିଲ—ଗୋଲାଭରା ଧାନ—ମାଠେ ମାଠେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହାସ୍ତୋ—ଆର ଆଜ ସବ ଶୁଣାନ । ଏ ସର୍ବବନାଶ କେ କରଲେ—ଓରା—ଓରା— । ଆର ଜନସାଧାରଣ ଯାଚେ—ଓଦେର ପକ୍ଷେ ? ରାମ, ରାମ, ରାମ— ।

ନୃପେନ—ଆର କମଳ ଗାଁଯେର ଡାକାତିଟା ତାହଲେ ଓରାଇ—
କାନାଇ—ନିଶ୍ଚଯାଇ—ନିଶ୍ଚଯାଇ ପ୍ରାର—ନଇଲେ ଏତ ବାହାଦୁରୀ କିମେର ? ସେ-
ଦିନ ରତନ ଚୌଧୁରୀକେ ଦେଖେଛି ମାଥାର ଘାମ ପାଯ ଫେଲେ ପୟମା
କାମାତେ । ଆର ଆଜ ତାର ଛେଲେ ସ୍ଵପନ—ଯେନ ହାଓୟାଯ ଭାସା
ଫୁଲ । ସବ କିଛୁର ଉପର ଦିଯେଇ ଉଡ଼େ ଚଲେ । ଆପଣି ଜାନେନ ନା
ପ୍ରାର । ଅୟାନାର୍କିଷ୍ଟ ଦଲେର ସାଥେ ଓଦେର ସଂଯୋଗ ରଯେଛେ ।
ଅନେକ ବୋମା ଆର ପିଣ୍ଡିଲ ସଂଗ୍ରହ କରେଛେ, ଆର ଯତ ଅପକୌର୍ତ୍ତି
ସବ କିଛୁର ମୂଳ ହ'ଲୋ ଓରା ।

ନୃପେନ—ହଁ—(ଚିନ୍ତା କରିବେ ଲାଗିଲେନ)

କାନାଇ—ଶୁଦ୍ଧ ହଁ ନୟ ପ୍ରାର । ଚଟ୍ଟପଟ୍ଟ ବେଁଧେ ଫେଲୁନ ଦେଖିବେନ ଆବାର
ଶାନ୍ତିର ରାଜ୍ୟ ଫିରେ ଏମେହେ ।

ନୃପେନ—କାନାଇ ବାବୁ !

କାନାଇ—ଆପଣି ଅମନ କରେ ତାକାବେନ ନା ପ୍ରାର—ଆମାର ବୁକଟା ଯେବେ
କେମନ କରେ ଉଠେ ।

ନୃପେନ—ନା—ବିଶେଷ କିଛୁ ନୟ, ତବେ ଏକଟା କଥା—ଆପଣାଦେର ମତେ

ରତ୍ନର ଟିପ

ମହେଁ ସ୍ୟକ୍ତି ଯେ କୋନ ଶ୍ରେଣୀର ଶାସକଦେଇ ପକ୍ଷେ ଅତୀବ ଲୋଭନୀୟ ବନ୍ଧୁ । ଶୁସଜ୍ଜିତ ଦୁର୍ଗର ଚେଯେଓ ଆପନାରା ମୂଳ୍ୟବାନ ପଦାର୍ଥ । କଲକାତା ଆର ଚନ୍ଦନନଗରେର ଦୁର୍ଗ ମେ ଦିନ ଇଂରେଜଦେଇ ଯତଥାନି ସାହସ ଦିଯେଛିଲ—ତାର ଚାହିତେ ଅନେକଖୁାନି ସହାୟତା କରେଛିଲ ମୌର୍ଯ୍ୟଜାଫରେର ସାହଚର୍ଯ୍ୟ—ଆମି ପୁଲିଶ ଅଫିଲାର—ଆପନାକେ ବଲବାର ଅବଶ୍ୟ ଆମାର କିଛୁ ନେଇ—କେନନା ଟାକାର କାହେ ମମୁଖ୍ୟରୁକେ ଆମାରଙ୍କ ବିକିଯେ ଦିତେ ହେବେ । ବାସ୍ତବିକଇ ଆମରା ପୃଥିବୀର ଅଷ୍ଟମ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ବନ୍ଧୁ ।

କାନାଇ—ଆପନାର ଯଦି କୋନ ଅନୁବିଧା ହେଁ ଥାକେ ସ୍ୟାର ତାହ'ଲେ ଆପନି ଯାନ, ରହିମୁଲ୍ଲା ସାହେବକେ ବରଂ—

ନୂପେନ—ନା—ଆମିଇ ପାରିବୋ, କମାଇ ଯଥନ ହେଁଛି ତଥନ ଛାଲ ଛାଡ଼ାଇବେ ଆର ଲଜ୍ଜା କି ?

ଆପନି ଆସୁନ । Come on.

(ପ୍ରଶ୍ନାନ)

—চার—

(ছোট হল ঘর। জাতীয় পতাকা সজ্জিত। টেবিলের উপর
শেখরের প্রতিচ্ছবি স্থাপিত। শেখরের জন্মদিনে সভা হচ্ছে।
স্বপন সভাপতি। একজন গান গাইছিল।)

হে বিজয়ী বৌর !

ফিরে এসো, এসো ফিরে
তোমার আসার বন্দন গাই আকুল নমন নৌরে।

যে আশা তোমার হয়নি সফল
ধূলায় ঝরেছে সোনার ফসল

(ফোটে) সেই সে আশাৰ রক্তপলাশ মহাভারতেৰ তীরে ॥
আজ ধৱণীৰ বুকেৱ বীণাৰ সেগান উঠেছে বাজি'
ঘৰ ছাড়ানোৱ ডাক দিয়ে যায় গহীন গাঞ্জেৰ মাঝি ।

নৃতন আলো আজ ফুলে ফুলে
তোমার ছোয়াচ রেথে গেলো ভুলে—

তোমার স্বপন দোলে আজ ওগো ব্যাকুল সিঙ্গু-নৌরে ॥

(গান শেষ হলো। শ্রোতোৱা হাততালি দিয়ে উঠলো, তখন
অশোক দাঁড়িলে বললো) ।

অশোক—বঙ্গুগণ আজ আমাদেৱ অশ্র অৰ্ঘ্য নিবেদনেৱ দিন—আনন্দেৱ
দিন নম। আজ আমাদেৱ স্মৃতি পূজাৰ দিন—হাসবাৱ দিন

ରଜ୍ଜେନ୍ଦ୍ର ଟିପ

ନୟ । ତାଇ ହାତତାଲିତେ ବାହବା ନା ଦିଯେ ମୌନଭାବେ କୃତଜ୍ଞତ ପ୍ରକାଶକେଣ୍ଟ ଆମି ଶ୍ରେଷ୍ଠତର ମନେ କରି ।

ଜନୈକ ବ୍ୟକ୍ତି—ଠିକ ବଲେଛୋ ଭାଇ ଠିକ ବଲେଛୋ ।

୨ୟ ବ୍ୟକ୍ତି—ଶ୍ଵରେର ସ୍ମୃତିର ପାଯେ ଆମରା ଅଶ୍ରଙ୍ଗଳଈ ନିବେଦନ କରତେ ଚାହିଁ ।

ମଲୟ—(ଉଠେ ଦାଡ଼ାଲୋ) ମାନନୀୟ ସଭାପତି - ଉପଶିତ ଭଦ୍ରମଣ୍ଡଳୀ ଓ ଆମାର ସୋନାର ଦେଶେର ବନ୍ଧୁଗଣ ;

ଆଜ ଆପନାଦେର କାହେ କୟେକଟି କଥା ବଲିବୋ ବ'ଲେ ମନେ କରେଛି, କିନ୍ତୁ ବେଦନାୟ ଆବେଗେ ଆମାର ଗଲାଟି କ୍ରମେଇ ଚେପେ ଆସଛେ -- ତୁବୁଝ ଆମାର ମନେର ବଥାକଟି ଆପନାଦେର ଦରବାରେ ହାଜିର କରତେ ଚାହିଁ । ଆଜ ଯାଏ ସ୍ମୃତିକେ ସ୍ମରଣ କରିବାର ଜଣ୍ମ ଏଥାନେ ଆମରା ମିଲିତ ହୁୟେଛି, କୟେକ ମାସ ଆଗେଓ ଛିଲେନ ତିନି ଆମାଦେର ମାବଥାନେ । କୟେକ ମାସ ଆଗେଓ ତିନି ସ୍ଵାଧୀନତାର ପତାକାକେ ଉର୍କେ ଉଡ଼ିଯେ ଏଗିଯେ ଚଲେଛିଲେନ ପୁରୋଭାଗେ । କିନ୍ତୁ କର୍ତ୍ତ୍ତପକ୍ଷେର ଅନ୍ତ୍ୟ ଆକ୍ରୋଶ ତାକେ ଏ ପୃଥିବୀ ଛେଡେ ଚଲେ ଯେତେ ବାଧ୍ୟ କରେଛେ -- ଦେଶେର କଲ୍ୟାଣ କାମନା କରେ ପୁରକାର ପେଯେଛେନ ତିନି ଗୁଲିର ଆଘାତ । ଏଟି ଏକଦିନେର ବିଚିନ୍ତନ ସଟନା ନୟ । ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଦସ୍ତ୍ୟଦଲେର ନମ ଲୋଭ ଇତିହାସେର ରାଜ ପଥକେ ଆରା ବହୁବାର ରକ୍ତରାଙ୍ଗୀ କରେଛେ । କୁଦିରାମ, କାନାଇ ଲାଲେର ଜୀବନ ଦାନ — ଗୋପୀନାଥ ଆର ସୂର୍ଯ୍ୟ ମେନେର ଆଉବଳି ଆଜିଓ ଆମରା ଭୁଲିନି — ଭୁଲିନି ମେହି ସବ ସର୍ବତ୍ୟାଗୀ ସମ୍ମ୍ୟାସୀଦେର କଥା — ଗୁଲିର ମୁଖେ

ରଜ୍ଜେର ଟିପ

ଆର ଫାସିର ମଧ୍ୟ...କାରାଗାରେ ଆର ଦୌପାନ୍ତରେ ଅଞ୍ଚ କୁଠରିତେ
ଯାଇବା ଜୀବନେର ଜୟଗାନ କ'ରେ ଗେଛେନ । ପୃଥିବୀର ପ୍ରାନ୍ତରେ
ପ୍ରାନ୍ତରେ ଯତବାର ଏହି ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଡାକାତିର ପ୍ରତିବାଦ ଉଠେଛେ
—ତତବାରିହ ଏହି ସାମରାଜ୍ୟବାଦୀର ଦଳ ମାରମୁଖୀ ହୁଏ ଶାମଲା
ପୃଥିବୀକେ କରେଛେ ରକ୍ତସ୍ନାତା । ଏହାଇ ଡେକେ ଏନେହେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ
ଗଣ-ଚେତନାକେ ଚୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାର ଜନ୍ମ—ଏଦେର ଦ୍ୱାରାଇ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏଛେ
ଜାଲିଆନ୍‌ଓୟାଲାବାଗେର ଐତିହାସିକ ହତ୍ୟାକାଣ—ଶାୟେର ଦାବୀକେ
ପିଷେ ମାରିବାର ମତଲବେ— । ରୂପନଗରେର ମାଟିର ପଥେ ଦେଖିଲାମ ଆମରା
ମେହି ହିଂସତାରିହ ପୁନରାଭିନୟ । ଏଦେର ଉନ୍ମତତାହି ଅକାଲେ ଛିନିଯେ
ନିଲୋ ଆମାଦେର ଶେଖିରଦାକେ— । ଶୁଦ୍ଧ ଏଥାନେହି ଶେଷ ନୟ— ।
ଯାବାର ବେଳାୟ ତିନି ଯେ—ସମ୍ପତ୍ତି ଦେଶେର କଳ୍ୟାଣେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରେ
ଗେଛେନ ତାର ଉପରାଣ ପଡ଼େଛେ ତାଦେର ଲୋଲୁପ ଦୃଷ୍ଟି । ଆମରା ତାର
ପ୍ରତିବାଦ କରିତେ ଗିଯେଛି ବଲେ ଆମରାଓ ତାଦେର କଥାୟ ଜାଲିଆନ୍—
ଡାକାତ । ଆମାଦେର ଧରିବାର ଜନ୍ମ ଏସେହେ ପରୋଯାନା—ଅପରାଧ ସତ୍ୟ
କଥା ବଲେଛି ।

(ନୃପେନ ଦକ୍ତ ଓ ଲଚମନ ସିଂଏର ପ୍ରବେଶ)

ନୃପେନ—ସତ୍ୟ କଥା ଅନେକ ସମୟ ତିକ୍ତ ବଲେ ମନେ ହୟ ମଲୟ ବାବୁ ।

ମଲୟ—ଆପନି ?

ନୃପେନ—ହଁବା ଆମି । ଆମି ଏଲାମ ଆପନାଦେର ସତ୍ୟକାର ବକ୍ଷୁଶ୍ରୀତି
ଦେଖିବାର ସ୍ଵର୍ଯ୍ୟାଗ ଦେବାର ଜନ୍ମ—ଯା ଆସିବେ ଦୁଃଖ ଆର ନିର୍ଣ୍ୟାତନେର
ମଧ୍ୟ ଦିଯେ

ରଜ୍କେର ଟିପ

ମଲୟ—ସେଜୁଣ୍ଡ ଆମରା ପ୍ରକ୍ଷତ ହୟେଇ ରଯେଛି ଦାରୋଗା ବାବୁ ।

ନୃପେନ—ଆମି ଜାନି । କେନା ସଂଗ୍ରାମକ୍ଷେତ୍ରେ ଦେଖଭକ୍ତ ହୟେ ଉଠେ ପୃଥିବୀର ଚେଯେଓ ସହଶୀଳ । ଆର ଏହି ସହକୁଣଇ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଦେର କଣ୍ଠେ ଜୟେର ମାଲ୍ୟ ପଡ଼ିଯେ ଦେଇ । ତା ଆପାତତଃ ସଭାଟା ଭେଙେ ଯାବାର ଆଦେଶ ଦିନ ସ୍ଵପନ ବାବୁ ।

ସ୍ଵପନ—ତା ଆମି ବଲ୍ଲତେ ପାରି ନା ।

ନୃପେନ—କେନ ?

ସ୍ଵପନ—କାରଣ, ଆମି ମନେ କରି, ପ୍ରତିପକ୍ଷ ଥିକେ ତେମନ ବାଧା ନା ଆସା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତା ଭେଙେ ଦିଲେ ଆମାଦେର ଜାତୀୟ ଚରିତ୍ରକେଇ ଅବମାନନ୍ଦ କରା ହବେ । ତା ଛାଡ଼ା ଜନସାଧାରଣ ଯଦି ଇଚ୍ଛେ କରେ ସରେ ସେତେ ନା ଚାହୁଁ ତାହଲେ ସେଥାନେ ଆଦେଶ ଦେବାର ଅଧିକାରରେ ଆମାର ନେଇ ।

ଜନୈକ ବ୍ୟକ୍ତି—ଆମରା ଯାବୋ ନା । ଆପନି ବଲୁନ ମଲୟ ବାବୁ ।

ନୃପେନ—ସେତେ ହ'ବେ—ଲାହୁମନ ସିଂ

(ଲାହୁମନ ସିଂ ଜନସାଧାରଣେର ଦିକେ ଏଗିଯେ ଗେଲ. ଜନସାଧାରଣ ବିଶୃଙ୍ଖଳ ଭାବେ ପ୍ରସ୍ତାନ କରଲୋ । ନୃପେନ ବାବୁ ମଲୟ ଆର ସ୍ଵପନେର ଦିକେ ଏଗିଯେ ଗେଲେନ—)

ନୃପେନ—ଆପନାଦେର ଆମି ପ୍ରେସ୍ତାର କରଲାମ ।

ସ୍ଵପନ—କେନ ?

ନୃପେନ—ଆପନାଦେର ବିରକ୍ତ ଜାଲିଯାତି, ଆର ଡାକାତିର ଚାର୍ଜ ଆଜେ ବଜେ—ଏହି ଦେଖୁନ ପରୋଯାନା— ।

(ପରୋଯାନା ଦେଖାଲେନ)

ବ୍ରକ୍ଷେର ଟିପ

ଶ୍ଵପନ—ବେଶ ।—

ନୃପେନ—ଲାହୁମନ ସିং— ।

(ଲାହୁମନ ସିং ଉଭୟଙ୍କେ ନିଯେ ପ୍ରତ୍ସାନ କରଲୋ ।

ନୃପେନ ବାବୁ ଇତ୍ତୁତଃ ପାଯଚାରି କରତେ ଲାଗଲେନ—ଏମନ ସମସ୍ତ କାଶତେ କାଶତେ କାନାଇ ଚାଟୁର୍ଜେ ପ୍ରବେଶ କରଲୋ । ମୁଖେ ତାର ହାସି ।)

କାନାଇ—ହଁୟା ବଲେଛିନା ସ୍ୟାର ଆମାର ବୁଦ୍ଧି ବାତାସେ ଘୋରେ । ଓରା କି ଆର ଲାଗାମ ପାବେ ତାର ? କତ ରାଜିୟ ଏଲାମ ଚରିଯେ—ଆର ଓରା ତୋ ଓରା—

ନୃପେନ—ମରେ ଯାନ ।

କାନାଇ—ସ୍ୟାର— ।

ନୃପେନ—ଚୁପ । ଏକଟା କଥା ଓ ଶୁଣ୍ଟେ ଚାଇ ନା—ଏକଟା କଥା ଶୁଣ୍ଟେ ଚାଇ ନା— ।

କାନାଇ—ସ୍ୟାର ଆମି ।

ନୃପେନ—ଶୁଣି କରବୋ— । (ରିଭଲବାର ବାର କରିଲେନ)

କାନାଇ—ତବୁ ତୋ—

ନୃପେନ—ଶୁଣି କରବୋ— । (ରିଭଲବାର ଉଠାଲେନ)

ବିଶ୍ୱାସ ଆପନାଦେଇ କୋନ ଦିନଇ ଆମରା କରିଲା କାନାଇ ବାବୁ, କାରଣ ଆମରା ଜାନି, ବିଶ୍ୱାସ କରିବାର ମତୋ ଉପାଦାନ ଦିଯେ ଆପନାଦେଇ ମନ ଗଠିତ ହସନି ।

ରକ୍ତେର ଟିପ

(ମାନ ମୁଖେ କାନାଇ ଚାଟୁଙ୍ଗେ ଚଲେ ଗେଲ—ନୃପେନ ବାବୁ ଆବାର
ଇତ୍ତୁତଃ ପାଯଚାରି କରଣେ ଲାଗଲେନ)

ନୃପେନ—ଅନ୍ତୁତ ମାନୁଷ । ନିଜେର ସ୍ଵାର୍ଥଟାକେଇ ଜୀବନେ ସବଚେଯେ ବଡ଼ କରେ
ନିଯେଛେ । ଅନ୍ତୁତ—ଅନ୍ତୁତ ।

(ହଠାତ୍ ବାଇରେ ସମବେତ କରେ, ବନ୍ଦେମାତରମ୍ ଜୟ-ହିନ୍ଦ ପ୍ରଭୃତି ଧରିବାରିରେ
ଓକି ! (ଚିନ୍ତା କରଣେ ଲାଗଲେନ)

ଦୌଡ଼େ ଲଚମନ ସିଂ ପ୍ରବେଶ କରିଲୋ)

ଲଚମନ—ସର୍ବନାଶ ହେଯେଛେ ବଡ଼େ ବାବୁ—କତକଣ୍ଠି ଲୋକ ଜୋର
କରେ ବନ୍ଦୀ ଦୁର୍ଜନକେ ଛିନ୍ଯେ ନିଲ । ଆମି ବାଧା ଦିତେ ଗେଲୁମ—
ନୃପେନ—ଓରା ରୁଥେ ଏଲୋ । କେମନ ? ହବେଇ ତୋ ଲଚମନ—ସାଗରେ ଯଥନ
ବାଣ ଡାକେ—ମାଟିର ବାଁଧନ ତଥନ ତାକେ ଆଟିକେ ରାଖିତେ ପାରେ ନା ।
ଏସୋ ଦେଖା ଯାକ ।

(ଉଭୟେର ପ୍ରଶ୍ନାନ)

(ବାଇରେ ଥେକେ ଗାନ ଭେସେ ଆସୁଛିଲ ହେ ବିଜୟୀ ବୀର.....
ପ୍ରଭୃତି— । ମୁସଲମାନ ବେଶଧାରୀ ସ୍ଵପନ ଆର ମଲୟ ପ୍ରବେଶ,
କରିଲୋ)

ମଲୟ—ତୋକେ ଦେଖେ ଆମାର କିନ୍ତୁ ସତିୟ ହାସି ପାଞ୍ଚେ ସ୍ଵପନ—

ସ୍ଵପନ—କେନ ?—

ମଲୟ—ତୁହି ଯେନ ସତିୟ ଏକଜନ Turkey'ର ଅଧିବାସୀ ହୟେ ପରେଛିସ—
ବେଶେର ଯା ଛିରି ତାତେ କିଛୁତେଇ ତୋକେ ସ୍ଵପନ ଚୌଧୁରୀ ବ'ଲେ ଚିନବାରୁ
ଉପାୟ ନେଇ ।

ରଙ୍ଗେର ଟିପ

ସ୍ଵପନ—ଚିନ୍ମେ ବଲେ କି ଆର ରୂପ ନିଯେଛିବେ,—ଏ ସେ ଓଦେର ଚୋଖେ ଧୂଲୋ ଦେବାର ଜନ୍ମ । ନେତାଜୀ ଏମନ ବେଶେଇ ସେ ସୌମାନ୍ତ ପାର ହୟେଛିଲେନ—। ଯାକ, କିନ୍ତୁ ଏଥାନେ ଆବାର କେନ ତୋକେ ନିଯେ ଏଲାମ—ତା ତୋ ଜିଜ୍ଞେସ କରିଲିନେ ମଲୟ ?

ମଲୟ—ସତି ଭୁଲେ ଗେଛି ଭାଇ—ଓଦେର ହାତ ଥିକେ ଛିଟିକେ ଏସେ—ଆବାର ଏଥାନେ ଆସା—ସତି ଆମାର ଖେୟାଳ ବଲେ ମନେ ହଚ୍ଛେ—।

ସ୍ଵପନ—ହୟତୋ ବା ଖେୟାଳ ।—କିନ୍ତୁ ତୁହି ଭୁଲେ ଗେଲି ମଲୟ, ଆଜକେ ଜନ୍ମଦିନେ ଶେଥର ଦାର ପାଯେର କାହେ ମାଥା ଛୋଯାତେ ପାରିନି—ତାର ଆଦର୍ଶକେ ରୂପ ଦେବୋ—ଏହି ଅଟୁଟ ସଂକଳନ ତାଙ୍କେ ଜାନାତେ ପାରିନି ।

(ବାଇରେ ଆବାର ଗାନ ଆରଣ୍ତ ହ'ଲୋ—
ହେ ବିଜୟୀ ବୀର—)

ଆୟ ଏ ବିଜୟୀ ବୀରେ ପାଯେର ତଳେ ମାଥା ରେଖେ ଆମରା ତାରଇ ଭାଷ୍ୟ ବଲି—

ଦିଲ୍ଲୀ ଚଲୋ ଦିଲ୍ଲୀ ଚଲୋ
ବାଁଧନ ତାରେ ଧୂଲାୟ ଦଲୋ
ମରଣ ତାରେ ଅମର କରାର ମନ୍ତ୍ର
ରୂପେ ଗଣି ।

(ଧୀରେ ଧୀରେ ଉଭୟେ ଶେଥରେ ପ୍ରତିମୃତିର କାହେ ମାଥା ରାଖଲୋ । ପର୍ଦ୍ଦା ନେମେ ଏଲୋ) ।

—পাঁচ—

(রাত হৰে এসেছে । চারিদিক অঙ্ককাৰ । অতি সন্তোষে
স্বপন একটা বাড়ীৰ সামনে এসে দাঢ়ালো । তখনও মুসলমানেৱ
পোষাক পৱা । এদিক ওদিক তাকিয়ে চুপি চুপি ডাক দিল
কাজল, কাজল । কাজল পড়ছিল

Tell me not in mournful number
Life is but an empty dream.

কাজল, কাজল—

(ভেতৱ থেকে কাজল—কে ?)

স্বপন—আমিৱে, আমি । দোৱটা একবাৰ খুলবি ভাই ?
হিমে যে জমে গেলুম ।

(ভেতৱ থেকে দৱজা খুলে গেল । মুসলমান বেশধাৰী
স্বপনকে দেখে কাজল চমকে উঠলো)

স্বপন—ভয় নেইৱে, আমি তোৱ স্বপনদা

কাজল—স্বপন দা !

স্বপ—হ্যারে হা । আমি তোৱ সেই রূপনগৱেৱ সোনাৱ স্বপন দা ।
যাচ্ছিলাম এই পথ ধৰে । ভাবলাম তোৱ কাছে কঠি জিনিষ
ৱেথে যাই ।

কাজল—কিন্তু এ বেশ—

ରକ୍ତେର ଟିପ

ସ୍ଵପନ—ଏ ବେଶ ଛାଡ଼ା ଯେ ଆମାଦେର ଉପାଇ ନେଇ ଭାଇ, ତୁହି ତୋ
ଜାନିସ୍ ଏ-ଯାଘାବର ପା ଦୁଟିକେ ବାଁଧବାର ଜଣ୍ଠ - କତ ଶେକଳ
ଝନ୍ ଝନ୍ କରଛେ ।

କାଜଳ ତୁମି ତୋ ଚୋର ନାହିଁ ସ୍ଵପନ ଦା—କେନ ତୋମାୟ ତବୁଓ ବାଁଧବେ—
କି ତୋମାର ଅପରାଧ ?

ସ୍ଵପନ—ଅପରାଧ ? ଅପରାଧ ଆମି ଆମାର ଦେଶକେ ଭାଲୋବାସି । ଏଇ
ପ୍ରତି ରେଣୁକେ ଆମି ଆମାର ରକ୍ତେର ସାଥେ ଜଡ଼ିଯେ ନିଷେଛି । ଦେଶ
ଯାଦେର ଦେଶ ନୟ—କାରାଗାର—ତାଦେରକେ ଯେ ଏମନି କରେ ଫିରତେ
ହୟ କାଜଳ, ଏମନି ତାଦେର ବାଁଚା ମରାର ସାଥେ ବୋକାବୁବି ।

କାଜଳ—ଦେଶକେ ଭାଲବାସା ଅପରାଧ ? କେନ ଓରା କି ଓଦେର ଦେଶକେ
ଭାଲବାସେନା ସ୍ଵପନଦା ? ଆମି ତୋ ଶେଖିପିଯାରେର କବିତାଯ
ପଡ଼େଛି—

ସ୍ଵପନ—ଖୁବ ବାସେ, ସବୁଟୁକୁ ଅନ୍ତର ଦିଯେ ବାସେ । ଓଦେର ନଦୀକେ ଓରା
ମନେ କରେ ବୁକେର ରକ୍ତସ୍ରୋତ । ମାଠେର ଶସ୍ୟକେ ଭାବେ ରାତରେ
ସ୍ଵପ୍ନ—ଦେଶେର ହାଓଯାର ସ୍ପର୍ଶ ଯେନ ବିଧାତାର ଆଶୀର୍ବାଦ—

କାଜଳ—କିନ୍ତୁ ତବୁ ଓରା ଏମନ କରେ ?

ସ୍ଵପନ—କାରଣ ଆମରା ଓରା ନୟ । ଆମାଦେର ସୌଭାଗ୍ୟ ଓଦେର ଧନ-
ଭାଣ୍ଡର ଭରେ ଉଠେ ନା— ।

ଆମାଦେର ଆଲୋର ଆଭା ଓଦେର ଗର୍ବେର ପ୍ରଦୀପ ଶିଖାକେ ମାନ
କରେ ଦେଇ । କାଜଳ !

କାଜଳ—ସ୍ଵପନଦା ।

ରଙ୍ଗେର ଟିପ

ସ୍ଵପନ—ପାବରି ଭାଇ ଏକଗଲାୟ ବଲତେ—“ଆମରା ବଁଚତେ ଚାହି—ଆମରା ବଁଚବୋ । ପାବବି ସେଇ ରାଜପୁତନାର ବୁକେର ମାଣିକ ବୀର ପୁଣେର ମତେ ଛୁଟତେ—ନିଜେଦେର ଜନ୍ମଗତ ଅଧିକାରକେ ଫିରିଯେ ଆନାର ଜନ୍ମ—? ପାରବି ?

(ଆବେଗେ କାଜଳକେ ଜଡ଼ିଲେ ଧରି
କାଜଳ ସ୍ଵପନକେ ପ୍ରଣାମ କରିଲୋ ।)

କାଜଳ—ତୁମি ଆମାୟ ଆଶୀର୍ବାଦ କର ସ୍ଵପନ ଦା ।

(ବାଇରେ ବୁଟେର ଶବ୍ଦ ଶୋନା ଗେଲା)

ସ୍ଵପନ—କାରା ଯେନ ପିଛୁ ନିଯେଛେ । ଆର ତୋ ଏଥାନେ ଦାଁଡିଯେ ଥାକା ଠିକ ନୟ କାଜଳ । ଭେତରେ ଚଲ—

କାଜଳ—ତୁମି ତାଇ ଚଲୋ ସ୍ଵପନଦା । ତୋମାୟ ଆମି ଆଜ ସହଜେ ଛାଡ଼ିଛି ନେ । ଅନେକ କଥା ଶୁଣିବୋ ତୋମାର କାହି ଥେକେ—ତୋମାୟ ଆମି ଏହି କଚି ବୁକ ଦିଯେ ଜଡ଼ିଯେ ରାଖିବୋ । ବାଇରେର ସ୍ତର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୋମାୟ ସ୍ପର୍ଶ କରିବେ ପାରିବେ ନା ।

• (ଭେତରେ ଚଲେ ଗେଲୋ । ଦରଜା ବନ୍ଧ ହୁୟେ ଏଲୋ । ପ୍ରବେଶ କରିଲୋ ନୃପେନ ଦତ୍ତ ଆର ଲଚମନ ସିଂ—)

ନୃପେନ—କେମନ ଶୌତ ପଡ଼େଛେ ଲଚମନ ?

ଲଚମନ—ଭୌଷଣ ଶୌତ ବାବୁ । କଯେକ ବଛରେର ମଧ୍ୟ ଏମନ ଆର ଦେଖିନି—
ରଙ୍ଗ ଯେନ ଜମେ ଆସିଛେ—

ନୃପେନ—ଜମବାରଇ କଥା । ଆଜକେର ଶୌତ ଦେଖେ ଅନେକଦିନ ଆଗେର

ରଜ୍କେର ଟିପ

ଏକଟା କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲୋ । ବୋଧ ହୟ ବଚର ବାବୋ ଆଗେର । ଆଛା
ଲଚମନ ଆଜ କି ତିଥି ବଲ୍ଲତେ ପାରିସୁ ?

ଲଚମନ - ବୋଧ ହୟ କୃଷ୍ଣାଷ୍ଟମୀ, ଯେ ଅନ୍ଧକାର ।

ନୃପେନ - ଅନ୍ଧକାରଇ ବଟେ ଅର୍ଥଚ ସୁନ୍ଦର । ଆମାଦେର ଉପନ୍ୟାସିକ
ଶର୍ଣ୍ଚନ୍ଦ୍ରର ଶ୍ରୀକାନ୍ତେ ଅନ୍ଧକାରେର ରୂପେର କଥା ପଡ଼େଛି - ଆଜ
ଆବାର ତା ନୂତନ କରେ ଦେଖିଲାମ ।

ଲଚମନ - ହଁବା ବାବୁ - ସତି ସୁନ୍ଦର । ଏକ ଏକଟା ଗାଛ ଛବିର ମତୋ ଦେଖା
ଯାଚେ । ତାରା ଭରା ଆକାଶଟାକେ ନୌଲାନ୍ଧରୀର ମତୋ ମନେ ହୟ ।

ନୃପେନ - ତୋର ଦେଖି କବି ପ୍ରାଣ ରଯେଛେ ଲଚମନ - ବାନ୍ତବିକଇ ତୋର
ମଧ୍ୟେ ଜୀବନେର ଧାରା ଆଜଓ ବେଗବାନ - । ଅର୍ଥଚ ଆମାର ମଧ୍ୟେ
ତା ମରେ ଗେଛେ । କବିତା ପଡ଼େଛିସ୍ କୋନଦିନ ?

ଲଚମନ - ଏକଟୁ ଏକଟୁ ପଡ଼େଛି ବାବୁ । ଦେଶେ ଥାକୁତେ ସଙ୍କ୍ଷେପ ବେଳାୟ
ମାଝେ ମାଝେ ତୁଳସୀ ଦାସେର ରାମାୟଣଥାନା ଖୁଲେ ବସ୍ତାମ - ବଡ଼
ଡାଳ ଲାଗତୋ -

ନୃପେନ - ଚମର୍କାର ବହି - । ତୋର ଦେଶ କୋନ୍ ଜେଲାୟ ?

ଲଚମନ - ମୁଜେର ଜେଲାୟ । ଏକଟା କଥା ଜିଜ୍ଞେସ କରବୋ ବାବୁ ।

ନୃପେନ - ବଲ୍

ଲଚମନ - ଆପଣି ଯେନ ଆଜ ଏକଟୁ ଉଦ୍‌ବୀନ ହ'ୟେ ଉଠିଛେନ - କଥାଯ
କୋନ ମିଳ ନେଇ -

ନୃପେନ - ବୁଝାତେ ପେରେଛିସ ? - ଉଦ୍‌ବୀନ ଆମି ଚିରଦିନଇ - ଶୁଦ୍ଧ କୋନ

ରକ୍ତେର ଟିପ

ଏକଟା ଉଦେଶ୍ୟର ଜଣେ ଏଥାନେ ପଡ଼େ ରଯେଛି । ମୁଜେର ଜେଲାଙ୍ଗ
ତୋର ବାଡ଼ୀ ?

ଲଚମନ—ହଁୟା

ନୃପେନ—ତବେ ତୋ ତୁହି ବୌର ଦେଶର ଛେଲେ ଲଚମନ । ଅଥଚ ସେ ବୌର-
ସିଂହ ତୋରହି ମଧ୍ୟେ ସୁମିଯେ ରଯେଛେ । ଆଗଷ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନେର କଥା
ଜାନ୍ତିସ୍ ?

ଲଚମନ—ଖୁବ ଜାନି—କାରଣ ତାର ଡାକ ଆମାର ସରେ ଏସେଓ ପୋଚେଛେ—

ନୃପେନ—କେମନ ?

ଲଚମନ—ଆମାର ଦୁଇ ଭାଇ-ଏର ବୁକେର ରକ୍ତେ ମୁଜେରେର ମାଟି ଲାଲ ହ'ୟେ
ରଯେଛେ ।

ନୃପେନ—ଲଚମନ !—(ଆବେଗେ ଲଚମନକେ ଜଡ଼ିଯେ ଧରିଲୋ—କତକକ୍ଷଣ
ପରେ ଆବାର ହାତ ଦୁଟି ନାମିଯେ ନିଯେ) ଆଚ୍ଛା ତୁହି ଗାନ ଜାନିସ୍ ?

ଲଚମନ—ନା—

ନୃପେନ—ଜାନାଟା ଭାଲୋ । କାରଣ ଗାନେର ଭେତର ଏମନ ଏକଟା ସମ୍ମୋହଣୀ
ଶକ୍ତି ରଯେଛେ ଯା ମାନୁଷକେ ସବ କିଛି ଭୁଲିଯେ ଦେଇ । ଆମାର ଏକ
ବନ୍ଦୁ ଗାଇତୋ ଗାନ । ବେଶ ବେଶ ଛିଲ ତାର ଗଲା । ଆମି ସବ କିଛି
ଭୁଲେ ଯେତାମ ।

ଲଚମନ—ଗାଇବୋ ଗାନ ବାବୁ !

ନୃପେନ—ଜାନିସ୍ !

ଲଚମନ—ଏକଟୁ ଏକଟୁ ଅଭ୍ୟେସ ଛିଲ—ଅନେକଦିନ ଆଗେ ।

ରଙ୍ଗେର ଟିପ

କଦମ କଦମ ବଢାୟେ ଜା,
ଖୁସୀକେ ଗୀତ ଗାୟେ ଜା ।
ଯହ ଜିନ୍ଦେଗୀ ହେ କୋମକୀ
ତୋ କୋମପେ ଲୁଟାୟେ ଜା ॥

ତୁ ଶେର-ଏ ହିନ୍ଦ ଆଗେ ବଡ
ମରଣ ସେ ଫିର ଭୌ ତୁଣ ଡର,
ଆସମାନ ତକ ଉଠାକେ ସର,
ଜୋଶ-ଏ ବତନ ବଢାୟେ ଜା ॥

ତେବୀ ହିମ୍ବତ ବଢତୌ ରହେ
ଖୁଦା ତେବୀ ଶୁନତା ରହେ ।
ଜୋ ସାମନେ ତେରେ ଚଢ଼େ
ତୋ ଖାକମେ ମିଳାୟେ ଜା ॥

ନୃପେନ—ଲଛମନ !

ଲଛମନ—ବୁକଟାକେ ଚେପେ ରାଥ୍ତେ ପାରଲୁଗନା ବାବୁ !

ନୃପେନ—ଜାନିସ୍ ଓ କାଦେର ଗାନ ?

ଲଛମନ—ଜାନି—ତାରା ଯେ ଆମାର ମନେ ଏମେତେ ବାସା ନିଯେଛେ । ଆମାର
ମେହେର ଗିରିଧାରୀ ଯେ ତାଦେର ଡାକେଇ ମାଟିତେ ଘୁମିଯେ ପଡ଼େଛେ—
ଆର....ଆର ଆମି ତାଦେର ଜାନବୋନା ?

ନୃପେନ—ତାରା ଯେ ବିଦ୍ରୋହୀ ।

ଲଛମନ—ବିଦ୍ରୋହୀ ? କିନ୍ତୁ ସେ ବିଦ୍ରୋହ ଯେ ଆମାରଙ୍କ କାମ୍ୟ ବାବୁ । ଫେ

ରଜ୍ଜେବ ଟିପ

ବିଜ୍ଞୋହ ଆଜ୍ଞାଦୀ ଏଣେ ଦେୟ—ତା ଯେ ଆଜ ପ୍ରତିଟି ଭାରତବାସୀର
ସ୍ଵପ୍ନେର ଧନ ହ'ବେ ଉଠେଛେ ।

ନୃପେନ—ଲଚମନ ! ଆମାର ମନେର ଦୁୟାରଟା ଆଜ ଖୁଲେ ଦିଯେଛିସ୍ ତୁଇ...

ଆମାର କଥାଟା ଆମାର ଆଗେଇ ତୁଇ ବଲେ ଫେଲିଲି ।

ଲଚମନ—ବାବୁ !

ନୃପେନ । ହଁ (ପକେଟ ଥିକେ ଏକଟି ଛବି ବାର କରେ) ଚିନ୍ତିତ ପାରିସ
ଏ କାର ଛବି ?

ଲଚମନ—ଆପନି ବାବୁ ?

ନୃପେନ—ହଁ—ସେଦିନେର ଫେରାବୀ ନିଖିଲ ବୋସ । ଆଜ ଯେ ନୃପେନ ଦକ୍ଷେ
—ରୂପ ନିଯେଛେ । ବାରୋ ବଚର ଆଗେ ଯେ ଛିଲ ପୁଲିଶେୟ ଦିକ ଶୂଳ
—ଆଜ ସେ ଛଦ୍ମ ବେଶେ ପୁଲିଶେର ମାଝେଇ ଆଶ୍ରମ ପେଯେଛେ—

ଲଚମନ—ବାବୁ !

ନୃପେନ—ସେ ଦିନ ଛିଲାମ ସନ୍ତ୍ରାସବାଦୀଦେର ପାଣ୍ଡା । କତ କଲନା ନିଯେ
ରାତରେ ପର ରାତ କାଟିଯେ ଦିଯେଛି । ପୁଲିଶେର କବଳେ ପଡ଼େ କତ
ଦିନ ଅଶାସ୍ତ୍ର ଧଲେଶ୍ଵରୀର ବୁକ ସାତରେ ପାର ହୟେଛି । ଆଜ ଆଛି
ଦିବି ଆରାମେ ନୃପେନ ଦକ୍ଷେ ରୂପ ନିଯେ ।

ଲଚମନ—ତା ହ'ଲେ ଆମି ଯାଇ ବାବୁ ।

ନୃପେନ—କୋଥାଯା ?

ଲଚମନ—ଗିରିଧାରୀର କୁଧିତ ଆଉ ଆମାଯ ଡାକ ଦିଯେ ବାବୁ ଏ—
ଗୋଲାମୀର ଚାପରାଶ ଆର ବଈତେ ପାରଛିନା—(ପାଗବୀ ଖୁଲେ—
ନୃପେନ ବାବୁର ପାଯେର କାହେ ରାଖିଲୋ)

ରକ୍ତେର ଟିପ

ନୃପେନ—ତୁହି କି ଆଜାଦୀ ସୈଣ୍ୟ ହବି ଲଚମନ ?

ଲଚମନ—ଆଶୀର୍ବାଦ କରଣ ବାବୁଜୀ ! (ନୃପେନ ବାବୁକେ ପ୍ରଣାମ କରିଲୋ ଓ ତାରପର ଧୀରେ ଧୀରେ ଚଲେ ଗେଲୋ—! ନୃପେନ ବାବୁ ଏକ ଦୂଷ୍ଟେ ଡାକିମେ ରଇଲେନ ସେ ଦିକେ । ଚୋଥେ ତାଙ୍କ ଜଳ ବରେ ପଡ଼ିଛେ)

ନୃପେନ—ଆମାର ମନୁଷ୍ୟରେ ଆଘାତ ହେବେ ଲଚମନ ଆଜ ଚଲେ ଗେଲୋ । ଆମି ସାକେ ଆଶ୍ରଯ କରେ ଆଜଓ ଏଗିଯେ ଚଲଛି ତାରଇ ବୁକେ ଆଜ ପଦାଘାତ କରେ ଲଚମନ ଚଲେ ଗେଲୋ.....

(ଦୋର ଖୁଲେ ସ୍ଵପନ ପ୍ରବେଶ କରିଲୋ । ପେହନେ କାଜଳ)

ସ୍ଵପନ—ଆମାୟ ଗ୍ରେଣ୍ଟାର କରଣ ନୃପେନ ବାବୁ !

ନୃପେନ—କେ—

ସ୍ଵପନ—ଆମି....ଆମି ସ୍ଵପନ ଚୌଧୁରୀ । ଆପନାଦେର ଅଭିପ୍ରେତ ଆସାମୀ ।

ନୃପେନ—ଆମାୟ ମାପ କରଣ ସ୍ଵପନ ବାବୁ ।

ସ୍ଵପନ—ମେ କି !

ନୃପେନ—ଆଶର୍ଯ୍ୟ ହଚେନ ? ଏ ଆଶର୍ଯ୍ୟ ହବାଇଇ କଥା । କାରଣ କମାଇଏର ଚୋଥେ ଜଳ ଦେଖା ଦେବେ ଏ ଯେ କଲନାରାଓ ଅତୀତ । କିନ୍ତୁ ରତ୍ନାକରନ୍ତେ ତୋ—ବାଲ୍ମୀକିତେ ରୂପ ନିଯେଛିଲ ।

ସ୍ଵପନ—ନୃପେନ ବାବୁ !

ନୃପେନ—ଆମାର ଚୋଥେର ପରଦା ଖୁଲେ ଗେଛେ । ଆଜ ଦେଖେଛି ଏତଦିନ ଯା ଅଭିନୟ କରେଛି ତା ଆଉପ୍ରତାରଣା ଛାଡ଼ା ଆରି କିଛୁଇ ନମ୍ବ ।

ସ୍ଵପନ—ଆମି ଏ ଜୀବଳାର ପାଶେ ବସେ ସବ ଶୁନେଛି ନୃପେନ ବାବୁ । ଆମି ଦେଖେଛି ସେଦିନେର ନିଖିଳ ବୋସ ଆବାର ଆପନାର ମଧ୍ୟ ଆବିଭୂତ ହେଯେଛେ ।

ରତ୍ନେର ଟିପ

ନୃପେନ—ସ୍ଵପନ ବାବୁ !

ସ୍ଵପନ—ଆପନି ଆବାର ଫିଲେ ଆଶ୍ରମ ମିଃ ବୋସ୍ । ଆଜିକେର ଦେଶ ଥେ—
ଆପନାଦେଇ ଚାଇଛେ । (ପକେଟ ଥିକେ ଜୀବି ପତାକା ବାର କରେ
ନୃପେନ—ବାବୁର ବୁକେ ଏଂଟେ ଦିଲ ଓ ତାର ପର ବଲ୍‌ଲୋ) ଦେଶେର ମାଟିର
ବୁକେ ଦେଶଭକ୍ତେର ଆବାର ନୂତନ କରେ ଅଭିଷେକ ହୋକ୍ ।

ନୃପେନ—ଆମି ଯେ ପଥ ହାରିଯେ ଫେଲେଛି—

ସ୍ଵପନ—ଲକ୍ଷ ଶହୀଦେର ରକ୍ତେ ରାଙ୍ଗା ଏ ଜୀବି ପତାକାକେ ଉର୍କେ ଉଡ଼ିଯେ
ଆବାର ଏଗିଯେ ଚଲୁନ ମିଃ ବୋସ—ଦୁର୍ଯ୍ୟାଗେର ସବ ଅଞ୍ଚକାରେ ଏହି
ନିଶାନଇ ଆଜ ପଥ ଦେଖିଯେ ନେବେ ।

(କାଜଳ ଗାନ ଗାଇଲୋ)

ଓରେ ପାଥୀ

ଫିରେ ଆୟ ! ଫିରେ ଆୟ !

ପଥେ ପଥେ ତୋର ରଯେଛେ କୁଳାୟ କେନ ଗେଲି ଆଞ୍ଜିମାୟ ॥

ଫିରେ ଆୟ.....

ତୋର ଲାଗି ଏ ପଥେର କୁମୁଦ କାଂଦେ
ଲତାର କୁଞ୍ଜ ଦୁ'ଲେ ଉଠେ ଅବସାଦେ

ଘରେର ବାଁଧନ ଶେଷ ହଲୋ ତୋର ବାହିର ଆଜିକେ ଚାଯ ॥

ଫିରେ ଆୟ.....

ଆଜ ଦିକେ ଦିକେ ନେମେଛେ ବାଦଳ ଅଶ୍ରୁ ସାଗର ତୌରେ—

ଧୂଲିର ଦେବତା କାଦିତେଛେ ଏ ଆୟରେ ଆବାର ଫିରେ - ।

ତୋର ସେ ନୂତନ ଜୀବନେର ଗାନେ—

ଫାଣୁନ ହାତୁକ ଅଚେତନ ପ୍ରାଣେ—

ଭୁଲେର ଆବେଶେ ଆଜିକେ ସେଥାୟ ଆଗୁନ ଲେଗେଛେ ହାୟ ॥

ଫିରେ ଆୟ.....

(পরদা নেমে এলো)

—চয়—

(ধানা । ইন্সপেক্টর শিশিরবাবু কিসের কাগজপত্র নিয়ে নাড়া-
চাড়া করছিলেন । চোখে মুখে একটা উদ্বেগের ভাব । অলক প্রবেশ
করলো) ।

অলক—নমস্কার । (শিশিরবাবু মুখ তুলে চাইলেন) ।

অলক—নমস্কার !

শিশির—আরে অলকবাবু যে (উঠলো) আসুন—আসুন—বসুন ।

অলক—আঃ । ১০০থাক্ থাক্—অতো ব্যস্ত হ'তে হ'বে না আপনাকে ।

আমরা এমনিই বসি—বলতে হয় না ।

শিশির—সে আপনার অমায়িকতা—সে আপনার বন্ধুপ্রীতি—তা
থবর কি ?

অলক—ভালো । হস্তপদাদি স্বন্দ—মানে quiteable, আর—চার
পাশের সমাচার যদি জানতে চান_তাও স্বন্দর । রঙৌন প্রভাত—
ফুরফুরে হাওয়া—মনে এসে দোল দেয় ।

শিশির—তা' দোল দেবেই তো—বসন্ত যে আপনার ফুলবনে ইঙ্গিত—
দিচ্ছে । লালপরীদের মুদুপদ শিহরণ যে আপনার কুঞ্জবনে ঝঙ্কার
তোলে—তা যাক্ । ব্যাপারটা শোনেছেন তো ?

অলক—বা—রে—আমি রইলাম হিমগিরিতে—আর মেঘ রইলো— পূর
গগনে । ইঙ্গিত না এলে জানবো কোথেকে ।

ବ୍ରଜେର ଟିପ

ଶିଶିର—ଆମେ ମଶାୟ—ଏତ ବଡ଼ ଏକଟା ଶିକାର ହାତେର ମୁଠୋର ମଧ୍ୟ—
ଛିଲ—କୋନ ଦିନ କି ଆର ତା ଭାବ୍ତେ ପେରେଛି । ସାତରାଜି
ସୁରେ—ସାର ସନ୍ଧାନ ମିଲେନି—ମେ ଏମେ ଆଜା ପେତେଛିଲ ପୁଲିଶେର—
ଆଞ୍ଚାନୀୟ ।

ଅଳକ—ମାନେ ? I mean how !

ଶିଶିର—ମେହି Howଟାଇ ତୋ ଏଯାଦିନେ ରାତ ହୟେ ଗେଲୋ ମଶାୟ । ମନ୍ତ୍ର—
ବଡ ଏକ ଫେରାରୀ ହାତ ଛାଡ଼ା ହ'ଯେ ଗେଲୋ ।

ଅଳକ—କେମନ ?

ଶିଶିର—ଆମାଦେର ନୃପେନବାବୁ ହେ—ଆମାଦେର ନୃପେନବାବୁ । ଯାକେ ଏତ-
ଧାନି—ବିଶ୍ୱେସ କରିବୁ ଆମରା । ଭେବେଛିଲୁମ ଏତ ବଡ ବଙ୍କୁ ବୋଧ
ହୟ ପୁଲିଶ ଜୀବନେ ଆର ପାଇନି—କିନ୍ତୁ ଆସଲେ ମେ ନିଖିଲ ବୋସ ।

ଅଳକ—ନିଖିଲ ବୋସ !

ଶିଶିର—ହଁ—ନିଖିଲ ବୋସ । ଏ ପଲାଶଡାଙ୍ଗାର କୁଷାଣ କଂଗ୍ରେସେର—ଭୂତ-
ପୂର୍ବ ସମ୍ପାଦକ । ମେବାର ପୁଲିଶେର ନୌକା ଥିକେ ପଦ୍ମାୟ ଲାଫିଯେ—
ପଡ଼େ ଏଯାଦିନ ମେ ଆଉଗୋପନ କରେଛିଲ ।

ଅଳକ—ତାଇ ନାକି ?

ଶିଶିର—ମନ୍ତ୍ର ବଡ ଫାଁକିଟା ଦିଯେଛେ ମଶାୟ—ମନ୍ତ୍ର ବଡ ଫାଁକିଟା ଦିଯେଛେ—।
ଏତଦିନ ଶୁନେଛିଲୁମ ଓଦେଶେର ଫେରାରୀରା । ପାଲିଯେ ବିଦେଶେ ଚଲେ
ଯାଯ । କିନ୍ତୁ—ବାଙ୍ଗଲାର ମାଥା ଯେ ତାର ଉପରଓ ଟେକା ଦିଯେଛେ—
ଆଜ ତା ଠେକେ—ଶିଥ୍ବ୍ରେ ହଲୋ ।

ରଙ୍ଗେର ଟିପ

(କାନାଇ ପ୍ରବେଶ କରିଲୋ)

କାନାଇ—ଠେକେ ଆର ଶିଥିତେ ହ'ତୋ ନା ସ୍ତାର—ସଦି ଆମାର କଥାଯ ପ୍ରଥମ
—ଥେକେଇ ବେଁକେ ବସୁନେ । ଚୋଥ ମେଲେ ଏକଟୁ ଚାଇଲେଇ ପଟାପଟୁ
ହାତେ ବାଁଧ ପଡ଼େ ଯେତୋ ।

ଶିଶିର—ସତି ବଡ଼ ଭୁଲଟା ହୟେ ଗେଲୋ କାନାଇବାବୁ !

କାନାଇ—ହଁଁ ସ୍ତାର ବାସ୍ତବିକଇ ବଡ଼ ଭୁଲ ହୟେ ଗେଲ । ଏକ ଭୁଲ କରେ-
ଛିଲେନ—ଆପନାଦେଇ ମତ ଦାରୋଗାବାବୁ ୧୯୪୨ ମସିର ୨୩ଶେ ଆଗଷ୍ଟ
ମଧ୍ୟାହ୍ନ ୧ଟାର ସମୟ ଏହି ଶେଖର ଛୋଡ଼ାଟାର ହାତେ କଡ଼ା ନା ପଡ଼ିଯେ ।
ଆର କରିଲେନ ଆପନି ଏଇ ୧୯୪୬ ମାର୍ଚ୍ଚି । ସ୍ଵର୍ଗକ୍ଷରେ ଲିଖେ ରାଖିବାର
ମତୋ ଭୁଲ ସ୍ତାର—ତୁଳନା ମେଲେ ନା ।

ଅଲକ—very sharp brain କାକୁ । ଧାର ଆପନାର ସତି ସ୍ଵାରଣେ
ରାଖିବାର ମତୋ ।

କାନାଇ—ତବେ ବୁଝାଇ ଆର କି ଏ ଚାଲ ପାକିଯେଛି ବାବାଜୀ । ଆମାଦେଇ
ଚୋଥେର ସାମନେ ପାନଟୁକୁ ଥେକେ ଚୁଣଟୁକୁ ଥ୍ରେ ପଡ଼ିବାର ଉପାୟ ନେଇ ।
ଦେଖିଲେ ତୋ—ମେବାର ପଦ୍ମ ପିସୀର ବସୁନେ ହିସାବ ନିଯେ କତ ମାତା-
ମାତି—ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୋ ଆମିଇ ତାର କିନାରା କରିଲୁମ ।

ଅଲକ—ଆଶର୍ଯ୍ୟ ବକମ ମାଥା । ସୁଧ୍ୟୋଗ ପେଲେ ହୟତୋ ଓଦେଶେର ବାକ
କିଂବା—ଶେରିଡିନ ଏକଟା କିଛୁ ହୟେ ଯେତେନ । ଯାକ୍ ଆରଓ କତ-
ଦିନ ଅପେକ୍ଷା କରିବେ ।

କାନାଇ—ଏହି ତୋ ପ୍ରାୟ ଗୁଛିଯେ ଏନେହି ଅଲକ—ଆର ଗୋଟା କଯେକଦିନ

ରଙ୍ଗେର ଟିପ

ସବୁର କରନ୍ତେ ହବେ । ତାର ପରଇ ସବ ଫରସା—ମାନେ ଅଲକକୁମାର
ରାୟେର ବିଜୟଡଙ୍କା—ସେଦିନ ବାତାସେ ବାଜବେ ।

ଶିଶିର—ଆର ଆମରା ସେଦିନ ଉତ୍ସବ କରେ ପେଟପୁରେ ମିଷ୍ଟି ଖାବୋ—
ଅଲକ—*Certainly.*

(ରଙ୍ଗାଳ୍କ ମଞ୍ଚକେ ଦୟାଳ ପ୍ରବେଶ କରିଲୋ । ଅଲକ ଆର ଶିଶିରବାବୁ
ଚମ୍ବକେ ଉଠିଲେନ । କାନାଇବାବୁର ମୁଖେ ହାସି)

ଦୟାଳ ବାବୁ ! ବାବୁ—ବିଚାର କରନ ବାବୁ ବିଚାର କରନ ।

ଅଲକ—ଦୟାଳ !

ଦୟାଳ—ତୁମିଓ ଆଛୋ ରାଙ୍ଗବାବୁ—ତାଲୋଇ ହେଁଥେ । ଆଜ ଆମାର
ବେଦନାଟା—ତୋମାର କାଛେ ଓ ଜାନିଯେ ଯାଇ (ହାତ ଦିଯେ ରଙ୍ଗ ମୁଛଲୋ)
ତୋମରା ଛାଡ଼ା ଗର୍ବୀବେର ସେ ଆର କେଉ ନେଇ ବାବୁ—ଏ ଭଗବାନଙ୍କ
ବୁଝି ଆଜ—ବଧିର ହେଁଥେଣ । ଏହି ଚେଯେ ଦେଖୋ ଆମାର ମାଥାଟା
ଓରା ଫାଟିଯେ ଚୌଚିର କ'ରେ ଦିଯେଛେ ।

କାନାଇ—ହଁ ବେଶ ହେଁଥେ । ସାଓ ନା ଏ ବଯାଟେ ଛୋଡ଼ାଦେର ଦଲେ ଭିଡ଼େ
ସ୍ଵଦେଶୀ କରୋଗେ ।

ଦୟାଳ—ଚୁପ । ତୋମାର ସାଥେ କଥା କଇତେ ଯାଇନି କାଳ ସାପ—ଆମି
ଏସେହି ନାଲିଶ ଜାନାତେ । ଆମି ଏସେହି ମାନୁଷେର ବ୍ୟଥା ମାନୁଷକେ
ଜାନାତେ—ତା ଛାଡ଼ା ସେ ଆର ଠାଇ ନେଇ । (ଅଲକେର ପ୍ରତି) ଆମି
—ମୁଖ୍ୟ ମାନୁଷ—ସ୍ଵଦେଶୀ ଆମି ବୁଝିନା ରାଙ୍ଗବାବୁ—କିନ୍ତୁ ପେଟେର କିନ୍ଦେ
ଏକଙ୍କନ ସଥନ ପଥେ ଶୁକିଯେ ମରେ—ତଥନ ଚୁପ କରେ ବସେ ଥାକୁଣେ
ପାରି ନା—

ରଙ୍ଗେର ଟିପ

ଅଲକ—ମାନୁଷ ତା ପାରେଓ ନା ଦସ୍ତାଳ । ଏ ପୃଥିବୀଟେ ଯେ ସତୋହି—ଅଧଃ-
ପତିତ ହୋକ ନା କେନ—ମାନୁଷେର ଜଣ୍ଠ ମାନୁଷେର ପ୍ରାଣ ଚିରଦିନଇ କେଂଦ୍ରେ
ଉଠିବେ—କାରଣ ସବାର ଉପରେ ଯେ ମାନୁଷ ସତ୍ୟ ।

ଦସ୍ତାଳ—ହଁ—ଆମରାଓ ତାଇ ବୁଝି ରାଙ୍ଗାବାବୁ—ତାଇ ଏ କାନାଇ ଚାଟୁଜ୍ଞେ—
କାନାଇ—ଦସ୍ତାଳ—

ଦସ୍ତାଳ—ଆମି ବଲୁବୋ । ଏ କାନାଇ ଚାଟୁଜ୍ଞେ ଦୁଟୋ ଟାକାର ଦାରେ ଯଥନ
ବହମାନ ମିଏଡ଼ର ବିଧବା ଶ୍ରୀର ହାତ ଥେକେ କ'ଟି ଛାଗଳ ଟେନେ ହିଚ୍ରେ
—ନିୟେ ଯାଚିଛିଲ—ତଥନ ଆମି ବାଧା ଦିତେ ଗିଯେଛିଲୁମ, ତାଇ ଓର
—ଲୋକ ଆମାର ମାଥା ଫାଟିଯେ ଦିଯେଛେ (ହାତ ଦିଯେ ବନ୍ଦ ମୁହଁତେ
ଲାଗଲୋ)

ଶିଶିର—କାନାଇବାବୁ !

କାନାଇ—ଓସବ କଥାଯ ବିଶ୍ୱେସ କରେନ କେନ ସ୍ଥାବ, ଓର ମାଥାର ଠିକ ନେଇ ।

ଯଥନ ଯା ମନେ ଆସେ—ତା-ଇ ବଲେ ଫେଲେ । କାର ବାଡ଼ୀଟେ କଥନ....

ଶିଶିର—ହଁ...

ଦସ୍ତାଳ—ଆମି ଠିକଇ ବଲେଛି ବାବୁ ! ମୁଖ୍ୟ ହଲେଓ ଏ ଦସ୍ତାଳ ଜୀବନେ—
କୋନଦିନ ମିଥ୍ୟେ କଥା ବଲେନି—ଆପନାଦେର ଆଶୀର୍ବାଦେ ଆର ବଲୁବେଓ
ନା । ଆପନାରା ବିଶ୍ୱେସ କରନ ଆର ନା-ଇ କରନ—ଆମି ଯା ବଲେଛି
ତା-ଇ ସତ୍ୟ—ତା-ଇ ସତ୍ୟ ।

ଶିଶିର—ପ୍ରମାଣ ଦିତେ ପାରିବେ ?

ଦସ୍ତାଳ—ପ୍ରମାଣ ? କି କ'ରେ ବଲୁବୋ ଆମାର ଯେ ଟାକା ନେଇ । ଆଜକେବେ
ଦିନେର ଆଇନ ଯେ ଗର୍ବୀବେର ଜଣ୍ଠ ନୟ ବାବୁ—ଟାକା ଯାଦେବ ଆଛେ ଏ

ରଙ୍ଗେର ଟିପ

ପୃଥିବୀ ସେ ତାଦେର ଜନ୍ମ । ଆମାର କଥା କେ କହିବେ । କିନ୍ତୁ ଚିର-
ଦିନ ଏମନି ଥାକବେ ନା ସାହେବ । ଆମି ଆଜ ଏକଟା ଆଶ୍ରମେର
ମଧ୍ୟେ ସତ୍ୟ କଥା ବଲେ ଯାଇ । ଦିନ ଅସେହେ—ସେଦିନ ଆମାଦେର
ଅଧିକାରେ ଆମରା ଫିରେ ପାବୋ । ସେଦିନ ଆମାଦେର ମାଥାରେ ଲାଠି
ବସାତେ ଏହି କାନାଇ ଚାଟଜ୍ୟଦେର ହାତରେ କେଂପେ ଉଠିବେ । କିନ୍ତୁ ଆଜ
ସବହି ମିଛେ । ତାଇ ପ୍ରତିକାରେ ଆଶା ନା ରେଖେ, କେବଳ ନାଲିଶ
ଜ୍ଞାନିଯେ ଗେଲୁମ । (ପ୍ରଷ୍ଟାନ)

ଅଲକ—ଏ ପୃଥିବୀର ନୂତନ ଭାଷା ଶୁଣିଲୁମ ଶିଶିରବାବୁ । ଓ ସେନ ବେଦ-
ବକ୍ତାରେର ଚୟେଓ ସୁମଧୁର ।

ଶିଶିର—ଆପନି—

ଅଲକ—ଆମି...ହଁଆ ଆମି ଅଲକ ରାଯ় । କଥାଗୁଲି ଓଦେର ବେଶ ଲାଗେ ।
ଫଲେର ଚୟେଓ ମିଷ୍ଟି ଫୁଲେର ଚୟେଓ ସୁନ୍ଦର—

କାନାଇ—ପାଗଲେର ବୁଲି ବାବାଜୀ—ପାଗଲେର ବୁଲି । ଓ ସବ କଥା କାଣେ
ତୁଲ୍ଲତେ ଯାଓ କେନ । ବ୍ୟାଟାଦେର ମାଥା ଧାରାପ ହେଯେଛେ—ତାଇ ବଲେ—
ଓ ସବ କଥା । ହୌରେ କି କୋନ ଦିନ ଲୋହାର ସାଥେ ମିଲ୍ଲତେ ପାରେ ?

ଅଲକ—ଲୋହାର ସତ୍ୟାଗ୍ରହ କିନ୍ତୁ ହୌରେକେଓ ନିଷ୍ପତ୍ତ କରେ ଦେୟ । mean
ଲୋହାର ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ନା ପେଲେ ହୌରେ ଓ ସଥା ହାନେ ଉଠିତେ ପାରେ ନା ।
ତାଇ ଦୟାଲକେଓ ଅସ୍ଵାକାର କରବାର ଉପାୟ ନେଇ—କିନ୍ତୁ—ଥାକ—
ଏଥନ କି କରିବେ ?

କାନାଇ—ତୋମାର ଓ କଥାଗୁଲୋଇ ତୋ ସବ ଗୋଲମାଲ କରେ ଦେୟ ଅଲକ
ନହିଲେ ତୋ ବେଶ ଏଗିଯେ ଚଲଛିଲାମ ।

ରଙ୍ଗେର ଟିପ

ଶିଶିର—ମତି ଅଲକ ବାବୁ ସେନ ମାଝେ ମାଝେ—

ଅଲକ—କିଛୁ ନୟ...କିଛୁ ନୟ । ମାନେ ମନେର ଭେତର ଏକଟା ଭୂତ ଯୁମିମେ ରଯେଛେ କିନା—ମାଝେ ମାଝେ ମେ ଜେଗେ ଉଠେ । ତଥନ କଥାଗୁଲୋଓ ଏକେବାରେ—ବେଖାନ୍ତା ଶୋନାୟ । ତବେ ସବ ଠିକ ହୟେ ଯାବେ ସବ—ଠିକ ହୟେ ଯାବେ । ଆପନାରା ସଥନ ରଯେଛେନ ତଥନ ଏକଦିନ ଓଟି ଶୁଣ ଫସ କରେ ଗିଲେ ଫେଲବେନ । ଖାଓଯାର ଅଭ୍ୟସ ସଥନ ରଯେଛେ ଆପନାଦେର—

ଶିଶିର—ଅଲକ ବାବୁ ।

ଅଲକ....ଆହା ଚଟ୍ଟଛେନ କେନ—ଚଟ୍ଟଛେନ କେନ । ଓକି ଆର ତେମନ କଥା ବଲେଛି । ଭୂତ ଖାଓଯା କି ଆର ତେମନ ଅନ୍ତୁତ ହ'ଲୋ । ଏହି ଧରନ ନା ଆମାର ଗାୟେ ଆଜିଓ ଯେଟୁକୁ ଚୁନ କାଲି ରଯେଛେ ଆପନାଦେର ସାହଚର୍ଯ୍ୟେ ସେ ଚୁନ ଟୁକୁ ବାରେ ସେଯେ ଏକେବାରେ କାଲି ହୟେ ପଡ଼ିବୋ ।

କାନାଇ—ଶେଷେ ଖଡଗ ତୁଲେ ଧରବେ ?

ଅଲକ—ଏ ଶିଥିଲ ହାତେର କାଜ ନୟ କାକୁ । ଆମାର କାଲି ମାନେ ରଞ୍ଜ—କାଲିଘାଟେର ଦେବତା ନୟ । ହ'ରଞ୍ଜ ଭାଲୋ ଦେଖାୟ ନା କିନା ତାଇ ସାଦାଟୁକୁ ମାନେ ଏ ସାମ୍ଯେର ଭୂତଟାକେ ଦୂର କରେ ଦିତେ ଚାଇ ।

ଶିଶିର—ଆପନାର କଥାଯ ପାଲା ଦେଓଯା ଆମାଦେର କାଜ ନୟ ଅଲକ ବାବୁ ।

ଅଲକ—Perdon please. ଆମି ତୋ ଜାନ୍ତାମ ତେରୋ ଜେଲାର ଭାତ ପେଟେ ନା ପରିଲେ—କୋନଦିନ ଇନସ୍‌ପେଟେର ହୋଯା ଯାଯ ନା । କିନ୍ତୁ

ରଙ୍ଗେର ଟିପ

ଆପନି ଦେଖି ଆମାଯ ଚମକିଯେ ଦିଲେନ । . ତାହ'ଲେ ନୟ-ନା-ଈ
ବଲ୍ଲୁମ ।

ଶିଶିର—ରାଗ କରିବେନ ନା ।

ଅଲକ—ଆରେ ରାଗ କରିବୋ କାର ସାଥେ । ରାଗ ଆମାଦେର ହୟ ନା
ଆମରା ଯେ ମାତାଳ । Adue (ଅଲକ ଚଲେ ଗେଲୋ)

ଶିଶିର—ଅଲକ ବାବୁ—

କାନାଇ—ଯେତେ ଦିନ....ଯେତେ ଦିନ । ସତ ଦୂରେ ଦୂରେ ଥାକେ ତତହି ଭାଲୋ
କି ଜାନି କଥନ ମୁଖ ଦିଯେ କୋନ୍ କଥା ବେରିଯେ ଷାମ—

ଶିଶିର—ନା ଅଲକ ବାବୁ ରାଗ କରିଲେ—

କାନାଇ—ବୟେ ଯାବେ । ଆମାଦେର କାଜତୋ ଆମରା ଗୁଛିଯେ ନିଯେଛି—
ଏଥନ ଶୁଧୁ ଓକେ ଭାଙ୍ଗିଯେ ରାଖା । ତା ହ'ଲେଇ କିଣ୍ଡିମାଣ—ଏକ
ବଡ଼େଇଁ ରାଜାକେ ଫାଁକି ଦେବେ ।

ଶିଶିର— ଓ ତୋ ଦରକାର ରହେଛେ

କାନାଇ—ଆରେ ରହେଛେ ତୋ ରହେଛେ...ଏଥନ କି ଆର ଓର ପିଛନଫେରବାର
ଉପାୟ ଆଛେ । ତାହ'ଲେ ନିର୍ଧାତ ହାତ କଡ଼ା । ଏ କାନାଇ ଚାଟୁଜ୍ଜ୍ଞର
ବୁନ୍ଦି ସ୍ୟାର...ପୃଥିବୀର ଅଷ୍ଟମ ଆଶ୍ରୟ ଜିନିଷ । ତାରପର...ଗଦାଧି
ବାବୁ ଏସେଛିଲେନ ?

ଶିଶିଯ—ଛ । କିନ୍ତୁ ତିନି ସାତହାଜାର ଟାକାର ବେଶୀ ଦିତେ ରାଜୀ ନନ
କାନାଇ—ସାତ ହାଜାର ଟାକାଯ ଏ ପ୍ରାସାଦୋପମ ବାଡ଼ୀ ? ଆପନି ବଲେ
କି ସ୍ୟାର୍!

ଶିଶିର—ତାଇ' ତୋ ବଲେ.....

ରଙ୍ଗେର ଟିପ

କାନାଇ—ହଟିଯେ ଦିନ ଶ୍ତାର ହଟିଯେ ଦିନ । ଏ ବାଡ଼ୀ ତୈରୀ କରିତେ
ଶେଖରେର ବାବାର ଖରଚ ପଡ଼େଛିଲ ୧୧୫୪୨ ଟାକା ଚୌଦ୍ଦ ଆନା ତିନ
ପଯସା । ସେଓ ଶୁବିଧେର ସମୟ । ଆର ଆଜିକେ ତାର ଦାମ ସାତ ହାଜାର ।
ବ୍ୟାଟାକେ ତୋ ହାତ କଡ଼ା ଲାଗାନୋ ଯାଇ ଏକଶତ କତ ଧାରାଯ ।

ଶିଶିର—ହ...

କାନାଇ—ଶୁଧୁ ଲୁ ନୟ ଶ୍ତାର । ଏସବ ଡାକାତ ଲୋକ । ଦିନେ ଦୁପୁରେ ମାନୁଷେର
ବୁକେ ଛୁଡ଼ି ବସାତେ ପାରେ.....ନଇଲେ ସାତ ହାଜାର.....

ଶିଶିର—ତା ଛାଡ଼ା ସେ କ୍ରେତା ନେଇ କାନାଇ ବାବୁ !

କାନାଇ—ଜୁଟିବେ...ଅନେକ...ଜୁଟିବେ ଶ୍ତାର । କଥାମ ବଲେନା—ମବୁରେ
ମେଓଯା କଲେ । ଚଲୁନ ଏ ନଦୀର ଧାରଟାଯ ଘୁରେ ଘୁରେ ଏକଟା ଶୁନ୍କି
ପରାମର୍ଶ କରା ଯାକୁ ରାମ...ରାମ...ରାମ ।

(ପ୍ରଶ୍ନାନ)

—সাত—

(কল্প নগরের মেটো পথ । এক জনতা গান গেয়ে চলেছে)

শৃংখল ভেঙে ফেল
চিঁড়ে ফেল বক্ষন,
লুণ থেমে যাক
থেমে যাক ক্রন্দন ।
মুক্তির জয় গানে —
আজি এ শুশানে
নিয়ে আয় জীবন স্পন্দন ॥
নিষ্ঠুর বিদেশীর নির্মম অবিচার
শেষ কর, নিয়ে আয়
চেউ প্রাণ গঙ্গার ।
যুগ যুগ বঞ্চিত,
নিপীড়ন—লাঙ্ঘন—
ললাটে—
ললাটে মেখে দে' বিজয় চন্দন ॥

(জনতা চলে গেলো । ক্ষিপ্রের মতো দয়াল প্রবেশ করলো...হাতে তার
লাঠি...মাথায় ব্যাণ্ডেজ । মুখ চোখ দিয়ে প্রতিহিংসার আগুন বেরুচ্ছে । অশোক
তাকে বাধা দিচ্ছিল)

ରକ୍ତେର ଟିପ

ଦୟାଳ—ନା ନା ତୁମି ଛେଡ଼େ ଦାଓ ବାବୁ । ଦୟାଳ ଆଜ ପାଗଳ ହୟେ ଗେଛେ ।
ସେ ଆଜ ପୃଥିବୀର କାର ଓର କଥା ଶୁଣିବେନା ! ସେ ଆଜ ତାର ନିଜେର
ହଦ୍ଦିଗୁଡ଼ ନିଜେ କାମ୍ବେ ଥାବେ ।

ଅଶୋକ—ତୁମି ଆମାର କଥା ଶୋନ ଦୟାଲଦା ।

ଦୟାଳ—ତେର ଶୁଣେଛି—ଆର ପାରିନା । ଏ ବୁକଟା ଆଜ ପୁଡ଼େ ଗେଛେ
ଅଶୋକ ବାବୁ—ଏତେବେଳେ ଖାନ୍ ଖାନ୍ ହୟେ ଗେଛେ । ତୋମାର କଥା
ସେଥାନେ ସାଡ଼ା ତୁଳିବେନା । ତୋମରା ଗରୌବେର ଠାକୁର । ଆମାଦେର ଜଣ୍ଯ
ଅନେକ କରେଛ....ଜୀବନେର ସବ କିଛୁ ବଲି ଦିଯେଛ । କିନ୍ତୁ ଆଜ
ଆର ଆମାର ପଥେ ଦୀଢ଼ିଓନା....ଆମି ତା ଶୁଣିତେ ପାରିବୋନା ।

ଅଶୋକ—ଦୟାଲଦା !

ଦୟାଳ—ଆମି ଆମି ଦୟାଲ ସର୍ଦିାର । ଆଜ ଆମି କମଳଗାଁଓ ଏଇ
ବୁନୋ ବାଘ...ରକ୍ତେର ଜଣ୍ଯ ଲୋଲୁପ ହୟେ ଉଠେଛି । ଏକଦିନ ଆମାର
ହାତଟି ବହୁ ଦୁଷମଣେର ମାଥା ଭେଙେଛେ । ଆଜ ଆମାର ସାମନେ ଆବାର
ନୃତ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା । ତୁମି ସରେ ଯାଓ ଅଶୋକ ବାବୁ....ତୁମି ସରେ ଯାଓ ।
ଗରୌବେର ମାନ ଗରୌବକେ ରାଖିତେ ଦାଓ ।

ଅଶୋକ—ମହାତ୍ମାଜୀର ଆଦର୍ଶକେ ପାଯେ ଦଲେ ଯାବେ ଦୟାଲଦା !

ଦୟାଳ—(ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟେ ପ୍ରଣାମ କରିଲୋ) ତିନି ଭଗବାନ । ତାର ସାଥେ ଆମାଦେର
ତୁଳନା କରୋନା ଅଶୋକ ବାବୁ....ଆମାଦେର ମନ ତା ବୁଝିବେ ନା ।
ଆମରା ଜ୍ଞାନ ଲାଟିର ବଦଲେ ଲାଟି....ହାତେର ବଦଲେ ହାତ...ହିଂସାର
ବିନିମୟେ ପ୍ରତିହିଂସା । ଦୁଷମଣକେ ଦୋଷ୍ଟ ବଲେ ବୁକେ ଟେନେ ନେବ ତେମନ

ରଙ୍କେର ଟିପ

ମହେ ପ୍ରାଣ ନୟ ଆମାଦେଇ । ଓ କଥା ବଲେ ଆମାଦେଇ ସାଥେ ପରିହାସ କରୋନା । ଅଶୋକ ବାବୁ....ଆମରା ବଡ଼ ଦୁଃଖ ପାଇ - ।

ଅଶୋକ—ଶକ୍ତିର ଆଜ ତୁମି ଅପଚୟ କରିବେ ?

ଦୟାଳ—ଅପଚୟର କଥା ଆମରା ଜୀବିନା ବାବୁ । ଆମରା ଏହିଟୁକୁ ବୁଝି—ଯେ ଦୁଷ୍ମନ ଆମାଦେଇ ସର୍ବନାଶ କରେଛେ—ଗର୍ବାବେର ବିଚାରେ ତାର କୋନଦିନ ଶମା ନେଇ । ତୁମି ଜୀବୋ ନା ଅଶୋକ ବାବୁ...କି ସର୍ବନାଶଟା କରେଛେ ଏ କାନାଇ ଚାଟୁଜ୍ୟ । ତୋମରା ତଥନ ଅନେକ ଛୋଟ । ହୟତ ବା ଏ ପୃଥିବୀତେ ଆସୋନି । ଏ କାନାଇ ଚାଟୁଜ୍ୟ ସେଦିନ ଆମାଦେଇ ବୁକେର ରଙ୍କେ ଦାଳାନେର ଗୁରୁତ୍ୱରେ ଦିଯେଇଛେ । ଆମାଦେଇ ବାପେର ଭିଟେର ଉପର ଇଟେର ବୋକା ଚାପିଯେଇଛେ । ପ୍ରତିବାଦ କରିତେ ଯେଯେ ଆମାର ଭାଇ ଓଦେଇ କୁଠୁରିତେ ଶୁକିଯେ ମରେଇଛେ (ଦୟାଲେର ଗଲା ଚେପେ ଏଲୋ । ଫ୍ଯାଲ ଫେଲିଯେ କିଛୁକ୍ଷଣ ତାକିଯେ ଥେକେ ତାରପର ବଲିଲୋ) ଆର ଏହି...ଏହିଦେଖ ବାବୁ ଆମାର ମାଥାଟା....ଓରା ଭେଣେ ଗୁଡ଼ିଯେ ଦିଯେଇଛେ ।

ଅଶୋକ—କାନାଇ ଚାଟୁଜ୍ୟ ?

ନୟାଳ—କାଳସାପ...କାଳସାପ । (ଛୁଟେ ଯାଚିଲି)

ଅଶୋକ—ଦୟାଲଦା !

ଦୟାଳ—(ହାଟୁ ଗେଡ଼େ ବସେ) ଆର ନୟ ଅଶୋକ ବାବୁ । ତୋମାର କାହେ ଏହି ଦୟାଲ ସର୍ଦ୍ଦାର ଆଜ ହାଟୁ ଗେଡ଼େ ବସେଇ...ତୋମାରା ତାକେ ଆଶୀର୍ବାଦ କରୋ । ଆଜ ସାରାଟା ଦେଶର ଭେତର ଚେତନା ଏମେହେ । ତୋମାଦେଇ ଆଶୀର୍ବାଦେ ମେ ଯେନ ଜୟମାଲ୍ୟ ନିଯେ ଫିରେ ଆସେ । ଗନ୍ଧୀର ଆଜ

ରକ୍ତେର ଟିପ

ଜେଗେଛେ ବାବୁ...ତୋମରା ତାଦେର ଦେବତା ହୟେ ଆର ପଥ ରୁଖେ ଦାଁଡ଼ିଓନା । ଆମରା ଗରୀବ....କିନ୍ତୁ ଦୁନିଆର ସବ ଚାଇତେ ବଡ଼ ଜାତ....ଆମାଦେର ସମ୍ମାନ ଆମାଦେର ରାଖିତେ ଦାଁଓ...।

ଅଶୋକ—କିନ୍ତୁ ଏଇ ପରିଣାମ ଜାନୋ ତୁମି ?

ଦୟାଳ—ପରିଣାମ ? (ଏକଟୁ ହାସିଲୋ) ତୁମି ସତି ଆମାଯ ଆଜ ହାସାଲେ ଅଶୋକ ବାବୁ...ପରିଣାମ ଭାବିଲେ ଆର କାଜ ହସି ନା ।

ପରିଣାମ ଭାବିବେ ତାରା....ସାଦେର ଘରେ ଦୁଃଖ ଏସେ କୋନଦିନ ହାନା ଦେଇନି । ଆମରା ଜାନି ଶୁଧୁ କାଜ । ପରିଣାମେର କର୍ତ୍ତା...ଏ ଶୁଧୁ ଏକଙ୍କନ ଆମାର....ତୋମାର ମାଥାର ଠାକୁର (ଦୟାଳ ଚଲେ ଗେଲୋ । ଅଶୋକ ଏକ ଦୂଷ୍ଟେ ତାକିଯେ ରହିଲୋ—ତାରପର ବଲିଲୋ)

ତୋମାର ସାଧନା ସିଦ୍ଧିର ପଥେ ଚଲେଛେ ଶେଖରଦୀ—ତୋମାର ମନ୍ତ୍ର ଆଜ ଯୁମିଯେ ପଡ଼ା ଜାତଟାର ବୁକେଓ ଆଗୁନ ଜେଲେଛେ । ଏ ଦୂର ଥେକେ ତୁମି ଆଜ ଆଶୀର୍ବାଦ କରୋ ଆମାଦେର...ଷେନ ତୋମାର ଦେଯା ପତାକାକେ ଜୀବନ ଦିଯେ ବ'ଯେ ଚଲୁତେ ପାରି ।

(ସନ୍ତ୍ରଷ୍ଟ ଭାବେ କାନାଇ ଚାଟୁଙ୍ଗେ ପ୍ରବେଶ କରିଲୋ । ଇସ୍‌ମାଇଲ—ପିଛନେ ତାକେ ବଟି ନିଯେ ତାଡ଼ା କରଇଛେ ।)

କାନାଇ—ବଁଚାଓ...ବଁଚାଓ ଅଶୋକ ବାବୁ...ପ୍ରାଣଟା ଯେ ଏକେବାରେ ବେଘୋରେ ଡୁବେ ଗେଲୋ ।

ଅଶୋକ—ଇସ୍‌ମାଇଲ !

ଇସ୍‌ମାଇଲ—ବାବୁ !

ଅଶୋକ—ଘରେର ମାନୁଷେର ଉପର ଏମନି କରେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନିତେ ଆହେ ଭାଇ ?

ରଙ୍କେର ଟିପ

ଇସ୍‌ମାଇଲ ଓ ଘରେର ମାନୁଷ ? ତୁମି ବଲୋ କି ଦେବତା ଠାକୁର - ଓ ସେ କାଫେର । ତୁମି ଜାନୋନା... ଓ ଆମାଦେର ସର୍ବିନାଶ କରନ୍ତେ ଚାଯ... ଆମାଦେର ମଧ୍ୟେ ଭେଦ ଏବେ ଦିତେ ଚାଯ । ବଲେ ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ କୋନ୍ଦିନ ଏକ ହ'ତେ ପାରେ ନା—ମିଠେ ବୁଲି ଦିଯେ ହିନ୍ଦୁରା ତୋମାଦେର ଶୋଷଣ କରନ୍ତେ ଚାଯ —

ଅଶୋକ—ବଲୁକ—ତବୁଓ ତୋମାଦେର ସହିତେ ହ'ବେ । କାରଣ ତୋମରା ଯେ ଅହିଂସାର ସୈନିକ—ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସେର ସ୍ଵେଚ୍ଛାସେବକ । ତୋମାଦେର ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଦିଯେ ଓଦେର ହିଂସାକେ ଜୟ କରନ୍ତେ ହବେ ।

ଇସ୍‌ମାଇଲ—ମେ ମତ୍ୟ କଥା—କିନ୍ତୁ ଆର ଯେ ସହିତେ ପାରିନା ବାବୁ । ଅତ୍ୟାଚାରେ ଅତ୍ୟାଚାରେ ଏ କଲିଜାର ରଙ୍କ ଯେ ଆଜ ଲାଫିଯେ ଉଠିଛେ । ଆଜ ଆମରା ଶିଥେଛି ଦୁଃଖେର ଦିନେ ସବ ଆମରା ଏକ ହସେ ଗେଛି । ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ—ଭାଇ-ଭାଇ । ଯାରା ଧୋଦାର ଦୁଷ୍ମଣ—ତାରାଇ କେବଳ ଭେଦନୀତିର କଥା ବଲେ । ଜାନୋତୋ ବାବୁ—ପୟଗନ୍ଧର ଆମାଦେର ଛିଲେନ ପ୍ରେମେର ଅବତାର । ତୀର କାହେ ମାନୁଷଙ୍କ ବଡ଼ ଛିଲ...ଆର କିଛୁ ନଯ । ଆଜ କତକଗୁଲି ଲୋକ ତୀରାଇ ମହିମାଯ କାଲି ମାଖାଚେ...ତାଇ ବଲେ ଆମରା ତା ଶୁନ୍ତେ ଯାବୋ କେନ ।

ଅଶୋକ (କାନାଇଏର ପ୍ରତି) ଏକଜନ ନିରକ୍ଷର ଗ୍ରାମବାସୀର କଥା ଶୁଣୁନ—କାନାଇ ବାବୁ । ଏ ଆପନାଦେର ସ୍ଵାର୍ଥେର ଛାଁଚେ ଗଡ଼ା ଚାନାଚୁଡ଼େଇ ବୁଲି ନଯ ।

କାନାଇ—ଶୁନେଛି—ବେଶ ଶୁନେଛି ଅଶୋକ ବାବୁ । ଏଥନ ଆମାଯ ସେତେ ଦିନ—ଆମାଯ ରଙ୍କ କରନ୍ତି ।

ବର୍କ୍‌ର ଟିପ

ଅଶୋକ—ବର୍କ୍‌ ଆପନାକେ ଟିକଇ କରିବୋ—କେନନା ମାନୁଷକେ ବାଁଚାନୋଇଁ
ଯେ ଆମାଦେର ସବ ଚାହିଁତେ ବଡ଼ ଧର୍ମ—। କିନ୍ତୁ ଦେଶେର କଥାଟାও
ଏକବାର ଭେବେ ଦେଖିବେ—ଆପନାଦେର କାଜେ ତାର ଦୁର୍ଦଶାର ମେଘଇଁ
ଯେ ଆରା ଗାଢ଼ ହୁୟେ ଉଠିଛେ (କାନାଇ ଚଲେ ଗେଲୋ)

ଇସ୍‌ମାଇଲ—ଦେବ୍‌ତା ଠାକୁର !

ଅଶୋକ—ଏତୋ ଚଞ୍ଚଳ ହ୍ୟୋନା ଇସ୍‌ମାଇଲ । ଓଦେର ଆଯୁ ଆଜ ଫୁରିଯେ
ଏସେଛେ । ନିଜେର ଚେଷ୍ଟାତେଇ ଓଦେର ତଳି ଗୁଟୋତେ ହବେ—ତାର ଜଣ୍ଯ
ଆଦର୍ଶକେ ବଲି ଦେଓସା କେନ ? , ଆଜ ଆମାଦେର କାଜ ବିଶ୍ୱାସଘାତକ
ମିରକାସେମକେ ଶହୀଦ ମିରକାଶେମେ ରୂପାନ୍ତରିତ କରା । ପଥଭର୍ତ୍ତ ଦେଶେର
ଛେଲେକେ ଆବାର ପଥେ ଫିରିଯେ ଆନା । ତା'ହଲେ ଦେଖିବେ—ଜାତିର
ଜୟ ନିଶାନ ନିଯେ ତାରାଇ ଏସେ ସଂଗ୍ରାମେର ପୂରୋଭାଗେ ଦ୍ଵାରିଯେଛେ ।
ଚଲୋ ଦୟାଲଦା ପ୍ରତିହିଂସାର ଆଗୁଣେ ବାଘ ହ'ଯେ ଛୁଟେ ଗିଯେଛେ—
ଆଗେ ତାକେ ଫିରିଯେ ଆନାର ଚେଷ୍ଟା କରି ।

—আট —

(কারাগার। নিখিল বোস (ভূতপূর্ব নৃপেন দত্ত) স্বপন, আর
মলয় দাঁড়ানো রঞ্জেছে)

নিখিল—ধলেশ্বরীর বাঁকটাই শেষ পর্যন্ত আমাদের গ্রেপ্তার স্থান বলে
পরিচিত হলো স্বপন।

স্বপন—তাইতো দেখছি নিখিলদা। এমন কাশবনে ছাওয়া নিবিড়
আশ্রয়ে যেয়েও যে পুলিশের চোখ পড়বে। এক নিমেষের জন্যও
যে তা ভাবতে পারিনি।

নিখিল—আমি জানতাম। হাতে আমার শিকল পড়বেই। স্বর্থের
আশ্রয়ে যেয়ে আমি যে আমার মনুষ্যহকে হারাতে বসেছিলাম তাই
—তার ত একটা প্রায়শিক্ষণ চাই। মনে করেছিলাম ওদের টাকায়ই
ওদের মৃত্যুবান তৈরী করবো। পুলিশে গা ঢাকা দিয়ে
আমার দেশের নিপীড়িত গণদেবতাকে স্বাধীনতার অগ্রিমত্বে দীক্ষিত
করে তুল্ব। কিন্তু দেখেছি লোভ এমনি জিনিষ যা মানুষকে সকল
কর্তব্য ভুলিয়ে দেয়—আলেয়ার আলো বারে বারে দিক ভুল
করে দেয়।

মলয়—তবু তো তুমি অনেক করেছ নিখিলদা।

নিখিল—ছাই করেছি। করেছি কেবল বেইমানি। স্বামীজির পা ছুঁয়ে
যে প্রতিজ্ঞা আমি করেছিলাম তাতো রক্ষা করতে পারিনি মলয়।

রক্তের টিপ

পারিনি তো আমার গৱীব ভাইদের মানুষ করে তুলতে—পারিনি তো কল্যাণের বেদীমূলে নিজের জীবনকে সঁপে দিতে। পঞ্চাশের মন্ত্রস্তুতির এল দেশে, বাঙ্গলার ঘরে ঘরে উঠল হাহাকার—আর্তনাদ। ক্ষুধিতের মৃতদেহে ছেয়ে গেলো এখানকার মাটির পথ। পারিনি সেদিন আনন্দমঠের সন্ন্যাসীদের মত জনসেবায় আত্মবলি দিতে। কেবল সংগ্রাম বেঁধে ছিল বিবেক আর পশুশক্তিতে—বিবেক হেরে গেলো।

স্বপন—নিখিলদা।

নিখিল—একটা রাতও তখন ঘুমোতে পারিনি। একটা বিপ্লবের বাঁক বেয়ে আরম্ভ হয়েছিল আমার পথ চলা। অন্তর্বন্ধে মন আমার হয়ে পড়েছিল দুর্বল। চোখ বুজলেই কাছে ভেসে উঠতো স্বামীজির প্রতিমূর্তি। সেই চির নবীন মগতায় ভরা প্রশাস্ত মুখ। আমি শিউরে উঠতাম।

স্বপন—তারপর—

নিখিল—ভাবতাম—চলে যাবো দূরে বহু দূরে—এ নৌল দিগন্ত রেখারও অনেক বাইরে। কিন্তু পকেটের দিকে চোখ পড়তো হঠাৎ। দেখতাম টাকায় টাকায় সে ভরে উঠেছে। মুনাফা শিকারী-দের অঘাতিত আশীর্বাদ তার দেহকে পুর্ণ করে তুলেছে। মন শূরে যেতো—আঁধারের জীব আবার আঁধারেই ফিরে আসতাম—

স্বপন—টাকার আকর্ষণটা সত্য ভয়ানক নিখিলদা।

নিখিল—শুধু ভয়ানক নয়—মারাত্মক। কত বড় রথীরাও ওর আকর্ষণে

ରଙ୍ଗେର ଟିପ

ଡିଗବାଜୀ ଖେଳେଛେ । ସନ୍ତ୍ରାସେର ଯୁଗେ କତ ବଡ଼ ଦେଶକର୍ମୀ ଓରଇ
ଆକର୍ଷଣେ ସ୍ଵାର୍ଥେର ଦେଶେ ଫିରେ ଗେଛେ । ସୋନାର ବିକିମିକି କତବାର
କତ ମାନ୍ଦ୍ରୀଦେର ପଥହାରା କରେ ଦିଲେଛେ ।

(କାନାଇ ଚାଟୁଜ୍ୟ ପ୍ରବେଶ କରଲୋ)

କାନାଇ—ମାତୃମନ୍ତ୍ରୀ ସାନ୍ତ୍ରୀ ହେ ନମକାର ନମକାର ।

ନିଧିଲ—କାନାଇବାବୁ ।

କାନାଇ—ସା ମନେ କରେନ—କାନାଇ—ସାନାଇ ଏକଟା କିଛୁ ତୋ ବଟେଇ ।

କିନ୍ତୁ କତବାର ବଲଲୁମ ପ୍ତାର ହଁସିଯାର...ହଁସିଯାର । ତାହଲେ ତୋ ଆଜ
ଆର ଏ ଗାରଦେ ଏସେ ରାମ ମଶା ତାଡ଼ାତେ ହ'ତୋନା—। ପଶାରଓ
ମନ୍ଦ ଛିଲ ନା—ଭଗବାନେର ଇଚ୍ଛାୟ ବେଶ ଦୁପମ୍ବସା ହତୋଓ—

ନିଧିଲ—ଆପନାର କଥା ଶେଷ ହେଲେ ?

କାନାଇ—ସା ମନେ କରେନ—ଶେଷ ହ'ଲେ ହେଲେ ନା ହ'ଲେ କିଛୁ ଅବଶେଷ ଓ
ବର୍ଯ୍ୟେଛେ । ମାନେ ଉପସଂହାରଟା ଏଥନ୍ତି ବାକୀ ।

ନିଧିଲ—ବଲୁନ—

କାନାଇ—ସଂହାର ମୁର୍ଦ୍ଦିଟା ପରିହାର ଚାଇତୋ ଆଗେ । ତା ନା ହ'ଲେ ଆମାର
କଥାଗୁଲୋ ଶେକର ଏଲାନୋ ଦୂରେ ଥାକ ଥି ହେଁ 'ଛିଟୁକେ ଉଠିବେ—
ବଲି ଏଥନ୍ତି ସମୟ ଆଛେ ମଶାୟ—

ନିଧିଲ—ମଶାୟ ।

କାନାଇ—ହଁ ମଶାୟ । ମଶାଇ ତୋ—ନଇଲେ କି କମାଇ ବଲୁଲେ ଥୁସୀ ହବେନ ?

ନିଧିଲ—କାନାଇବାବୁ ! ଆଜକେ ଆମାର କେବଳ ଏକଟା କଥାଇ ମନେ ହଚେ—
ମନେ ପଡ଼ିଛେ ବନ୍ଦୀ ସିରାଜେର ଜୀବନ ଇତିହାସେର ଶେଷେର ପାତା କଟି—

ରକ୍ତେର ଟିପ

ଅନୁଗ୍ରହ ପୁଣ୍ଡ ଛିଲ ଯାରା—ଯାରା ଛିଲ ଦୟାର ଭିଖାରୀ—ତାରାଇ ସେଦିନ
ପ୍ରତି ପଦେ ପଦେ ତାର ଜୀବନକେ ବିଷିଯେ ଦିଘେଛିଲ । ତାରାଇ—

କାନାଇ—ବନ୍ଦେଗୀ ଜାହାପନା—ବନ୍ଦେଗୀ (କୁନିଶ କରଲୋ)

ନିଖିଲ — ଓନ୍ଦ୍ରଭେର ଏକଟା ସୌମୀ ଥାକ୍କା ଉଚିଂ କାନାଇବାବୁ — ନିଲଭେଜରଙ୍ଗ
ଏକଟା ଚୋଥେର ପରଦା ଆଛେ । ଆପଣି ଦେଖଛି ତାଦେରଙ୍ଗ ଉପରେ
ଯେଯେ ପୌଛେଛେ— । ସନ୍ତବାଦ ଆପନାକେ ।

କାନାଇ—ଓରେ—ଆଦମୀଲୋକ କାହେ ଗିଯା ଥା । ଦରବାର ସିଂ - ମିଏଣ୍ଟା
ମହମ୍ମଦ—ଦାରୋଗା ସା'ବକୋ ବହୁ ତକଲିବ ହୋ ଗିଯା— । ଇଧାର
ଆଓ—ଇଧାର ଆଓ । (ପ୍ରଷ୍ଠାନ)

ସ୍ଵପନ — ଆପଣି କେନ ଓର ସାଥେ କଥା କହିତେ ଗେଲେନ ନିଖିଲଦା—

ନିଖିଲ — କେନ ? ବୋଧ ହୟ ନିଜେର ଚାବୁକ ନିଜେର ପିର୍ଟେଇ ମାରବୋ ବଲେ ।
ଏକଦିନ ଏ କାନାଇ ଚାଟୁର୍ଜେଇ ଛିଲ ଆମାର ପମାରେର ପଥ । ବହୁ ବୁକେର
ରକ୍ତେ ଏୟାଦିନ ଓକେ ପୁଷେ ଏସେଛିଲାମ—ଛୋବଳ ତାଇ ଆଜ ନିତେଇ
ହବେ —

(ବାଇରେ ଗାନ ଶୋନା ଗେଲ । ପରଦା ନେମେ ଆସୁଛେ)

ଓରେ ମୟୁରପଞ୍ଜୀ ନାଓ—

ସେଇ ହାଶେତେ ଯାଓରେ ଲଇୟା ଯାଓ—

(ଯେଥା) ମାଟିର କୋଲେ ପ୍ରାଟେର କିନ୍ଦାଯ—

ବୁକେର ମାନିକ ନେଯନା ବିଦ୍ୟାଯ—

ଏମନ ମାଠେର ସୋନା ହସନାରେ ହାୟ

ଦୂରେତେ ଉଧାଓ ॥

—নয়—

(অলকদের বাড়ী । সাবের আধাৰ নেমে এসেছে । অলক
প্ৰবেশ কৱলো । মাথা থেকে তাৰ রঞ্জ ঘৰে পড়ছে । হাত দিয়ে
তা—চেপে দেবাৰ চেষ্টা কৱছে অলক । মুখ তাৰ বিবৰ্ণ হয়ে উঠেছে ।
ধীৱে ধীৱে সে ঘৰে ঢুকে গেলো । পৱে প্ৰবেশ কৱলো দয়াল—চোখে
তাৰ দু'এক ফোটা জল— । কিসেৱ যেন অনুশোচনাৰ চিঙ্গ ফুটে
ৱয়েছে তাৰ সাৱা মুখে । দৱজাৰ পাশে যেয়ে ডাক দিল ।)

দয়াল—ৱাঙ্গাবাবু....ৱাঙ্গাবাবু !

অলক—দয়াল ! (প্ৰবেশ কৱলো)

দয়াল—তুমি আমায় মাপ কৱো রাঙ্গাবাবু—তুমি আমায় অনুশোচনাৰ
স্বযোগ দাও । তোমাদেৱ খেয়ে পড়ে এ জীবনে মানুষ । এ
দুনিয়ায় যখন দু'মুঠো ভাতেৱও প্ৰত্যাশা ছিল না—মানুষ দেখলে
দূৱ দূৱ—কৱে তাড়িয়ে দিতো...তখন তোমৱাই আমায় আশ্রয়—
দিয়েছিলে । আজকে তাৰ প্ৰতিদান দিলুম...তোমাদেৱই রক্তে
হাত রাঙ্গিয়ে ।

অলক—দয়াল !

দয়াল—তুমি বিশ্বাস কৱো রাঙ্গাবাবু—তোমাৰ পা ছুঁয়ে দিব্য কৱতে
পাৱি—এ দোষ আমাৰ নয় । এ দোষ তাৰ—যিনি ঐ গাঢ় নৌল—
যবনিকাৰ আড়ালে বসে হাসছেন । কি কৱবো—আমাদেৱ নিয়ে

ରଙ୍ଗର ଟିପ

ଭଗବାନେ ଆଜ ପରିହାସ କରେନ । ଆମରା ଯେ ଗର୍ବବାବୁ ! ତୋମାର ମାଥା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରେ ଲାଠି ତୁଳବୋ—ଏକଥା ଯେ କୋନଦିନ ସ୍ଵପ୍ନେ ଓ ଭାବତେ ପାରିନି । ତୋମାର ମୁଖେର ପାନେ ଚାଇଲେ—ଆମାର ଶେଖର ଯେ ତୋମାର ମାଝେଇ ହାରିଯେ ଯାଇ । ଆଜ ଦୂରେ ଥାକୁଲେ ଓ—ତୋମରା ଯେ ଭାଇ (ଦୟାଲେର ଚୋଥ ଛୁଟେ ଜଲେ—ଛଲ୍ ଛଲ୍ କରେ ଉଠିଲୋ) ଏ କାନାଇ ଚାଟୁଜ୍ୟ—ଏ କାନାଇ ଚାଟୁଜ୍ୟ ।—ଯେ ଆମାର ସୋନାର ଘରଟାକେ ଶମ୍ଶାନ କରେ ଦିଲ—ଯେ ଆମାର ବୁକେର ପାଞ୍ଜରଟାକେ ଗୁଡ଼ିଯେ ଦିଲ—ଭେବେଛିଲାମ ତାରଇ ଖୁନେ ହାତ ରାଙ୍ଗିଯେ ହାସ୍‌ତେ ହାସ୍‌ତେ ଫୋସିର ରସି ଗଲାଯ ପଡ଼ିବୋ । କିନ୍ତୁ ତା' ଆର ହ'ଲୋ କୈ ? ଅନ୍ଧକାରେ ମେ ଲାଠି ତୋମାର ମାଥାୟ ଏସେଇ ଲାଗଲୋ ।

ଅଲକ—ତୁମି ଆମାର ମାଥାୟ ଲାଠି ବସାଓନି ଦୟାଲ—ତୁମି ଆମାଯ ମୁକ୍ତି ଦିଯେଛୋ । ଏହି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ରେର ଜଣ୍ଠାଇ ଆମି ଏତଦିନ ଶ୍ରୋତେର ବିରକ୍ତେ ଚଲେଛି—ଆଜ ତୁମି ଆମାର ପଥ ଖୁଲେ ଦିଯେଛୋ । ଦୟାଲ !

ଦୟାଲ—ରାଙ୍ଗାବାବୁ !

ଅଲକ—ଏହି ରଙ୍ଗଧାରାର ଜଣ୍ଠାଇ ଅନେକ ଅତୃଷ୍ଟ ଆଜ୍ଞା ଅନ୍ତରାଲେ ଗଭୀର ତୃଷ୍ଣା ନିଯେ ବସେଛିଲ । ତାଦେର ଏମନି ତାଜା ରଙ୍ଗେ ଯେ ଏହି ରାଯ ପରିବାରେର ଐଶ୍ୱର୍ୟ ଗଡ଼େ ଉଠେଛେ । ତାରା ମରେଛେ—ଶୁକିଯେ ମରେଛେ ପଥେ ପଥେ । ତାଦେର ମେ ଶାଶ୍ଵତ କୁଥାର ତୋ ତୃଷ୍ଟି ଚାଇ ? ଆଜ ତାଦେର କୁଥା—ମିଟେଛେ ।

ଦୟାଲ—ରାଙ୍ଗାବାବୁ !

ଅଲକ—ହ୍ୟା ଠିକ ତାଇ । ନିବିଡ଼ ଆଧାର ରାତେ ଆମ କାନ ପେତେ—

ରଙ୍ଗେର ଟିପ

ଶୁଣେଛି ତାଦେର ଆର୍ଦ୍ଧନାଦ—ତାଦେର ଅବୁକ ଭାଷା । ପ୍ରତିହିଂସାର
ଆଶ୍ରମେ ଓପାରେ ଯେଯେଓ ତାରା—ପୁଡ଼େ ପୁଡ଼େ ମରେଛେ । ଆଜ ତାଦେର
ଶୋଣିତ ତର୍ପଣ ହ'ଲୋ ।

ଦୟାଳ—ତୁମି ଦେବତ, ରାଜାବାବୁ !

ଅଲକ—ଆମରା ମାନୁଷ । ମାଟିର ମାନୁଷ ଦୟାଳ । ଏହି-ଏହି ଆମାଦେର ସବ
ଚାଇତେ ବଡ଼ ପରିଚୟ । ଆର ଚିରକାଳ ଏହି ମାନୁଷଟି ଥାକୁତେ ଚାଇ ।
ତୋମାର ଜଲେ ଆମାର ଚୋଖେଓ ଯେନ ଟଳ୍ ନାମେ—ତୋମାର ବୁକେର
ବେଦନା ଆମାର ବୁକକେଓ ଯେନ କାଂପିଯେ ତୋଲେ—ଜନ୍ମ-ଜନ୍ମାନ୍ତରେ—
ଏହି ଆମାଦେର ସାଧନା ହୋଇ । କେନ ଅଧିଚାର ଥାକବେ ଏ ପୃଥିବୀତେ ?
କେନ ରାଜପ୍ରାସାଦେର ପାଶେଇ ରାସ୍ତାଯ ଶୁବ୍ରିଯେ ମରିବେ ମାନୁଷ ? କେନ
ଅକାଲେଇ ଝରେ ପଡ଼ିବେ ତରଣେର ଆଶା ? ଆଜ ଆମି ନୃତନ ପଥ
ପେଯେଛି ଦୟାଳ—ଆଜ ଆମି ନୃତନ ଚୋଥ ପେଯେଛି । (ଭେତରେ ଚଲେ
ଗେଲୋ—ଦୟାଳ ଫ୍ୟାଲ୍ ଫ୍ୟାଲ୍ କରେ ତାକିଯେ ରହିଲୋ କିଛୁକ୍ଷଣ ସେଇ
ଦିକେ । ମଦପାତ୍ର ନିଯେ ଅଲକ ପୁନରାୟ ପ୍ରବେଶ କରିଲୋ) ଆମି ମଦ
ଖେତାମ । କିନ୍ତୁ କେନ ଖେଯେଛି—କେଉଁ ବୁଝେନି କୋନଦିନ । ସବାଇ
ଶୁଦ୍ଧ ଛିଃ ଛିଃ କରେଛେ । ଆମି ଯେ ଚେଯେଛି ଭୁଲେ ଥାକୁତେ ସବ
କିଛୁ । ଆମି ଯେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରିତେ ଚେଯେଛି ଏ ରାୟ ପରିବାରେର ।
ମାନୁଷେର ଦୌର୍ଘ୍ୟାସେ ଆଜଓ ଯାରା ଆକାଶ ପଥେ ତ୍ରିଶକ୍ତର ମତେ
ବୁଲ୍ହେ—ଆମି ଚେଯେଛି ତାଦେର ମୁକ୍ତି ଦିତେ । ଆଜ ହେଁଛେ ଦୟାଳ—
ଆଜ ହେଁଛେ । (ମଦ ପାତ୍ର ଛୁଡ଼େ ଦିଲ । ଭେତେ ତା ଥାନ ଥାନ ହ'ରେ
ଗେଲୋ ।)

ରଙ୍ଗେର ଟିପ

ଦୟାଳ—ଓକି କରଲେ ତୁମି ରାଙ୍ଗା ବାବୁ !

ଅଲକ ---ପାପ ଆଜ ଦୂର ହ'ଯେ ଯାକ ଦୟାଳ....ନୃତନ ଆଲୋ ଆବାର ଫିରେ ଆଶ୍ରକ ଏ ମାଟିର ପୃଥିବୀତେ । ଏ ବନ୍ଦ ନରକ ଥେକେ ଏସେ ଆମରା ଫିରେ ଯାଇ ସେଇ ମୁକ୍ତି ମନ୍ଦାକିନୀର ପାରେ । କେଉ ଥାକବେ ନା ମେଥାନେ ଦୁଖୀ...ମାନୁଷେର ମାଥା ମାଧ୍ୟମେ ମାନୁଷ ଚଲିବେ ନା ମେଥାନେ କୋନଦିନ ।

ଦୟାଳ— ତୁମି ପୁଲିଶେ ଥିବା ଦା ଓ ରାଙ୍ଗା ବାବୁ !

ଅଲକ —କେନ ?

ଦୟାଳ—ଆମାଯ ଧରିଯେ ଦା ଓ ତୁମି । ନଇଲେ ଆମି ବାଁଚବୋ ନା । ଏ ଜୟନ୍ତ ଅପରାଧେର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ନା ହ'ଲେ ଆମି ଆର ବେଁଚେ ଥାକୁତେ ପାରବୋ—ନା । ରାଙ୍ଗାବାବୁ ! ଦଶ ପନେର ବଛରେ ଜେଲ । ହୋକ ନା ତାର ଚୟେଓ ବେଶୀ । ପାଠିଯେ ଦିକ୍ ଓରା ଆମାଯ ଦୌପାନ୍ତରେ...ସେଇ ନୀଳ ସମୁଦ୍ରେର ମାଝଥାନେର ଦେଶେ । ମେଥାନେ ବମେ ବମେ ଆମି ତିଲେ ତିଲେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରବୋ । ତାରପର ଫିରେ ଆସବୋ ଆବାର ଏ ସୋନାର ଗାଁଙ୍ଗେ...ଆବାର ତୋମାଦେର ନିଯେ ଘର ବାଁଧବୋ ।

ଅଲକ—ତୁମି ଏକଟା ବଂଶକେ ମୁକ୍ତି ଦିଯେଛୋ ଦୟାଳ । ସତି ତୁମି ଦୟାଳ । ତୁମି ଆଜ ଆମାର ସବ ଚାଇତେ ବଡ଼ ବନ୍ଦୁ । ଏତଦିନ ଯାରା ଏସେଛିଲ ତାରା ଛିଲ ଆମାର ଗ୍ରେହ୍ୟେର ସାଥୀ । ଆମାର ଦିକେ ତାରା ଚାଯନି କୋନଦିନ—ଚୟେଛିଲ ଆମାର ଟାକାର ଦିକେ । ଆଜ ତୁମିହି ସତିକାରେ ଆମାର ପାନେ ଚୟେଛୋ ।

ଦୟାଳ—ଆମି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରିତେ ଚାଇ ରାଙ୍ଗାବାବୁ । ଏ ଦୁନିଆୟ କେଉ ଯେନ

ରଙ୍ଗେର ଟିପ

କୋନଦିନ ଏମନ ଜୟନ୍ତ ଅପରାଧ କରେ ନା ବସେ । ଦେବତାର ଖୁନେ କେଉଁ
ଯେନ ଆର ହାତ ନା ରାଙ୍ଗାୟ । ସେ ଯେ ବିଭୌଷିକାର ମତୋ ସର୍ବଦା ପିଛୁ
ପିଛୁ ଫେରେ । ଆମି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରୁଣେ ଚାଇ ରାଙ୍ଗାବାବୁ...ଆଜ ଆମି
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଚାଇ ।

ଅଲକ—ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ! (ଦୟାଲେର ମୁଖେର ପାନେ ତାକିଯେ ରହିଲୋ)

ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ! ତୋମାର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ସେ ଯେ ଆମାର ଚିତ୍ତକେ ଜୟ କରେ
ହ'ବେ ଦୟାଲ (ବଲ୍ଲତେ ବଲ୍ଲତେ ଅଲକ ଗଡ଼ ହ'ଯେ ପ୍ରଣାମ କରିଲୋ ।

ଦୟାଲ ଏକଟୁକ୍ ଦୂରେ ସରେ ଗେଲୋ । ଚୋଥେର ଜଳ ଆର ଚେପେ ରାଖିତେ
ପାରିଲୋ ନା ସେ । ଭେତର ହ'ତେ କାନାଇ ସ୍ଵର୍ଗଭାବେ ଡାକିଛେ—ଅଲକ—

ଅଲକ—ଅଲକ କୈ ?—ପ୍ରବେଶ କରିଲୋ କାନାଇ ଆର ଶିଶିର ବାବୁ)

କାନାଇ—ଅଲକ (ଅଲକକେ ଦୟାଲେର ପାଶେ ନତଜାନୁ ଦେଖେ ଚମକେ
ଉଠିଲୋ । ଦୟାଲ ଚଲେ ଗେଲ)

ଅଲକ—କେ ? (ଉଠି ଦାଢ଼ାଲୋ) ସ୍ଵପ୍ନ ଭେଣେ ଗେଛେ କାକୁ...ଆବାର ଏହି
ମାଟିର ପଥ ଆମାୟ ଡାକ ଦିଯେଛେ ।

କାନାଇ—ଛିଃ ଛିଃ—କେନ ତୋର ମୃତ୍ୟୁ ହ'ଲୋନା ଅଲକ । ତୋର ଏ
ଅଧଃପତନେର ଚେଯେ ତୋର ମୃତ୍ୟୁକେହି ଯେ ସହଜଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରୁଣେ
ପାରତାମ । ରାଯ ବଂଶେର ଏମନ ଉନ୍ନତ ମାଥାଟା ଶେଷେ କିନା...

ଅଲକ—ପାକେ ଡୁବିଯେ ଦିଲୁମ, କେମନ ? ଆମି ଏହି ପାକେହି ଥାକୁଣେ ଚାଇ
କାକୁ । ଏହି ପାକ ଥେକେହି ଫୁଟିଯେ ତୁଲ୍ଲତେ ଚାଇ ଆଲୋର ଶତଦଳ
ଜାନି—ଆପନାଦେର ତା ସଇବେ ନା । କିନ୍ତୁ କି କରୁବୋ ଭଗବାନ
ଆଜକେ ଏହି ପଥଟି ଆମାୟ ବେଁଧେ ଦିଯେଛେ ।

ରଙ୍ଗେର ଟିପ

କାନାଇ—ତା ହ'ଲେ...

ଅଲକ—ସବ ଶେଷ ହୁଯେଛେ । ଭୁଲ ଚିରଦିନଇ ଆର ମାନୁଷକେ ଭୁଲିଯେ
ରାଖିତେ ପାରେ ନା କାକୁ.... ଏକଦିନ ନା ଏକଦିନ ସତ୍ୟେର ଆଲୋ
ସେଥାନେ ଝିଲମିଲିଯେ ଉଠିବେଇ ।

ଶିଶିର—ତା ହ'ଲେ କି ଆପଣି ମନେ କରେନ ଆମରା ଅନ୍ତାରେ ପଥେ
ଚଲେଛି !

ଅଲକ—ନିଶ୍ଚରିଅ । ଶୁଧୁ ଆମି କେନ—ଆଜ ସାରାଟା ଦେଶକେ ଜିଜ୍ଞେସ
କରନ ଏକ ଗଲାୟ ତାରା ଉତ୍ତର ଦେବେ । ଦେଶେର ମୁକ୍ତିତେ ଜୀବନ ଯାରା
ବିଲିଯେ ଦିଲୋ—ବୁକେର ରଙ୍ଗେ ରାଙ୍ଗିଯେ ଗେଲୋ ପଥେର ମାଟିକେ ।
ଆମରା ତାଦେଇ ବିପକ୍ଷେ ଚଲେଛି । ଆଲୋର ଅଗ୍ରଗତିକେ ଅସ୍ଵିକାର
କରେ ଆମରା ଚେଯେଛି ଆଁଧାର ନିୟେ ମେତେ ଥାକୁତେ...ଅନ୍ତାୟ ନଯ ?

ଶିଶିର—କି ଜାନି ମଶାୟ...ତା ହ'ଲେ ଆମାର ଆର କିଛୁ ବଲବାର ନେଇ ।

ଅଲକ—ଏତ ସହଜେ ଫୁରିଯେ ଯାବେ ଆମି ତା ଆଶା କରନ୍ତେ ପାରିନି
ଶିଶିର ବାବୁ ।

ଶିଶିର—ମାନେ ?

ଅଲକ—ମାନେଟା କାନେ କାନେ ବଲାଇ ଭାଲୋ ଛିଲ । କିନ୍ତୁ ଆପଣି ଯଥନ
ଏତ ବ୍ୟଗ୍ରେ ହ'ଯେ ଉଠେଛେନ ତଥନ ବଲେଇ ଫେଲି । ଶେଥରେର ବାଡ଼ୀର
ଥଦେର ଜୁଟ୍‌ଲୋ ?

ଶିଶିର—ଥଦେର ? ଆପଣି ବଲୁଛେନ କି ?

ଅଲକ—ଆକାଶ ଥେକେ ପଡ଼ିବେନ ନା । ଆମି ମାତାଳ ହଲେଓ ସବ
ଥବର ରାଖି ।

ରଜ୍ଜେର ଟିପ

କାନାଇ—ଥବର ରାଖୋ....କିନ୍ତୁ ହୟତୋ ତା ସତ୍ୟ ନୟ ।

ଅଲକ—ସତ୍ୟ ଆର ମିଥେଜ ନିୟେ ଘାଟାଘାଟି କରେ ଆର ଆମାର ବିବେକକେ ଜଥମ କ'ରେ ତୁଳିତେ ଚାଇନେ କାକୁ ।

ଶିଶିର—ଜଥମ କ'ରେ ତୁଳି ଆମାଦେରେ ମେ ଅଭିପ୍ରାୟ ନେଇ—କିନ୍ତୁ ଭେବେ ଦେଖବେନ—

ଅଲକ—ଭେବେ ଆମି ଦେଖେଛି ଶିଶିର ବାବୁ...ଅନେକ ଭେବେଛି । ଭେବେ ଭେବେ ଏହି ସିନ୍ଧାନ୍ତେ ଏସେ ଗେଛି ଯେ ଆପନାଦେର ଚରଣ ଧୂଲି ଆର ଏ ରାୟ ପରିବାରେର ଜନ୍ମ ନୟ ।

ଶିଶିର—ଅଲକ ବାବୁ ।

ଅଲକ—ମେ ଆର ତା' ସହିତେ ପାରେ ନା । ମାପ କରିବେନ କଥାଟା ଆଜ ଆମାର ଖୁଲେଇ ବଲିତେ ହଲୋ । ଆପନାରା ଏ ବାଡ଼ୀତେ ଆସେନ ଏ ଆର ଆମାର ଅଭିପ୍ରେତ ନୟ ।

କାନାଇ—ନୟ—ନୟ ବଲିଲେଇ ହ'ଲୋ । ଆମାଦେର ଏତଥାନି ଏଗିଲେ ଦିଯେ ଏଥନ—ଏଥନ ପେଛନ ଫେରା ହ'ଚେ ।

ଅଲକ—ଆପନି ଚଲେ ଯାନ କାକୁ । ଆପନାଦେର ଦିନ ଶେଷ ହସେ ଗେଛେ । ଏ ଭାଙ୍ଗା ଯାଇବେ....ଏ ପାଡ଼ାୟ ପାଡ଼ାୟ...ରୌଦ୍ରେ ଜଲେ ଯାଇବା ଏବଂ ଦିନ ଅଧୀନତାର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରିଲୋ ଏବାର ତାରା ଜାଗିବେ - ଆପନାଦେର ଠାଇ ସେଥାନେ ମିଳିବେ ନା ।

କାନାଇ—ଅଲକ !

ଅଲକ—ଭେବେଛେନ କୋନଦିନ । କେନ ଶେଥର ଗୁଲି ନିଲୋ ବୁକ ପେତେ ?
କେନ ଲାଲ ହ'ଲୋ ସାଗରେର ଜଳ ବୋଞ୍ଚାଇ ଆର କରାଚୀର ବନ୍ଦରେ ବନ୍ଦରେ ?

ରକ୍ତେର ଟିପ

କାନାଇ—ଓ ସବ ନିয়ে ମାଥା ସାମାନୋର ସମୟ ଆମାଦେର ନେଇ ।

ଅଲକ—ତା' ଆମି ଜାନି । ମେ ସଂସାହସଓ ଆପନାଦେର ନେଇ । କିନ୍ତୁ ମନେ ରାଖିବେନ—ଦିନ ଯଥନ ଆସିବେ—ତଥନ ଆର ଓରା ଆପନାଦେର ଜାହାଜ କରେ ଓଦେଶେ ନିଯିରେ ଯାବେ ନା । ଏଥାନେଇ ଥାକୁତେ ହ'ବେ । ଏ ଭାରତେର ରୌଦ୍ରଚାଯାର ମାୟାଭରା ହାଟେ ମାଟେଇ ଆପନାଦେର ଦେଖା ମିଲିବେ । ଭାରତେର ଶୁଖେଇ ମେଦିନ ହାସିବେନ—ଭାରତେର ଦୁଖେଇ ମେଦିନ କାନ୍ଦିବେନ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରବୃକ୍ଷ ଭାରତ ହ୍ୟତୋ ମେଦିନ ଆପନାଦେର କ୍ଷମା କରିତେ ପାରିବେ ନା ।

ଶିଶିର—ଆମାଦେର ଜଣ୍ଯ ଆପନାର ମାଥା ନା ସାମାନ୍ୟେ ଓ ଚଲିବେ ଅଲକ ବାବୁ ।

କିନ୍ତୁ କାଲିକେର Caseଟା...

ଅଲକ—ରକ୍ତେର ଟିପ...ମେ ଏଦେଶେର ପ୍ରତି ପଥେ ଘାଟେଇ ଜୁଲ ଜୁଲ କରିଛେ—ତାକେ କି ଅସ୍ଵାକାର କରାର ଉପାୟ ଆଛେ ?

ଶିଶିର—ବେଶ । (ରାଗେ ଶିଶିର ବାବୁ ଚଲେ ଗେଲେନ ।)

ଅଲକ—ଆପନାର ପଥେ ଥୋଳା ରଯେଛେ କାକୁ ।

କାନାଇ—ମେ ଜାନି । ଆମି ଯାବୋଓ—କିନ୍ତୁ ଏକଟା କଥା ।

ଅଲକ—ବଲୁନ ।

କାନାଇ—ସତିୟ କି ଆମି ଭୁଲ ପଥେ ଚଲେଛି ଅଲକ ?

ଅଲକ—ମେଟା ଆପନାର ମନକେ ଜିଜ୍ଞେସ ନ୍ତରନ କାକୁ—ଏଥାନେଇ ଏହି ଠିକ ଉତ୍ତର ପାବେନ ।

କାନାଇ—ମେ ଆମି ଅନେକ ଚିନ୍ତା କରେଛି । କିନ୍ତୁ ତାର ସମାଧାନ ଖୁଁଜେ ପାଇନି । ଆଜ ତୋର ମୁଖେ ପାନେ ଚେଯେ ମନେ ହ'ଛେ ବୁଝିବା

ରକ୍ତେନ ଟିପ

ମେଥାନେ ଭୁଲ ରହେ—ନଈଲେ ଦିନ ଦିନ ଏମନ ସଙ୍ଗୀହୀନ ହ'ଯେ
ପଡ଼ିବୋ କେନ ?

ଅଲକ—ଟିକ ତାଇ ।

କାନାଇ—ତୋରା କି ଆଜ ଆମାଯ ଧାପ କରିବି ଅଲକ—
ଆଜକେ ଆମାଯ ନୂତନ ପଥ ଦେଖାତେ ପାରବି ? ଏତଦିନ ଚଲେଛିଲାମ
ଟାକାର ମୋହେ । ବାଇରେ କୋନ ଚିନ୍ତାଇ ତଥନ ମନେ ଏସେ ହାଜିର
ହୟନି । ସବାର ଉପର ଠାଇ ଦିଯେଛିଲୁମ ଏଟାକାକେ । ଆଜକେ କେନ
ଯେନ ମନେ ହ'ଚେ ମେ ଭୁଲ—

ଅଲକ—ସତ୍ୟ ତାଇ କାକୁ : ଭୁଲେର ନେଶାଯ ଆପନାର ଦୃଷ୍ଟି ଝାପ୍‌ସା ହୟେ
ଗେଛେ । ଆପନାର ଚୋଥେର ସାମନେ ଆଜ ରହେଛେ କେବଳ ଏକଟା
ମିଥ୍ୟାର ଜଗଣ ! ନଈଲେ ବୁଝିତେ ପାରିବି ଏ ଦୁନିଆଯ ଟାକାଟାଇ ସବ
ଚାଇତେ ବଡ଼ ଜିନିଷ ନଯ । ଏ ଯାରା ହାଜାର ଟାକାର ବିନିମୟେ ଏକ
ଏକଟି ଫୁଲ ବାଞ୍ଚିଲାର ପ୍ରାନ୍ତର ଥେକେ ଝରିଯେ ଦିଲ ତାଦେଇକେଓ ଏକଦିନ
ଅନୁଶୋଚନାର ଭେତର ଦିଯେ ଏ ସତ୍ୟ ସ୍ଵୀକାର କରିବି ହ'ବେ ।

କାନାଇ— ତାଇ-ଇ ଯେନ ହୟ ଅଲକ—ଆମାର ମତେ ସବାର ଚୋଥେର ସମୁଖ
ଥେକେଇ ଯେନ ଏ ଅଭିଶାପ ଦୂର ହ'ଯେ ଯାଯ । ବିଧାତାର ରାଜ୍ୟ ଆର
ଯେନ ଏ ଅବିଚାର ଥାକିବି ନା ପାରେ ।

ଅଲକ—କାକୁ ।

କାନାଇ—ସ୍ଵରାଜ ଭବନଟା କି ଆଜ ଖୋଲା ରହେ ? ଯାବାର ବେଳାଯ
ଏକବାର ଓରାଇ ପୂତ ଧୂଲି ଆମାର ସାରା ଗାୟେ ମେଥେ ଥାବୋ । ନମଶ୍କାର

ରଙ୍ଗେର ଟିପ

ଜାନିଯେ ବଲୁବୋ, “ଦେଶେର ମାଟି ! ତୋମାର ମୁକ୍ତିତେ ଆମାର ମତୋ
କାପୁରୁଷଙ୍କ ସେଇ ଆଜ ଜୀବନ୍ତ ହ'ବେ ଉଠେ ।”

ଅଳକ—ଆମି ଜାନ୍ତାମ କାକୁ । ଆଜ ହୋକ ବା କାଲ ହୋକ ପରିବର୍ତ୍ତନ
ଏକଦିନ ଆପନାର ହ'ବେଇ । କାରଣ ମାୟେର ଜଲଭରା ଆଖି ମାନୁଷ
ଆର କତଦିନ ଅସ୍ତ୍ରୀକାର କରିତେ ପାରେ । ଚଲୁନ ସ୍ଵରାଜ ଭବନେର
ଦିକେ ଯାଇ । ଆଜ ଥିକେ ସେ ମାୟେର ନୂତନ ବୋଧନ ଆରନ୍ତ୍
କରୁତେ ହ'ବେ ।

(ପରଦା ନେମେ ଏଲୋ)

—দশ—

(পুলিশ কোর্ট। চাপরাশী রামগোলাম ধৈনি টিপ্পতে টিপ্পতে প্রবেশ
করলো। বগলে তার ঝারু)

দুনিয়ামে একি হইল ভেইয়া

সব জিনিয়মে ওলট পালট

সহর বন্গেল গাইয়া ॥

লেরকৌ লোক হৈ হাওষাই গাড়ী
ঝট পট চল্তা ঠমক মারি

‘হিল’ উকো বিলকুল পাথর

লেক ওকমে যাইয়া ॥

বাড়ী কণ্টেল শাড়ী কণ্টেল কণ্টেল ধৈনির সাদা

তার উপর কণ্টেল হোয়াকি কিষন জিউকো রেধা

সরম ওরম জগ্মে এবার

কুচ্ছু নেহি সব ভি কাবার

দেওতা গণেশ মেওতো ফতুর রাশন কা মাল থাইয়া ॥

(হঠাৎ ভেতরে ঘণ্টা পড়লো। রামগোলাম চমকে উঠে টেবিল চেয়ার
প্রভৃতি ঝার দিয়ে চলে গেলো। পুলিশ নিখিল বোমকে নিয়ে এলো।
তারপর প্রবেশ করলো ম্যাজিষ্ট্রেট আর উকিল মিঃ সেন)

ম্যাজিষ্ট্রেট—আত্মপক্ষ সমর্থনে আজও কি আপনি বিরত থাকবেন
নিখিল বাবু ।

ରକ୍ତେର ଟିପ

ନିଖିଲ—ନିଶ୍ଚୟଇ ।

ମ୍ୟାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ—କେନ ?

ନିଖିଲ—କେନ ସେ କଥା କି ଆପଣିଓ ବୁଝିତେ ପାରେନ ନା ସ୍ତାର ? ବୁଝିତେ ପାରେନ ନାକି ଆହିନେର ନାମେ ଏ ଦେଶେ ଆଜ ଯା ଚଲୁଛେ—ସ୍ଵାଧୀନ ଭାରତେ ତା' ଅନ୍ୟାଯ ବଲେ ପ୍ରତିପନ୍ନ ହ'ବେ । ନଈଲେ କବେ—କୋନ ସୁଗେ—କୋନ ଦେଶେ ଦେଖେଚେନ ସ୍ତାର—ଦେଶପ୍ରେମେର ପୁରସ୍କାର ନିର୍ଯ୍ୟାତନ । କୋଥାଯ ଖୁଁଜେ ପେଯେଚେନ—ଦେଶପ୍ରେମିକ ଏମନି ଚୋରେର ମତୋ ହାତକଡ଼ା ପଡ଼େ ଆଦାଲତେର ସାମନେ ଏସେ ଦାଙ୍ଡିଯେଚେ ?

ମ୍ୟାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ—ଇତିହାସେର ନାଜିର ନା ଥାକ୍ଲେଓ ଭାରତେର ପକ୍ଷେ ତା ସତ୍ୟ ।

ଆର ଏତେ ସତ୍ୟ ଯେ ରାଜତ୍ରୋହୀର—

ନିଖିଲ—ରାଜତ୍ରୋହୀ ଆମରା ଏହି ସ୍ତାର—ଆମାଦେର ବିଦ୍ରୋହ ଅରାଜେର ବିରକ୍ତକେ । ଅନ୍ୟାଯେର ବିପକ୍ଷେ ଆମାଦେର ଜେହାଦ । ବାର ବାର ଆମରା ତୋ ପ୍ରଚାର କରେଛି—ଆମାଦେର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଗଣରାଜ—ଆମାଦେର ଚିନ୍ତା ସ୍ଵାଧୀନତାର—ଆମାଦେର ମନ୍ତ୍ର ସାମ୍ଯେର । ଏ ମାଟିର ପୃଥିବୀ ଥେକେ ଦୂର କରେ ଦିତେ ଚାଇ ଯତ ଅବିଚାର—ଚାର୍ଚ କରତେ ଚାଇ ଆମରା ମାନୁଷେର ପାଯେର ଶୃଙ୍ଖଳ । ମାନୁଷ ବାଁଚବେ ସେଥାନେ ମାନୁଷେର ଅଧିକାର ନିଯେ—ମୁକ୍ତିର ଆଲୋ ହାସ୍ବେ କେବଳ ସେଥାନକାର ଆକାଶେ । ରାତ୍ର ଗ୍ରାସ ମୁକ୍ତ ହବେ ସେଥାନେ ଏ ଆଦିମ ପୃଥିବୀ ।

ମିଃ ସେନ—ନିଖିଲ ବାବୁ !

ନିଖିଲ—ବଲୁନ ।

ରକ୍ତର ଟିପ

ମିଃ ସେନ—ବର୍ତ୍ତମାନ ଗର୍ଭମେଣ୍ଟକେ ଆପନାରୀ ଅଚଳ କରେ ଦିତେ ଚେଯେଛେ
ଏ କଥା ସତ୍ୟ ନୟ ?

ନିଖିଲ—ଗର୍ଭମେଣ୍ଟକେ ଆମରା ଅଚଳ କରତେ ଚାଇନି କୋନ ଦିନ । ଚେଯେଛି
ଏଇ ଆଇନକେ ଅଚଳ କରୁତେ । ଯେ ଆଇନ ଦେଶ ପ୍ରମିକେର ଗଲାୟ
ଫାସିର ରସି ପଡ଼ିଯେ ଦିତେ ଭାବେ ନା—ଯେ ଆଇନ ପଞ୍ଚାଶେ ମାନୁଷ
ଥେକୋଦେର ଶାସ୍ତି ଦିତେ ପାରେ ନି—ଆମରା ଚେଯେଛି ସେଇ ଆଇନେର
ପରିବର୍ତ୍ତନ ।

ମ୍ୟାଜିଟ୍ରେଟ—ନିଖିଲ ବାବୁ (ନିଖିଲ ମ୍ୟାଜିଟ୍ରେର ପାମେ ତାକାଲୋ) ଆମାର
କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରୁତେ ହଚେ । ପ୍ରଥମ ଦଫାୟ ଆପନି ରାଜସ୍ରୋହୀ
ସେଇ ହେତୁ ଆପନାର ଦୁ'ବୁଝର ସନ୍ଧର ଦଣ୍ଡ ଭୋଗ କରୁତେ ହ'ବେ । ତାର
ଉପର ଆପନି ଗର୍ଭମେଣ୍ଟକେ ବଞ୍ଚନା କରେଛେ ମେଜନ୍ତ୍ରାଓ ଆପନାର
ଶାସ୍ତି ହେଁଯା ଉଚିତ ଛିଲ କିନ୍ତୁ ଗର୍ଭର ବାହାଦୁରେର କରୁଣାୟ—

ନିଖିଲ—କରୁଣାର ଜନ୍ମ ତୋ ଆମି ହାତ ପାତିନି ସ୍ତାର

ମ୍ୟାଜିଟ୍ରେଟ—ତା ହ'ଲେ ଆପନି କରୁନାର ଆବେଦନ ଜାନାବେନ ନା—?

ନିଖିଲ—କଥନତ୍ତ ନା ।

ମ୍ୟାଜିଟ୍ରେ—ମେଜନ୍ତ୍ର ଦିତୀୟ ଦଫାୟାଓ ଆପନାର ଆରା ଦୁବୁଝର ସନ୍ଧର
କାରାଦଣ୍ଡ ଭୋଗ କରୁତେ ହ'ବେ ।

ନିଖିଲ—ଏ ଆମାର ଆଶୀର୍ବାଦ (ବଲେ ନିଖିଲ ହାସୁଲୋ । ପୁଲିଶ ତାକେ
ଭେତରେ ନିଯେ ଗେଲୋ । ପରେ ମଲୟ ଓ ସ୍ଵପନ କେ ନିଯେ ପ୍ରସେ
କରୁଲୋ)

ରତ୍ନେର ଟିପ

ମିଃ ସେନ—ତାହ'ଲେ ସ୍ଵଭାବତିଇ ଆମରା ସ୍ଵୀକାର କରିବୋ—ଶେଥର ରାୟ କୋନ ଉଠିଲ କରେ ଯାଯନି—ଆର ଓ ରତ୍ନେର ଟିପ ଓ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜାଳ ।

ସ୍ଵପନ—ଯା ସତ୍ୟ ତାକେ କି କରେ ଅସ୍ଵୀକାର କରିବୋ ଉକିଲ ବାବୁ ।

ମିଃ ସେନ—ଶୁଦ୍ଧ ମୁଖେ ବଲ୍‌ଲେଇ ତୋ ଆର ହବେ ନା । ତାକେ ପ୍ରମାନ କରିବେ । ନହିଲେ ଆମରା ବୁଝିବୋ ଓ ଉଠିଲେର ପେଛନେ କୋନ ସତ୍ୟ ନେଇ ।
ଆଜ୍ଞା ଶେଥର ବାବୁର ମୁତ୍ୟ ହୟ କୋନ ମାସେ ?

ମଲୟ—ଗତ ନବେଷ୍ଟରେ ।

ମିଃ ସେନ—ଆପନି ଛିଲେନ ତଥନ ?

ମଲୟ—ନିଶ୍ଚଯ ।

ମିଃ ସେନ—କୋଥାୟ ଗୁଲି ଲେଗେଛିଲ ତାର ?

ମଲୟ—କୋନ ଯାଯଗାୟ—ନା ଶରୀରେର କୋନ୍ ଅଂଶ ?

ମିଃ ସେନ—ହଁୟା—ଶରୀରେର ଅଂଶ ?

ମଲୟ—ବୁକେ ।

ମିଃ ସେନ—ସେଇ ରତ୍ନେଇ ହୟତେ ତିନି ଟିପ ଦିଯେଛେ ?

ସ୍ଵପନ—ହଁୟା ।

ମିଃ ସେନ—ଟିପଟା କି ଡାନ ହାତେର ନା ବାମ ହାତେର—?

ସ୍ଵପନ—ବାମ ହାତେର ।

ମିଃ ସେନ—କାଗଜ ଜୁଟିଲୋ କୋଥେକେ ? ତିନି ନିଶ୍ଚର ପଥେଇ ମାରା ଯାନ ?

ସ୍ଵପନ—କାଗଜ ଶେଥରଦାର ପକେଟେଇ ଛିଲ ।

ମିଃ ସେନ—ଆଜ୍ଞା । ରାମଗୋଲାମ -

(କୋଟେର ନିଯମାନୁଯାୟୀ କୁର୍ଣ୍ଣିଶ କରେ ରାମଗୋଲାମ ପ୍ରବେଶ କରିଲୋ)
ସାକ୍ଷୀ କାନାଇ ଚଟ୍ଟୋପାଧ୍ୟାୟ କୋ ବୋଲାଓ ।

ରତ୍ନର ଟିପ

ରାମଗୋଲାମ—ସାକ୍ଷୀ କାନାଇଲାଲ ଚଟ୍ଟୋପାଧ୍ୟାୟ ହାଜିର— ।

(କତକ୍ଷଣ ଚୁପ କରେ ଆବାର ହାକ ଛାଡ଼ିଲେ—କିନ୍ତୁ କେଉ ଏଲୋନା)
ମିଃ ସେନ—ଅନୁପଞ୍ଚିତ । ଆଜ୍ଞା ଦେବୀ ପ୍ରସନ୍ନପାକରାଶୀ ।

ରାମଗୋଲାମ—ସାକ୍ଷୀ ଦେବୀ ପ୍ରସନ୍ନ ପାକରାଶୀ ହାଜିର—

(ଦେବୀବୁ ପ୍ରବେଶ କରିଲୋ ।)

ମିଃ ସେନ—ଆପନି କି ଜାନେନ ।

ଦେବୀ—ସବ ଜାନି ।

ମିଃ ସେନ—କେମନ ?

ଦେବୀ—ଏହି ଧରନ କାଲି କଲୁସ । ନାଶିନୀର ମହିମାୟ ପ୍ରଥମ ଥେକେ ଶେଷ
ପର୍ଯ୍ୟାନ୍ତ ।

ମିଃ ସେନ—ସ୍ପଷ୍ଟ କରେ ବଲୁନ ।

ଦେବୀ—ଅସ୍ପଷ୍ଟ ହ'ଛେ ନାକି ? କାଲି କଲୁସ ନାଶିନୀର ମହିମାୟ—ହାନ,
କାଳ, ପାତ୍ର—ତାର ସବ କିଛୁଇ ଅତ୍ର (ବୁକ ଦେଖିଯେ) ମାନେ ମନେର
ଭେତର ଡୁବ ଦିଯେ ରଯେଛେ । ଏକବାର ମାତ୍ର ହଜୁରେର ହକୁମ ଚାଇ—
ତାହ'ଲେଇ ସେଣ୍ଟଲି ଭଟ୍ଟାଟ୍, ଫଟ୍ଟଫଟ୍ କରେ ବେରିଯେ ଆସିବେ ।

ମିଃ ସେନ—ଆପନାର ଦେଖି ବେଶ ବସଣାକ୍ରେ ଦର୍ଥଳ ରଯେଛେ —

ଦେବୀ—କାଲି କଲୁସ ନାଶିନୀର ମହିମା । ବଲ୍ଲତେ କି ଫରିଦପୁର ଜେଲାର
ଲୋକ ଆମରା—ଆମାଦେର ଅସନେ ରଙ୍ଗ ବମନେ ରଙ୍ଗ—ଆର ରଙ୍ଗ ଏହି ମନେର
ଭେତର ଡଗମଗ କରିଛେ । ସବହି ସେଇ କାଲି କଲୁସ ନାଶିନୀର ମହିମା ।
ନଇଲେ କେମନ କରେ ଆର ମେଟ୍ ତେରଶୋ ସାତାଶ ସାଲ ଥେକେ ହଜୁରେର
କାଠଗଡ଼ାୟ ଏସେ ବିଡ଼୍ ବିଡ଼୍ କରେ ଯାଚିଛ—ଏଓ ଏକ ରଙ୍ଗ—ଅତି
ଉପାଦେୟ ରଙ୍ଗ ।

ରଜେନ୍ ଟିପ୍

ମିଃ ସେନ—ତେବେଣେ ସାତାଶ ଥେକେ ଅପରି ସାକ୍ଷୀ ଦିଯେ ସାଚେନ ?

ଦେବୀ—ମହିଲେ ଆର ଆଛି କେମନ କରେ ହଜୁର । ବଳ୍ଟେ ଗେଲେ ଝଟାଇ ହ'ଲୋ ଆମାର ଏକରକମ ବ୍ୟବସା । କାଲି କଲୁଧ ନାଶିନୀର ମହିମାଯ ଏ ଥେକେଇ ପୁତ୍ର କଣ୍ଠା ପ୍ରତିପାଳନ କରୁଛି । ତେବେଣେ ତେତ୍ରିଶ ସାଲେର କଥା । କମଳଗାଁଓଏର ଜମିଦାରୀ ସତ୍ରେ ମାମଲାର ଆମାର ସାକ୍ଷୀଇ ତୋ ସବ ଚାଇତେ କାଜେ ଲେଗେଛିଲ । ତାରପର ସୋନାରଗାଁଓ—

(ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ ଅଳକ ପ୍ରବେଶ କରିଲୋ । ଥନ୍ଦରେ ଜାମା କାପଡ ପରିହିତ । ମାଥାଯ ଗାଙ୍କୌଟୁପୀ)

ଅଳକ—ଧର୍ମାବତୀର (ମକଳେର ଦୃଷ୍ଟି ଯେଯେ ତାର ଉପର ପଡ଼ିଲୋ) ଆମି ଅଳକ ରାନ୍ଧା ।

ମ୍ୟାଜିଟ୍ରେଟ୍—ଅଳକବାବୁ ।

ଅଳକ—ହ୍ୟା—ଆମି ଅଳକ ରାନ୍ଧା । ଆଜକେର ମାମଲାର ବାଦୀ । ଆମି ଏଥେହି—ସତ୍ୟକେ ପ୍ରକାଶ କରାର ଜଣ୍ଠ ।

ମିଃ ସେନ—ବଲୁନ ।

ଅଳକ—ଆମାଯ ଆଜ ବଳ୍ଟେଇ ହ'ବେ ମିଃ ସେନ—ପ୍ରତିମିଯତ ଆମାର ବିବେକ ତାରଇ ଆବେଦନ ଜାନିଯେ ଆମାଯ ଦଂଶ୍ଵନ କରଛେ । ଆଜ ଆମି ଦିଶେହାରା । ସାମ୍ବନେର ପ୍ରଜ୍ଞାଲିତ ବରକ ତାର ଲେଲିହାର ଶିଖା ନିଯେ ଆମାଯ ଶାମିଲେ ଥାଏ । ତାଇ ମନ—ମେହି ଶକ୍ତା ଥେକେ ଯେହାଇ ଚାହ ।

ମିଃ ସେନ—ମେଜନ୍ତୁଇ ତୋ ମଧ୍ୟ ଆପନାର ପାମେ ତାକିଯେ ରଖେହେ ।

ରକ୍ତେର ଟିପ

ଅଳକ—ଆମିଓ ଜାନି । ଆର ସେଜାହି ଡାକେର ଅପେକ୍ଷା ନା ରେଖେ
ପାଗଲ ହ'ୟେ ଛୁଟେ ଏସେଛି । ଚାରଦିକେ ଆମାର ବିଭିନ୍ନିକା—ଦଶେର
ଉତ୍ତତ ଥଡ଼ଗ ନିଯେ ଅପେକ୍ଷମାନ । ଏ ପୃଥିବୀଓ ଯେବେ ଆଜ ଆମାର
ପାଯେର ତଳା ଥିକେ ସରେ ଯେତେ ଚାଇଛେ । ମିଥ୍ୟା ପ୍ରାଚ୍ୟାନୀୟ ଭୁଲେ
ଯାଦେର ଆମି ସର୍ବନାଶ କରେଛି—ତାଦେର ମନେର ଦାବୀ ଆଜ ଆମାର
ହିଂସାକେ ପରାତ୍ମତ କରେଛେ ।

ମିଃ ସେ—ଅଳକବାବୁ !

ଅଳକ—ଧୀରେ—ଆମାର ଶ୍ଵରେର ସ୍ଵପ୍ନ ଭେଣେ ଯାବେ । ବହୁଦିନେର ସାଧନାୟ
ଆଜ ଯାର ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣବାରେ ଏସେ ପୌଛେଛି—ବାଇରେର କଲରବେ ଆବାର ତା
କୁଳ୍କ ହ'ୟେ ଯାବେ । ଧର୍ମାବତାର ! ଆମି ସ୍ଵୀକାର କରିଛି—ଓ ଉଇଲ
ଶେଥରେର— ଓ ସମ୍ପଦି ଜନସାଧାରଣେର । ଆମି ଓର କେଉ ନହି ।

ମ୍ୟାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍—ଆପନି !

ଅଳକ—ହଁଆ ଆମି । ରକ୍ତେର ଟିପ—ଆମାର ବୁକେ ଏସେଓ ଆଜ ଟିପ
ଦିଲେ ଗେଛେ—ଆଜ ଆମାର କାନେ ଏସେ ପୌଛେଛେ ଆର୍ତ୍ତ ଦେବତାର
କରୁଣ କ୍ରମନ । ଆଜଓ କି ଆମି ବସେ ଥାକୁତେ ପାରି ?

ମ୍ୟାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍—ତାହ'ଲେ—

ଅଳକ—ଆମି ନିଜେଇ ଆମାର case withdraw କରାର ଆବେଦନ
ଜାନାଛି । ଆର ଏକ ନିମେଷଓ ଆମି ଏ ପାପେର ବୋକା ବହିତେ
ପାରଛିଲେ । ଛୋଟ ହ'ୟେ ଶେଥର ଆଜ ଯା ଆମାୟ ଶିଥିଯେ ଗେଲେ—
ବହୁ ଯୁଗେର ଜ୍ଞାନ ଭାଣ୍ଡର ଲୁଣ୍ଠନ କରିଲେଓ ବୋଧ ହୟ ଆମି ତା ସଂଗ୍ରହ
କରୁତେ ପାରତୁମ ନା । ବଲ୍ଲତେ ପାରେନ କି ଅପରାଧ ଛିଲ ଶେଥରେ....

ରଙ୍ଗେର ଟିପ

ସାର ଜନ୍ମ ଦିନେର ପର ଦିନ ତାକେ ଦୁର୍ଯ୍ୟାଗେର ଭେତର ଦିଯେ ଚଲିତେ
ହେବେ ? ବଲିତେ ପାରେନ କି ଦୋଷେ ଝପ ନଗରେର ଏ ଫୁଟଣ୍ଡ ଫୁଲ
ଦୁଟି ଆଜ ନିର୍ଧ୍ୟାତନ ସହିତେ ଚଲେଛେ ? ଦେଶକେ ଭାଲୋବାସା ଅପରାଧ
ହ'ଲେ ଏ ପୃଥିବୀର ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଲୋକ ଅପରାଧୀ—ଆପନାଦେଇ ଏଟିଲି
ଟୁମାନ, ଫ୍ଟାଲିନ ସାହେବଙ୍କ ବାଦ ପରବେନ ନା । ତା ହ'ଲେ ଚଲୁନ ସବାର
ହାତେ ହାଣ୍ଡକାପ ଦିଯେ ଆମରା ଏକ ବନ୍ଦ କାରାଗାରେର ମାରେ ଚଲେ
ଯାଇ... (ଅଲକେର ଗଲା ଚେପେ ଏଲୋ)

ମିଃ ସେନ—ତାକି ଆର ହୟ ?

ଅଲକ—କେନ ହ'ବେନା ମିଃ ସେନ—ପୃଥିବୀର ଚଳାର ଛନ୍ଦ ଥେକେଓ କି
ଆପନି ତା ଅମୁମାନ କରିତେ ପାରେନ ନା—। ଏ ଇନ୍ଦୋନେଶ୍ବିଆ, ଏ
ଆରବ, ମିଶର ପ୍ରଭୃତି ଦେଶର ପାନେ ତାକିରେ ଦେଖୁନ—। ଦେଖୁନ—କୋନ୍
ମନ୍ତ୍ରେ ତାରା ସବ ଆଜ ଉଦ୍‌ବୃଦ୍ଧ ହ'ଯେ ଉଠେଛେ ।

ମ୍ୟାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ—ଅଲକ ବାବୁ !

ଅଲକ—ଆପନି ଆଜ ସତ୍ୟକେ ରକ୍ଷା କରିବି ଧର୍ମାବତାବ—ଶାୟର ମର୍ଯ୍ୟାଦା
ରାଖୁନ !

ମ୍ୟାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ—ତା ହ'ଲେ ଆପନି ସ୍ଵୀକାର କରିଛେ ଓ ଟିପ ଶେଖରେଇ ଛିଲ ।

ଅଲକ—ଶୁଧୁ ସ୍ଵୀକାର ନୟ—ମେଇ ସ୍ଵୀକାବେର ସାଥେ ସାଥେ ଆମି ଏକଟା
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଓ କରିତେ ଚାଇ—ଯା ସ୍ମରଣ କରେ ବାକୀ ଜୀବନଟାଯ ଆମି
କତକଟା ଶାନ୍ତି ପାବ । ଶେଖରେଇ ସ୍ମୃତିର ସ୍ମରଣେ ଆମି ଆମାର ସମସ୍ତ
ସଂପଦି ଜନକଳ୍ୟାନେଇ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଲୁମ—

ମିଃ ସେନ—ଆପନି ଅଲକ ବାବୁ ?

ରତ୍ନକର ଟିପ

ଅଳକ—ରତ୍ନକର ତାର ରତ୍ନକର ବ୍ୟବସା ଶେଷ କରେଛେ ମିଃ ସେନ—ଆଜି ତାର ଚୋଥେର ସାମନେ ନୁହନ ସ୍ଵାଷିତ୍ର ସ୍ଵପ୍ନ ।

ମ୍ୟାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ—ତା ହ'ଲେ ଆଇନ ସ୍ଵପନ ଚୌଧୁରୀ ଆର ମଲୟ ସେନକେ ବେକ୍ସୁର ଖାଲାସ ଦିଚ୍ଛେ । ଆର ସ୍ବୀକାର କରୁଛେ ଶେଥର ରାୟେର ସମ୍ପଦିର ଉପର କଂଗ୍ରେସର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର ରାୟେଛେ । ଯାରା ଏକଟା ମିଥ୍ୟା ମାମଲା ଝଞ୍ଜୁ କରେ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷଦେର ଏମନି ଦଣ୍ଡ ଭୋଗ କରତେ ବାଧ୍ୟ କରେଛେ ତାଦେର ବିଷୟ ତଦନ୍ତ କରା ହୋକ (ମ୍ୟାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ପ୍ରଭୃତି ଚଲେ ଗେଲେ)

ଅଳକ—ଆୟ ତୋରା ! (ଅଳକ ସ୍ଵପନ ଆର ମଲୟେର ଦିକେ ଏଗିଯେ ଗେଲୋ) ତୋଦେର ଜନ୍ୟ ନିୟେ ଏସେଛି ଏହି ଜଯେର ମାଲ୍ୟ—ସାରା ଦେଶେର ଅଭିନନ୍ଦନେ ରାଙ୍ଗା । ଦେଶକେ ତୋରା ଭାଲୋବେସେଛିସ୍—ମାନୁଷକେ ତୋରା ଆପନ କରେଛିସ୍—ତାଇ ନା ବୁକେର ରତ୍ନ ରେଖେ ଯାଚ୍ଛିସ୍ ସେଇ ଭାଲୋବାସାର ଅମିଯ ସ୍ଵାକ୍ଷର । ପରାଧୀନ ଦେଶେର ଓରେ ଚିର ବିଜ୍ଞୋହୀର ଦଳ ! ତୋଦେର ଜନ୍ୟ ତାଇ ଲୁଟେ ଏନେହି ସର୍ବବହାରାଦେର ପ୍ରାଗେର ପ୍ରଣତିଟୁକୁ—(ମାଲ୍ୟଭୂଷିତ କରିଲୋ) । ଗୀତ କଣ୍ଠେ ଜନତାର ପ୍ରବେଶ)

ଅନ୍ତେର ଟିପ

ଆଘାତ ହାନୋ— ଆଘାତ ହାନୋ— ଆଘାତ ହାନୋ—
ଏହି ଶ୍ମଶାନେର ଭୟେ ଏବାର ନୂତନ ପ୍ରାଣେର ଗଜା ଆନୋ ।

ଆଘାତ ହାନୋ— ଆଘାତ ହାନୋ ।

ଢାକୁକ ଗଗନ ମେଘ ମେଘ—

ଛୁଟୁକ ପବନ ପ୍ରବଲ ବେଗେ,

ସର୍ବବନାଶେର ଡଙ୍କା ଆଜି କାଟାଯି ମରଣ ଶଙ୍କା ଯେବେ ।

ଅବିଚାରେର ପାଷାଣ ବେଦୀ ଭାଙ୍ଗୁକୁ ଏବାର ଭାଙ୍ଗୁକୁ,

ଅଧିପଣେର ବଜ୍ର ଆଲୋଯି ଦିଗନ୍ତ ଆଜ ରାଙ୍ଗୁକୁ ।

ସର୍ବହାରା ଶିବେର ଜଟା—

ଆମୁକୁ ଡେକେ ଘନ ଘଟା ।

ଫଳଯ ପାରେ ଏ ଧରାରେ ସମ-ସୂର୍ଯ୍ୟର ପରଶ ଦାନୋ ॥

[ଧୀରେ ଧୀରେ ଘରନିକା ନେମେ ଏଲୋ]:

ସମାପ୍ତ

ଶ୍ରୀନରକୁମାର ପଟ୍ଟାଇ

